GAZ I WODA

MIESIĘCZNIK, ORGAN ZRZESZENIA GAZOWNIKÓW I WODOCIĄGOWCÓW POLSKICH, ZWIĄZKU GOSPODARCZEGO GAZOWNI I ZAKŁADÓW WODOCIĄGOWYCH W PAŃSTWIE POLSKIM ORAZ POLSKIEGO KOMITETU TECHNIKI SANITARNEJ I HIGIENY MIAST.

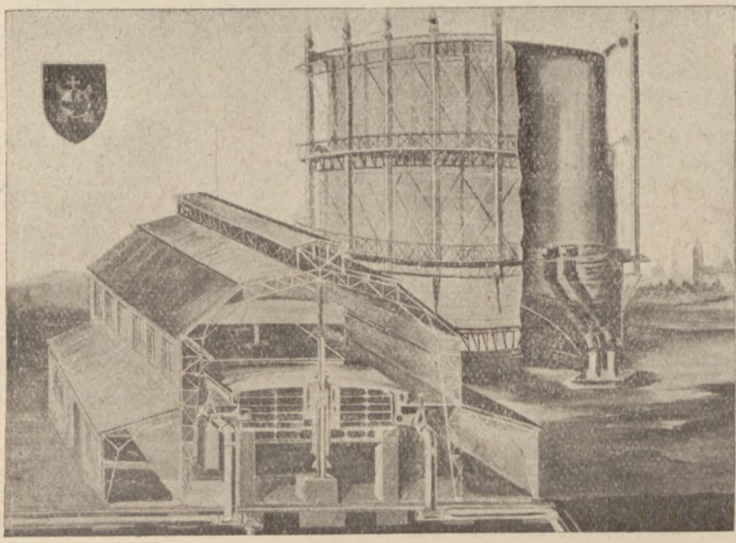
SIEDZIBA REDAKCJI I ADMINISTRACJI: KRAKÓW, GAZOWNIA MIEJSKA — TEL. 152-05. — P. K. O. 406.678 KRAKÓW.

R. XVI — PAŹDZIERNIK 1936 — NR 10

TREŚĆ:

SOMMAIRE:

SPRAWOZDANIE

z XVIII Zjazdu Gazowników i Wodociągowców Polskich, organizowanego przez Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców Polskich oraz Związek Gospodarczy Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim przy współudziale Polskiego Komitetu Techniki Sanitarnej i Higieny Miast

w dniach 25 ÷ 28 czerwca 1936 r. we Lwowie.

Poprzedni Zjazd we Lwowie odbył się w r. 1922. Stanowił on moment przełomowy w dziejach naszych organizacyj, gdyż na Zjeździe tym zapadła uchwała rozszerzenia ram ówczesnego Zrzeszenia Gazowników, które Zjazd urządzało, na dziedzinę wodociągową. Zrzeszenie Gazowników Polskich przemieniło się na Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców Polskich, organ jego — czasopismo »Przegląd Gazowniczy« zmieniło nazwę na »Przegląd Gazowniczy i Wodociągowy«, otwierając swe łamy dla drugiej dziedziny polskiej myśli technicznej.

Po 14 latach, znowu we Lwowie, następuje dalsza rozbudowa Zrzeszenia przez przyciągnięcie do szeregów członkowskich fachowców z dziedziny techniki sanitarnej. Zapada uchwała ponownej zmiany nazwy organizacji na Polskie Zrzeszenie Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych, oraz przemianowania organu na »Gaz, Woda i Technika Sanitarna«.

Równocześnie — dzięki odpowiedniemu ujęciu nowych statutów, uchwalonych we Lwowie na Walnych Zgromadzeniach Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich oraz Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w P. P. — zostaje rozgraniczona działalność obu tych organizacyj, co wpłynie niewątpliwie korzystnie na dalszy tok pracy.

I chociaż dzieli nas jeszcze od wprowadzenia w życie tych uchwał okres paru miesięcy, potrzebny na formalne zatwierdzenie nowych statutów przez władze, Zjazdowi tegorocznemu we Lwowie winniśmy przypisać doniosłą rolę w historii naszych organizacyj.

Pierwszy dzień obrad: 25 czerwca.

Obrady Zjazdu rozpoczęły się o godz. 15 ogólnymi zebraniami poszczególnych Sekcyj Zrzeszenia G. i W. P., na których przyjęto sprawozdania z całorocznej działalności Sekcyj, ustalono wytyczne pracy na rok następny, oraz dokonano wyboru nowych Zarządów.

Bezpośrednio potem przystąpiono do Walnego Zebrania Zrzeszenia G. i W. P.

Protokół

XVIII Walnego Zebrania Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, odbytego we Lwowie, w dniu 25 czerwca 1936 r.

z następującym porządkiem obrad:

1) Odczytanie i zatwierdzenie protokółu XVII Walnego Zebrania z dnia 25 czerwca 1935 r.
2) Sprawozdanie z działalności Zarządu, komunikaty oraz odczytanie listy nowoprzyjętych członków w roku sprawozdawczym.
3) Sprawozdania:
   a) Sekcji Gazowniczej Gazu Sztucznego,
   b) " " " Ziemnego,
   c) " Wodociągowo-Kanalizacyjnej,
   d) " Techniczno-Sanitarnej.
4) Nowelizacja statutu.
5) Sprawozdanie kasowe i Komisji Rewizyjnej oraz zamknięcia rachunków Zrzeszenia za rok 1935/36.
6) Zatwierdzenie budżetu Zrzeszenia na r. 1936/37.
7) Sprawozdanie Redakcji »Gaz i Woda« za rok 1935/36 i budżet na rok 1936/37.
8) Wybór 8 członków Zarządu na miejsce ustępujących, stosownie do § 5 statutu.
9) Wybór Prezesa Zrzeszenia.
10) Wybór członków Komisji Rewizyjnej oraz ich zastępców.
11) Zatwierdzenie listy członków Stałego Zjazdowego Komitetu Łącznikowego.
12) Zatwierdzenie listy członków Zarządów poszczególnych Sekcyj Zrzeszenia.
13) Oznaczenie miejsca XIX Walnego Zebrania oraz XIX Zjazdu Gazowników i Wodociągowców Polskich.
14) Wolne wnioski i zapytania.

Zebranie zagaił o godz. 17 min. 15 Prezes Zrzeszenia inż. Klimczak. Sekretarzowała inż. Czaplicka.

Przed przystąpieniem do porządku obrad, przewodniczący wezwał obecnych do uczczenia — przez powstanie — pamięci zmarłego w r. 1936 członka Zrzeszenia ś. p. inż. Jana Bolechowskiego.

Następnie przewodniczący zaapelował do zebranych, aby z okazji 10-lecia urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej prof. Ignacego Mościckiego, członkowie Zrzeszenia opodatkowali się na Fundusz Obrony Narodowej, odprowadzając składki na ten cel do Zrzeszenia. Apel przyjęto przez aklamację.

Z kolei przewodniczący zaznaczył, że organ Zrzeszenia — czasopismo »Gaz i Woda« obchodzi w tym roku 15-lecie swego istnienia, i złożył z tej okazji wydawnictwu życzenia dalszego pomyślnego rozwoju, dziękując za dotychczasową pracę i starania pp. dyr. inż. Seifertowi, dr inż. Dolińskiemu, inż. Czaplickiej oraz wszystkim, którzy czasopismo artykułami zasilali.

W końcu przewodniczący podał do wiadomości rezygnację długoletniego skarbnika Zrzeszenia p. Adama Myszkowskiego, który przez szereg lat prowadził również biuro Zrzeszenia. Na wniosek przewodniczącego zebrani uchwalili przez aklamację podziękowanie p. Myszkowskiemu za jego długoletnią pracę dla Zrzeszenia.

Porządek obrad, odczytany przez przewodniczącego, przyjęto jednogłośnie.

ad 1) Protokół XVII Walnego Zebrania, znany wszystkim członkom Zrzeszenia z czasopisma »Gaz i Woda«, przyjęto — na wniosek dyr. Dziurzyńskiego — bez odczytywania.

ad 2) Przewodnictwo Walnego Zebrania objął wiceprezes Zrzeszenia dyr. inż. W. Rabczewski, po czym prezes inż. Klimczak przedstawił następujące sprawozdanie Zarządu za r. 1935/36:

W okresie sprawozdawczym odbyło się 6 posiedzeń Zarządu, z tych 4 w Warszawie, 1 w Katowicach i 1 w Poznaniu, oraz 2 posiedzenia prezydialne w Warszawie i 4 posiedzenia Stałego Zjazdowego Komitetu Łącznikowego. W obradach brało udział przeciętnie 18 członków Zarządu, uczestniczyli w nich również przedstawiciele Związku Gospodarczego G. i Z. W., Instytutu Wodociągowo-Kanalizacyjnego, Redakcji »Gaz i Woda«, oraz specjalnie zapraszani goście, np. z Min. Przemysłu i Handlu, Min. Spraw Wewnętrznych, dyrektorzy i kierownicy zakładów itd.

Z ważniejszych spraw zarówno załatwionych, jak będących w toku załatwienia, należy wymienić:

I. *W dziedzinie organizacji:*

a) Unormowano ilość i skład osobowy komisyj i podkomisyj, nadmierna bowiem ich ilość paraliżowała bieg spraw, a w wielu wypadkach prace komisyj Zrzeszenia i Związku Gospodarczego G. i Z. W. zazębiały się. Obecnie pozostawiono 4 komisje ogólne: statutowo-regulaminową, szkolną, uposażeń i doradztwa; dla spraw gazowniczych również 4 komisje: studiów gazyfikacji, opl. zakładów gazowych, propagandową i taryfikacyjną; dla spraw wodociągowo-kanalizacyjnych 8 komisyj: opl. zakładów wodociągowych, nowelizacji ustaw, przepisów instalacyjnych, normalizacji rur betonowych, normalizacji rur kamionkowych, badania pomp odśrodkowych, przeglądu zagranicznej prasy technicznej i przekładania kosztów urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych na adiacentów. W sprawach techniki sanitarnej nie ma komisyj. Poza tym pozostał Stały Zjazdowy Komitet Łącznikowy i Komitet Redakcyjny czasopisma »Gaz i Woda«.

Wszelkie inne sprawy załatwiają istniejące 4 Sekcje: gazownicza, gazu ziemnego, wodociągowo-kanalizacyjna i techniczno-sanitarna.

b) Specjalna komisja pod przewodnictwem inż. Rudolfa opracowała projekt nowego statutu Zrzeszenia, uzgodniony na szeregu posiedzeń komisji oraz Zarządu. Projekt ten zostanie przedłożony dzisiejszemu Walnemu Zebraniu.

c) Opracowano i zatwierdzono regulamin obrad dla Zarządu i komisyj.

d) Zorganizowano akcję ubezpieczeniową dla członków Zrzeszenia na warunkach indywidualnego samodzielnego ubezpieczenia się na życie. Sprawa jest w toku, gdyż dotychczas nie wszyscy członkowie odpowiedzieli na przesłane im deklaracje.

II. *W dziedzinie nauki i szkolnictwa zawodowego:*

a) Przystąpiono do urządzenia zebrań dyskusyjnych, z których pierwsze — obejmujące gazownictwo sztuczne, a zorganizowane wspólnie przez Zrzeszenie, Polskie Towarzystwo Chemiczne i Towarzystwo Wiedzy Wojskowej — odbyło się w Warszawie. Drugie zebranie — z dziedziny gazu ziemnego — jest w stadium przygotowywania.

b) Z inicjatywy Prezydium Zrzeszenia odbyło się kilka odczytów, mianowicie: dyr. Dziurzyńskiego w Poznaniu o taryfikacji gazu, inż. Wirb-

sera również w Poznaniu o propagandzie gazu, dyr. Klimczaka w Stowarzyszeniu Techników w Bydgoszczy »Stan i dalsze możliwości rozwoju gazownictwa w Polsce«, inż. Szymańskiego w Katowicach o zastosowaniu gazu ziemnego w przemyśle.

c) Ogłoszono konkurs na napisanie broszury o urządzeniach gazowych, przeznaczonej dla architektów i budowniczych.

d) Uchwalono wydać nakładem Zrzeszenia następujące broszury: inż. Banaszka »Vademecum pracownika gazowni«, obejmującą wiadomości o produkcji i zastosowaniu gazu, a przeznaczoną dla personelu gazowni nie posiadającego fachowego wykształcenia, inż. Wyżnikiewicza »Co każdy właściciel i palacz o centralnym ogrzewaniu koksem gazowym wiedzieć powinien«, oraz inż. Troskolańskiego »O marnotrawstwie wody«.

e) Gazownia Miejska w Warszawie wydała opracowaną wspólnie z komisją propagandową Zrzeszenia pouczającą i efektowną tablicę, przedstawiającą produkty suchej destylacji węgla kamiennego. Tablica ta winna znaleźć się nie tylko w szkołach tych miast, gdzie są gazownie, ale także i tam, gdzie gazowni nie ma, a to celem propagandy gazownictwa wśród młodzieży.

f) W dalszym ciągu opiekowano się szkoleniem techników gazowniczych w Państwowej Szkole Przemysłowej w Bydgoszczy, której absolwenci otrzymali staraniem Prezydium Zrzeszenia posady (Wejherowo, Toruń, Nowe, Barcin, Inowrocław itd.). Zrzeszenie złożyło również kwotę zł 1000, przeznaczając odsetki z niej na stypendium dla ucznia tej szkoły począwszy od 1/I 1937 r.

g) Z inicjatywy Sekcji Gazu Ziemnego została utworzona w Zawodowej Szkole Dokształcającej w Borysławiu grupa gazownicza. Członkowie Sekcji prowadzą wykłady z zakresu instalacyj domowych, budowy i obsługi gazociągów, oraz pomiarów gazowych. Poczyniono również starania w kierunku urządzenia kursu dokształcającego dla gazów ziemnych w Instytucie Technologicznym we Lwowie, oraz prowadzenia wykładów z gazownictwa w Państwowej Szkole Technicznej we Lwowie.

III. *W dziedzinie fachowo-technicznej i gospodarczej:*

a) Zajęto się sprawą opl. biernej zakładów gazowych i wodociągowych. Komisja dla opl. b. gazowni obradowała w Poznaniu pod przewodnictwem dyr. Dziurzyńskiego i prace swe już ukończyła.

b) Ukończono prace nad przepisami dotyczącymi wewnętrznych urządzeń gazowych i przedłożono te przepisy Min. Przemysłu i Handlu do zatwierdzenia.

c) Opracowano wzorowe warunki dostawy gazu, które będą mogły być zastosowane we wszystkich gazowniach w Polsce.

d) Przystąpiono do prac nad zagadnieniem taryfikacji i unormowania taryf gazowych.

IV. *W dziedzinie spraw personalnych:*

a) Opracowano projekt uposażeń pracowników w gazowniach i wodociągach w związku z dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 listopada 1935 r.

b) Wręczono dwom inżynierom Gazowni Bydgoskiej pp. Banaszkowi i Wyżnikiewiczowi odpowiednie pisma jako dowód uznania za ich pracę w gazowni Bydgoskiej, a to w związku z 75-leciem tego zakładu.

c) Zajmowano się sprawami personalnymi kilku członków Zrzeszenia, którzy zwrócili się z prośbą o pomoc.

V. *W dziedzinie współpracy z zagranicą:*

a) Przedstawiciele Zrzeszenia brali żywy udział w pracach Związku Zrzeszeń Gazowników i Wodociągowców Słowiańskich w dziedzinie normalizacji, słownictwa, propagandy, taryfikacji itd.

b) Przedstawiciele Zarządu Zrzeszenia brali udział w kilku zjazdach pokrewnych organizacyj zagranicznych, mianowicie dyr. Swierczewski reprezentował Zrzeszenie w Iławie, dyr. Morawski w Królewcu, inż. Konopka w Brukseli, dyr. Rabczewski w Morawskiej Ostrawie. Ze względu na brak środków finansowych oraz trudności paszportowe delegaci nasi nie mogli brać udziału w szeregu innych zjazdów, jak w Monachium, w Nantes, w Londynie itd.

Na zakończenie powyższego sprawozdania, które zostanie uzupełnione przez sprawozdania poszczególnych Sekcyj, należy poruszyć trudności finansowe, z jakimi walczy Zrzeszenie. Opierało ono dotychczas swą działalność na składkach członkowskich, zwłaszcza od zakładów gazowych i wodociągowych. W ostatnim czasie szereg członków wystąpił ze Zrzeszenia, wykreśliły się również niektóre zakłady, a największy zakład gazowy zmniejszył bardzo znacznie swą składkę. Tymczasem w ramach prac Zrzeszenia mieści się

szereg spraw przejętych od Związku Gospodarczego G. i Z. W., co wymagać będzie zwiększonych wydatków. Wobec powyższego dotychczasowy Zarząd zwraca się z gorącym apelem do wszystkich członków, zarówno osób fizycznych, jak i zakładów gazowych oraz wodociągowo-kanalizacyjnych o nie porzucanie szeregów Zrzeszenia i o terminowe wpłacanie składek.

Jako ustępujący prezes Zrzeszenia mam tę wielką ufność, że po przeprowadzeniu już unormowania ilości i składu osobowego w komisjach Zrzeszenia, po zorganizowaniu Sekcyj z większymi kompetencjami, po ukończeniu żmudnych prac nad statutem, który winien zostać zatwierdzony na Walnym Zebraniu, i po załatwieniu szeregu prac organizacyjnych, zakres działania Zrzeszenia znacznie się rozszerzy i życzę przyszłemu Zarządowi, by swymi pracami przyczynił się do dalszego rozwoju Zrzeszenia.

W końcu poczuwam się do miłego obowiązku podziękować wszystkim Kolegom za współpracę w okresie sprawozdawczym na terenie Zrzeszenia, i tak kol. kol. wiceprezesom: Rabczewskiemu, Rudolfowi, Seifertowi, Wieleżyńskiemu, przewodniczącym komisyj Dziurzyńskiemu, Swierczewskiemu, Rodze, członkom Zarządu, sekretarzom: Myszkowskiemu, I. Piotrowskiemu, Kłosińskiemu, oraz dyr. Łopuszańskiemu. Osobne podziękowanie składam inż. mag. Rudolfowi za tyle mozolnej pracy nad opracowaniem nowego statutu Zrzeszenia.

Równocześnie proszę przy załatwianiu sprawy wyboru prezesa Zrzeszenia, objętej porządkiem obrad dzisiejszego Walnego Zebrania, wziąć pod uwagę, że nie mogę się podjąć dalszej pracy na tym zaszczytnym, poruczonym mi przez Szanownych Kolegów stanowisku prezesa.

Sprawozdanie Zarządu uzupełnił p. Myszkowski, odczytując listę członków przyjętych do Zrzeszenia w r. 1935/36.

a) Członkowie zwyczajni:

1) Inż. Jodłowski Zdzisław — Kraków
2) „ Wołkowicz Aleksander — Tomaszów Mazowiecki
3) „ Sobolewski Walerian — Łuck
4) „ Dobrowolski Stefan — Warszawa
5) „ Oppeln-Bronikowski Maurycy Emil — Brześć n. Bugiem
6) „ Rzeszoś Romuald — Warszawa
7) „ Lesiewski Władysław — Warszawa
8) „ Dziuba Józef — Warszawa
9) Inż. Ałtuchow Włodzimierz — Białystok
10) „ Kielanowski Tadeusz — Kraków
11) „ Szacmajer Stanisław Jerzy — Brześć n. Bugiem
12) Dr Dzierzkowski Jerzy — Warszawa
13) Inż. Stefańczyk Zygmunt — Warszawa
14) P. Bujwidowa Janina — Maczki
15) Inż. Kowalewski Zbigniew — Warszawa
16) „ Sobierański Wacław — Warszawa
17) „ Grossman Andrzej — Warszawa
18) „ Muszkat Kazimierz — Warszawa
19) „ Bittner Adam — Warszawa
20) „ Ciepły Józef — Warszawa
21) „ Olszewski Tadeusz — Wadowice
22) „ Rostek Antoni — Wielkie Hajduki
23) „ Pączkiewicz Kazimierz — Warszawa
24) „ Kowalczewski Stanisław — Warszawa
25) „ Błaszczyk Wacław — Warszawa
26) „ Landsztok Ignacy — Warszawa

b) Członkowie nadzwyczajni:

1) P. Puchała Jerzy — Warszawa
2) Inż. Witkowski Józef — Poznań
3) „ Zagrodzki Włodzimierz — Hajduki Wielkie
4) P. Quadrat Wojciech — Węgierska Górka
5) Inż. Bolechowski Jan — Warszawa
6) P. Janczak Leon — Warszawa
7) Spółka Akcyjna dla Handlu Rurami — Warszawa.

Sprawozdanie Zarządu przyjęto bez dyskusji.

ad 4) Przewodnictwo objął z powrotem inż. Klimczak, który zaproponował odłożenie dalszych sprawozdań na później i przystąpienie od razu do obrad nad nowelizacją statutu. Wniosek ten przyjęto, wobec czego przewodniczący komisji statutowej inż. Z. Rudolf odczytał projekt nowego statutu, motywując poszczególne punkty. Po zaznajomieniu się obecnych z projektem, przewodniczący złożył inż. Rudolfowi podziękowanie za pracę przy układaniu i uzgadnianiu tego projektu, po czym zwrócił się do zebranych z prośbą o uchwalenie nowego statutu.

Do projektu zgłoszono następujące poprawki:

Dyr. Dalbor: uzupełnić § 5 w tym kierunku, aby można było usunąć członka także za działalność antypaństwową; uzupełnić § 6 klauzulą, że członkami Sądu Koleżeńskiego nie mogą być ani członkowie Zarządu, ani członkowie honorowi.

Inż. Banaszek: zmienić ostatni ustęp § 1 w ten sposób, aby siedzibą biura Zrzeszenia nie

była Warszawa, ale miejsce zamieszkania każdorazowego prezesa; w § 6 niewłaściwe jest określenie, że Sąd Koleżeński zostaje utworzony »przy Zarządzie Głównym Zrzeszenia«; brzmienie pierwszego ustępu § 7 zmienić następująco: Zarząd Główny Zrzeszenia składa się z prezesa i 8 członków zwyczajnych, przy czym prezes i przynajmniej 4 członków winno posiadać wyższe wykształcenie...«; w ustępie 4 § 8 wystarczy zaznaczyć, że termin i porządek Walnego Zgromadzenia mają być opublikowane »w organie Zrzeszenia«, gdyż pełna nazwa tego organu podana jest w § 1, punkt b; w tymże § 8 do zakresu działania Walnego Zgromadzenia dodać między punktem 8 a 9 nowy punkt: »Wybór Sądu Koleżeńskiego«.

Dyr. Roga: zmienić § 7 w tym kierunku, aby cały Zarząd był wybierany co roku i określić liczbę wiceprezesów np. na 4; prawo reelekcji ograniczyć do trzech lat bez przerwy; co do prowadzenia rachunkowości wystarcza określenie »zgodnie z przepisami prawa«, zbędne natomiast jest dodanie słów »i przyjętymi zwyczajami«; w § 9 określić quorum dla Komisji Rewizyjnej.

Inż. Słowakiewicz: na końcu § 5 dodać, że usunięcie członka odbyć się może nie tylko na podstawie wyroku Sądu Koleżeńskiego, ale i prawomocnego wyroku sądu państwowego; co do § 7 — prezes, wszyscy członkowie Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej winni być wybierani co roku.

P. Piekarski: wzmianka w § 2 punkt 1 o przejęciu członków honorowych od dotychczasowego Zrzeszenia, oraz duże ograniczenie dotychczasowej liczby członków Zarządu sprawiają wrażenie, że nie chodzi o nowelizację statutu, ale o likwidację dotychczasowej organizacji i zastąpienie jej nową; zmienić redakcję § 9 ustęp 3 punkt 3, gdyż Komisja Rewizyjna jako organ nadrzędny nie może Zarządowi »składać sprawozdań«.

P. Gutterwil: do zadań Zrzeszenia dodać w § 1 punkt a »współpracuje ze szkołami publicznymi dokształcającymi«.

P. I. Piotrowski: w § 6 należy zastrzec, że każdy członek musi się poddać Sądowi Koleżeńskiemu, względnie, że poza Sądem Koleżeńskim pewne sprawy mogą być rozpatrywane przez sądy honorowe.

Referent p. Rudolf — po udzieleniu szczegółowych wyjaśnień i motywów — zgodził się na wprowadzenie do przedstawionego przez niego projektu następujących zgłoszonych poprawek:

Dyr. Dalbora — co do wprowadzenia do § 6 klauzuli, że członek Zarządu nie może być równocześnie członkiem Sądu Koleżeńskiego;

inż. Banaszka — co do skreślenia w § 6 słów »przy Zarządzie Głównym Zrzeszenia«, zmiany pierwszego zdania § 7 na »Zarząd Główny Zrzeszenia składa się z prezesa i 8 członków...«, opuszczenia w § 8 nazwy organu Zrzeszenia, oraz dodania do atrybucyj Walnego Zgromadzenia nowego punktu »Wybór Sądu Koleżeńskiego«;

dyr. Rogi — co do skreślenia w § 7 słów »i przyjętymi zwyczajami«, oraz dodania w § 9, że quorum Komisji Rewizyjnej składa się z 3 osób;

inż. Słowakiewicza — co do uzupełnienia § 5 w tym kierunku, że prawomocny wyrok sądu państwowego jest dostateczną podstawą do wykreślenia członka;

p. Piekarskiego — co do zmiany redakcji § 9 w tym kierunku, że Komisja Rewizyjna »podaje Zarządowi do wiadomości wyniki rewizji«;

p. Gutterwila — co do uzupełnienia zadań Zrzeszenia przez »współpracę ze szkołami publicznymi dokształcającymi«;

p. I. Piotrowskiego — co do uzupełnienia § 6 w tym kierunku, że każdy członek Zrzeszenia musi się poddać Sądowi Koleżeńskiemu.

Co do pozostałych poprawek referent zajął stanowisko negatywne, motywując je w zasadzie następująco:

kwalifikacja działalności antypaństwowej należy do sądów państwowych, a prawomocny wyrok sądu państwowego stanowi dopiero podstawę do wykreślenia członka;

członkowie honorowi są właśnie najodpowiedniejszymi kandydatami do Sądu Koleżeńskiego;

biuro Zrzeszenia, jako organizacji centralnej, obejmującej całe Państwo, musi bezwzględnie być w Warszawie;

klauzula wyższego wykształcenia odnośnie do prezesa Zrzeszenia byłaby niedemokratyczna i nieodpowiednia;

dwuletni okres urzędowania Zarządu i Komisji Rewizyjnej jest racjonalniejszy, gdyż nowe władze obejmują agendy zazwyczaj dopiero w jesieni, na wiosnę zaś rozpoczynają się już przygotowania do Zjazdu, wobec czego na właściwą pracę pozostaje zaledwie pół roku, co jest okresem zbyt krótkim dla zapoznania się z wszystkimi agendami i poprowadzenia ich naprzód; poza tym nie jest wykluczone, że w najbliższej już przyszłości trzeba będzie ze względów oszczędnościowych zrezygno-

wać z corocznych zjazdów i odbywać je raz na 2 lata.

Po dłuższej dyskusji — na wniosek dyr. Seiferta — postanowiono głosować nad poszczególnymi paragrafami statutu w brzmieniu przedłożonym przez referenta i z uwzględnieniem przyjętych przez referenta poprawek, osobno zaś głosować nad okresem urzędowania Zarządu.

W zarządzonym przez przewodniczącego głosowaniu przyjęto bez sprzeciwu §§ 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7 (z wyjątkiem okresu urzędowania Zarządu) w brzmieniu projektu, z uwzględnieniem przyjętych przez referenta poprawek.

Wniosek dyr. Rogi, aby cały Zarząd był obierany co roku, przeszedł większością głosów.

§§ 8, 9 i 10 przyjęto również bez sprzeciwu w brzmieniu projektu, z uwzględnieniem przyjętych przez referenta poprawek, przy czym referent zmienił ustęp 1 § 9 — wobec wyniku głosowania nad wnioskiem dyr. Rogi — w tym sensie, że Komisja Rewizyjna wybierana jest co roku.

W końcu przewodniczący poddał pod głosowanie cały statut wraz z poprawkami przyjętymi przez referenta i poprawką dyr. Rogi dotyczącą okresu urzędowania Zarządu. Wobec braku sprzeciwu — przewodniczący ogłosił, że statut z wymienionymi poprawkami został jednogłośnie przyjęty, poczem obecni urządzili referentowi inż. Rudolfowi gorącą owację.

ad 3) Na wniosek przewodniczącego nie odczytywano sprawozdań poszczególnych Sekcyj, ponieważ bezpośrednio przed Walnym Zgromadzeniem odbyły się zebrania ogólne Sekcyj, w czasie których członkowie Zrzeszenia zaznajomili się z tymi sprawozdaniami. Sprawozdania Sekcyj przyjęto bez dyskusji.

Inż. Banaszek przedstawił sprawozdanie za r. 1935/36, dotyczące kształcenia gazowników w Państwowej Szkole Przemysłowej w Bydgoszczy.

Oddział Gazowniczy został utworzony w r. 1932 jako oddział Wydziału Chemicznego w Państwowej Szkole Przemysłowej w Bydgoszczy. Uczniowie Wydziału Chemicznego wybierali zatem, począwszy od III kursu, specjalizację w gazownictwie, względnie cukrownictwie. Od roku szkolnego 1935/36 połączono oba oddziały w jeden Wydział Chemiczny, przy czym uczniów obowiązują wszystkie wykłady specjalne zarówno z gazownictwa, jak i cukrownictwa.

Z przedmiotów zawodowych gazowniczych wykładane są: technologia gazu, technologia produktów ubocznych, aparatura gazownicza, aparatura i zastosowanie gazu, instalacje gazowe, księgowość fabryczna w gazowni, poza tym prowadzone są praktyczne zajęcia laboratoryjne z analiz gazotechnicznych. Wykłady przedmiotów zawodowych prowadzą obecnie: inż. Banaszek i dr inż. Mazgaj. Do roku 1935 wykładali ponadto inż. inż. Wyżnikiewicz i Guthy.

Ilość absolwentów (do 1 stycznia 1936 r.) wynosiła 26, ilość absolwentów techników-chemików gazowniczo-cukrowniczych za r. 1936 — 23, ilość uczniów promowanych na kurs IV na rok 1936/37 20, ilość uczniów promowanych na kurs III na rok 1936/37 — 21, ilość absolwentów gazowników zatrudnionych w przemyśle gazowniczym — 7.

Rok rocznie na egzaminach końcowych jest obecny przedstawiciel Zrzeszenia G. i W. P. w charakterze zaproszonego delegata, którym do r. 1935 włącznie był dyr. Klimczak. W r. 1936 delegatem Zrzeszenia był inż. Wyżnikiewicz.

ad 5) Dyr. Klimczak oddał przewodnictwo wiceprezesowi dyr. Seifertowi, po czym skarbnik p. Myszkowski przedstawił sprawozdanie kasowe za okres od 1 kwietnia 1935 do 31 marca 1936 r.:

Na dzień 1/IV 1936 r. Zrzeszenie liczyło członków:

honorowych	13
zwyczajnych	229
nadzwyczajnych	12
razem . . .	254

W liczbie 241 członków zwyczajnych i nadzwyczajnych jest:

12 zakładów gazowych
9 „ wodociągowych
5 instytucyj i zakładów przemysłowych
215 osób fizycznych.

Bilans zamknięcia
na dzień 31 marca 1936 r.

Stan czynny:

Kasa	zł	233,—
Pocztowa Kasa Oszczędności	„	2 331,08
Zaległe składki ult. 1/I 1935 r.	„	506,—
„ „ za 1935 r.	„	1 432,—
Ruchomości	„	266,—
Fundusz stypend. dla ucznia Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy	„	1 005,77
Na R-ku książeczki K. K. O. w Bydgoszczy Nr. 16331 i według zestawienia kier. Rachuby Gazowni Miejskiej w Bydgoszczy	„	1 872,58
	zł	7 646,43

Stan bierny:

Fundusz stypendialny im. ś. p. Lieberta	zł	2 125,95
Fundusz stypend. dla ucznia Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy na R-ku K. K. O. w Bydgoszczy Nr. książeczki 17544	„	1 005,77
Sekcja Gazu Ziemnego	„	275,30
Zysk	„	4 239,41
	zł	7 646,43

Rachunek strat i zysków
za okres od 1/IV 1935 do 1/IV 1936 r.

Wydatki:

Sekcja Wodociągowo-Kanalizacyjna	zł	37,50
„ Gazu Ziemnego	„	1 041,30
„ Techniczno-Sanitarna	„	3,19
Koszty ogólne	„	1 005,08
Utrzymanie biura	„	2 400,—
Składki do stowarzyszeń	„	375,13
Wyjazdy i delegacje	„	989,40
Prenumeraty »Gazu i Wody«	„	3 189,18
Subsydium Zrzeszenia	„	1 000,—
„ Komitetu Miejscow. XVII Zjazdu w Bydgoszczy	„	500,—
Odpis na Fundusz Stypendialny dla ucznia Państw. Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy	„	1 005,77
Wydatki Sekretariatu Zrzeszenia w Bydgoszczy	„	145,58
Zysk	„	4 239,41
	zł	15 931,54

Dochody:

Zysk 1934/35	zł	1 504,11
Ruchomości	„	339,50
Składki 1935 r.	„	8 487,—
„ 1936 r.	„	2 077,—
Komitet Miejscowy XVII Zjazdu w Bydgoszczy	„	3 523,93
	zł	15 931,54

Inż. Hołuj postawił imieniem Komisji Rewizyjnej wniosek, aby Walne Zebranie przyjęło powyższe sprawozdanie, z tym, że nie wykorzystane subsydia na r. 1935/36 dla Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej i Techniczno-Sanitarnej zostaną przelane na konto biura Zrzeszenia, dla Sekcji zaś Gazu Ziemnego zostanie utworzony dodatkowy kredyt.

Wniosek Komisji Rewizyjnej przyjęto jednogłośnie i udzielono Zarządowi absolutorium za r. 1935/36.

ad 6) Następnie p. Myszkowski przedłożył preliminarz budżetowy na rok 1936/37:

Budżet na rok 1936/37.

Przewidywany przychód:

Gazownia w Warszawie	zł	500,—		
„ w Poznaniu	„	400,—		
„ w Krakowie	„	200,—		
Do przeniesienia	zł	1 100,—		
Z przeniesienia	zł	1 100,—		
Gazownia we Lwowie	„	200,—		
„ w Łodzi	„	200,—		
„ w Gdyni i Kołomyi	„	200,—		
„ w Bielsku	„	50,—		
„ w Bydgoszczy	„	100,—		
„ w Chorzowie	„	100,—		
„ w Lesznie	„	80,—		
„ w Grudziądzu	„	50,—	zł	2 080,—
Wodociągi w Warszawie	„	500,—		
„ w Poznaniu	„	150,—		
„ w Krakowie	„	150,—		
„ we Lwowie	„	150,—		
„ w Częstochowie	„	50,—		
„ w Lesznie	„	50,—		
„ w Katowicach (powiatowe)	„	50,—		
„ w Katowicach (państwowe)	„	50,—		
„ Szkolne w Modlinie	„	150,—	„	1 300,—
S. A. »Gazolina« we Lwowie	„	500,—		
„ „ »Żar« w Nowym Tomyślu	„	50,—		
Korporacja Instalatorów we Lwowie	„	30,—		
Towarzystwo »Karpaty«	„	1 000,—		
Instytut Gazowy we Lwowie	„	100,—		
S. A. dla Handlu Rurami	„	100,—	„	1 780,—
220 członków fizycznych			„	5 280,—
			zł	10 440,—

Przewidywany rozchód:

Koszty manipulacyjne w P. K. O.	zł	20,—		
Porta	„	500,—		
Druki i materiały piśmienne	„	250,—		
Składki do stowarzyszeń	„	425,—		
Wyjazdy i delegacje	„	1 250,—		
Sekcja Gazu Ziemnego	„	750,—		
Subsydium dla »Gazu i Wody«	„	1 000,—		
Prenumerata »Gazu i Wody«	„	3 000,—		
Utrzymanie kancelarii	„	2 400,—		
Dubiosa	„	845,—	zł	10 440,—

Inż. Banaszek zwrócił uwagę, że przedłożony preliminarz nie przewiduje żadnych funduszów na pokrycie kosztów podróży członków Zarządu na posiedzenia, o czym jest mowa w nowym statucie. Należałoby już teraz obejrzeć się za źródłem pokrycia tych wydatków, ewentualnie w porozumieniu ze Związkiem Gospodarczym G. i Z. W. Także i koszta wyjazdów reprezentacyjnych winny być pokrywane wspólnie przez Zrzeszenie i Związek wedle jakiegoś ustalonego klucza.

Po wyjaśnieniu ze strony p. I. Piotrowskiego oraz przewodniczącego, że z wnioskami w tej sprawie należy wystąpić na Walnym Zgromadzeniu Związku Gospodarczego, budżet jednogłośnie przyjęto.

ad 7) Przewodnictwo objął ponownie dyr. Klimczak, zaś dyr. Seifert przedstawił sprawo-

zdanie Redakcji czasopisma »Gaz i Woda« za r. 1935/36 oraz preliminarz budżetowy na r. 1936/37:

Sprawozdaniem tym zamyka Redakcja czasopisma XV-letni okres pracy. Dziwnym zbiegiem okoliczności przychodzi nam skromny ten jubileusz obchodzić nie gdzie indziej, ale właśnie we Lwowie, w kolebce czasopisma. Tu bowiem w r. 1921 — dzięki wydatnemu poparciu ze strony nieżyjącego już dziś przemysłowca inż. Władysława Szaynoka — pismo nasze ujrzało światło dzienne, wychodząc początkowo jako »Przegląd Gazowniczy«. Tu też w r. 1922 nastąpił dalszy krok do rozwoju czasopisma, przez rozciągnięcie jego ram na dziedzinę wodociągarstwa, czemu towarzyszyła odpowiednia zmiana nazwy wydawnictwa.

Jubileusz ten uczciła Redakcja opracowaniem i wydaniem rzeczowego przeglądu artykułów, drukowanych w piśmie od początku jego istnienia. Przegląd ten obejmuje pokaźną cyfrę 750 pozycyj, stanowi więc pewnego rodzaju bibliografię naszego gazownictwa, wodociągarstwa i techniki sanitarnej, i niewątpliwie odda niejednokrotnie naszym czytelnikom usługi.

Tom XV naszego wydawnictwa obejmuje ok. 400 stron druku. Poza 12 zeszytami wydano w roku bieżącym 59 odbitek w łącznej ilości 4 645 egzemplarzy.

Strona finansowa naszego wydawnictwa ustabilizowała się od paru lat. Rachunek strat i zysków za r. 1935/36 obraca się w ramach uchwalonego budżetu, wykazując nawet pewną nadwyżkę, przelaną na Fundusz Redakcyjny. Budżet na r. 1936/37 preliminowany jest zatem w wysokości prawie identycznej co budżet poprzedni.

Bilans na dzień 31/III 1936 r.

Stan czynny:

Kasa	zł	256,60
Pocztowa Kasa Oszczędności	„	3 805,98
Efekty (Pożyczka Narodowa)	„	150,—
Dłużnicy	„	4 983,81
Urządzenia biurowe	„	646,90
Wydawnictwa	„	78,—
	zł	9 921,29

Stan bierny:

Związek Gospodarczy G. i Z. W.	zł	1 239,—
Wierzyciele	„	1 768,73
Fundusz na dubiosa	„	1 213,56
Fundusz Redakcyjny	„	5 700,—
	zł	9 921,29

Rachunek strat i zysków
za czas od 1/IV 1935 do 31/III 1936 r.

Wydatki:

a) Rzeczowe:				
Druk i klisze	zł	12 327,42		
Honoraria i odbitki	„	992,32		
Porta i stemple	„	456,12		
Wydatki kancelaryjne	„	372,62		
Podatki	„	121,25		
Różne	„	982,10	zł	15 251,83
b) Personalne:				
Pobory	„	7 800,—		
Ubezpieczalnia Społeczna	„	700,42		
Remuneracje	„	650,—	„	9 150,42
c) Odpisy:				
Amortyzacja urządzeń biurowych	„	112,50		
Dłużnicy — odpis	„	157,60		
Odpis na Fundusz Redakcyjny	„	622,68	„	892,78
			zł	25 295,03

Dochody:

Subwencje:				
Związek Gospodarczy G. i Z. W.	zł	5 400,—		
Zrzeszenie G. i W. P.	„	1 000,—		
Gazownia — Warszawa	„	2 000,—		
Komitet Organizacyjny XVII Zjazdu G. i W. P.	„	1 500,—		
Polski Komitet Techniki Sanitarnej	„	199,—	zł	10 099,—
Ogłoszenia			„	8 899,—
Prenumerata			„	5 825,08
Wydawnictwa			„	469,45
Odsetki			„	2,50
			zł	25 295,03

Zbadano i stwierdzono zgodność.

Warszawa, dnia 6 czerwca 1936 r.

Komisja Rewizyjna Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich:

Inż. Słowakiewicz Inż. Mianowski Inż. Hołuj Inż. Gundlach.

Budżet na rok 1936/37.

Wydatki:

a) Rzeczowe:				
Druk i klisze	zł	13 000,—		
Honoraria i odbitki	„	1 200,—		
Porta	„	500,—		
Wydatki kancelaryjne	„	350,—		
Podatki	„	120,—		
Różne	„	750,—	zł	15 920,—
b) Personalne:				
Pobory	„	7 800,—		
Ubezpieczalnia	„	700,—	„	8 500,—
c) Odpisy:				
Amortyzacja urządzeń biurowych			„	110,—
			zł	24 530,—

Dochody:

Subwencje:				
Związek Gospodarczy G. i Z. W.	zł	5 400,—		
Zrzeszenie G. i W. P.	„	1 000,—		
Gazownia — Warszawa	„	2 000,—		
Komitet Organizacyjny XVIII Zjazdu G. i W. P.	„	1 000,—		
Polski Komitet Techn. Sanit.	„	200,—	zł	9 600,—
Ogłoszenia			„	9 000,—
Prenumerata			„	5 800,—
Wydawnictwa			„	130,—
			zł	24 530,—

Sprawozdanie i preliminarz przyjęto i na wniosek Komisji Rewizyjnej, zgłoszony przez inż. Hołuja, udzielono Redakcji absolutorium za rok 1935/36.

ad 9) Na wniosek inż. Banaszka przystąpiono naprzód do wyboru prezesa, odkładając wybór członków Zarządu do następnego punktu porządku obrad.

Dyr. Seifert zaproponował ponowny wybór dyr. Klimczaka na prezesa Zrzeszenia, podkreślając piękne rezultaty, osiągnięte przez niego na tym stanowisku w poprzednim okresie. Kandydaturę tę przyjęto przez aklamację.

ad 8) Wedle starszeństwa wyboru ustępują w roku bieżącym z Zarządu pp. Baranowicz, Jensz, Marczewski, Modrzejewski, Myszkowski, Nowakowski, Orzelski, Pomorski i Rabczewski. Na ich miejsce zaproponował Zarząd ponowny wybór pp. Jensza, Marczewskiego, Nowakowskiego, Orzelskiego i Rabczewskiego, oraz jako nowych członków Zarządu pp. Dolińskiego, Mianowskiego, Rogę i Wyżnikiewicza.

Dyr. Roga wysunął kandydaturę inż. Rzeszosia zamiast inż. Wyżnikiewicza.

W wyniku zarządzonego głosowania 8 pierwszych kandydatów Zarządu przeszło jednogłośnie, inż. Wyżnikiewicz uzyskał 20 głosów, inż. Rzeszoś 16 głosów, wobec czego inż. Wyżnikiewicz wszedł do Zarządu. Co do inż. Rzeszosia wyrażono życzenie, aby Zarząd kooptował go, w razie ustąpienia któregoś z członków.

ad 10) Do Komisji Rewizyjnej zaproponował Zarząd jako członków pp. Gundlacha, Hołuja i Sobierańskiego, jako zastępców pp. Łepkowskiego i Pisulę. Kandydatury te przeszły jednogłośnie.

ad 11) Zgłoszona przez Zarząd lista Stałego Zjazdowego Komitetu Łącznikowego w osobach pp. Klimczaka, Swierczewskiego, Czaplickiej, Kłobukowskiego, Krzyżkiewicza, Łopuszańskiego, I. Piotrowskiego, Rabczewskiego, Rafalskiego, Rogi, Rudolfa i Skoraszewskiego — została jednogłośnie przyjęta.

ad 12) Sekretarze poszczególnych Sekcyj odczytali skład Zarządów, wybranych na ogólnych zebraniach Sekcyj.

Pełna lista władz Zrzeszenia na r. 1936/37 przedstawia się zatem następująco:

Przewodniczący: inż. Bronisław Klimczak

Członkowie Zarządu: Stefan Barcz
inż. Ludwik Bethge
inż. Bolesław Dalbor
inż. Stefan Dażwański
dr inż. Jarosław Doliński
inż. Stanisław Downarowicz
inż. Antoni Dziurzyński
inż. Jerzy Gigiel
inż. Henryk Jensz
inż. Jan Kłosiński
inż. Antoni Kotowicz
inż. Jerzy Marczewski
inż. Edward Mianowski
inż. Kazimierz Nowakowski
dr Tadeusz Orzelski
Ignacy Piotrowski
inż. Teodor Piotrowski
inż. Włodzimierz Rabczewski
dr inż. Błażej Roga
inż. mag. Zygmunt Rudolf
inż. Mieczysław Seifert
inż. Stefan Sulimirski
inż. Czesław Swierczewski
inż. Marian Wieleżyński
inż. Jan Wyżnikiewicz

Komisja Rewizyjna: inż. Stanisław Gundlach
inż. Stefan Hołuj
inż. Wacław Sobierański
jako członkowie i
inż. Jerzy Łepkowski
Juliusz Pisula
jako zastępcy.

Stały Zjazdowy Komitet Łącznikowy: przewodniczący — prezes Zrzeszenia inż. Bronisław Klimczak, wiceprzewodniczący — inż. Czesław Swierczewski, członkowie — inż. Józefa Czaplicka, inż. Czesław Kłobukowski, inż. Jan Krzyżkiewicz, inż. Michał Łopuszański, Ignacy Piotrowski, inż. Włodzimierz Rabczewski, inż. Bronisław Rafalski,

dr inż. Błażej Roga, inż. mag. Zygmunt Rudolf, inż. Włodzimierz Skoraszewski.

Zarząd Sekcji Gazowniczej:

Przewodniczący: dr inż. Jarosław Doliński
Zastępca przewodniczącego: inż. Emil Piwoński
Sekretarz: inż. Józefa Czaplicka
Zastępca sekretarza: inż. Bohdan Kalinowski
Członkowie: inż. Antoni Dziurzyński
inż. Bronisław Klimczak
inż. Edward Mianowski
dr inż. Błażej Roga
Zastępcy: inż. Józef Ciepły
inż. Bolesław Dalbor
inż. Stanisław Gundlach
inż. Stefan Hołuj.

Zarząd Sekcji Gazu Ziemnego:

Przewodniczący: inż. Marian Wieleżyński
Zastępca przewodniczącego: inż. Stefan Dażwański
Sekretarz: inż. Stefan Sulimirski
Członkowie: dyr. Zygmunt BilUchowski
inż. Emil Piwoński
inż. Stanisław Psarski
inż. Bruno Szymański
dr inż. Roman Witkiewicz
Zastępcy: inż. Jerzy Gigiel
inż. Leszek Hozer
inż. Ignacy Piątkiewicz
inż. Zdzisław Ziółkowski.

Zarząd Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej:

Przewodniczący: inż. Włodzimierz Rabczewski
Zastępca przewodniczącego: inż. Stanisław Downarowicz
Sekretarz: Ignacy Piotrowski
Zastępca sekretarza: Jan Pomorski
Członkowie: inż. Czesław Bocianowski
inż. Józef Dziuba
inż. Gustaw Foltański
inż. Jan Kozłowski
inż. Stanisław Mańkiewicz
inż. Jan Przychodzki
inż. Bronisław Rafalski
inż. Zygmunt Rudolf
inż. Włodzimierz Skoraszewski
inż. Stanisław Słowakiewicz
inż. Zygmunt Stefańczyk.

Zarząd Sekcji Techniczno-Sanitarnej:

Przewodniczący: inż. mag. Zygmunt Rudolf
Zastępca przewodniczącego: Ignacy Piotrowski
Sekretarz: inż. Czesław Bocianowski
Członkowie: inż. Jan Just
gen. inż. Eugeniusz Kątkowski
Jan Pomorski
inż. Henryk Przyłęcki
inż. Mieczysław Rzęcki
inż. Włodzimierz Skoraszewski
inż. Edward Stankiewicz
inż. Aleksander Szniolis.
inż. Tadeusz Woźny.

ad 13) Przewodniczący zakomunikował, że miasto Chorzów zgłosiło gotowość urządzenia u siebie XIX Zjazdu G. i W. P. Zaproszenie to przyjęto przez aklamację, składając podziękowanie na ręce p. Dalbora, na wniosek zaś dyr. Rogi uchwalono zwrócić się do Komitetu Zjazdowego, aby o ile możności Zjazd odbył się wedle dawnego zwyczaju w maju.

ad 14) *a*) Przewodniczący przedstawił wniosek Zarządu, aby nadać dyr. inż. Mieczysławowi Seifertowi — jednemu z założycieli Zrzeszenia, długoletniemu czynnemu członkowi Zarządu i wiceprezesowi, z okazji przejścia w stan spoczynku — godność członka honorowego Zrzeszenia.

Wniosek przyjęto przez aklamację.

Dyr. Seifert podziękował za ten zaszczytny dowód uznania, zaznaczając, że będzie nadal wolny swój czas poświęcał gazownictwu.

b) Z kolei dyr. Klimczak przedstawił drugi wniosek Zarządu, dotyczący gremialnego udania się na cmentarz łyczakowski i złożenia kwiatów na grobie ś. p. dyr. inż. Stanisława Alexandrowicza, oraz złożenia wieńca na cmentarzu Obrońców Lwowa.

Wniosek przyjęto.

c) Do Zarządu wpłynął wniosek Korporacji Instalatorów Wodo-Gazociągowych we Lwowie następującej treści:

»Korporacja Instalatorów Wodo-Gazociągowych we Lwowie, jako członek Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, zwraca się do Prezydium Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, by u miarodajnych czynników podjęło starania w następującej sprawie:

1. Ścisłe przestrzeganie przez władze przemysłowe I i II instancji rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9/XII 1927 r. D. U. R. P. nr 111, poz. 943, § 1, ust. 1, 2, wydanego w sprawie umiejętności zawodowej do prowadzenia przemysłu koncesjonowanego.

2. Zniesienie dyspenz od wykazania świadectw, wymaganych powyższym rozporządzeniem, które obecnie są często stosowane, a skutkiem czego powstają przedsiębiorstwa prowadzone często przez ludzi niefachowych.

3. Wprowadzenie w życie egzaminów na wykwalifikowanych pracowników, przewidzianych w art. 124a, ust. I, II, P. P. P. i udzielanie koncesyj tylko posiadającym świadectwa ze złożenia takich egzaminów, gdyż czas nauki i praktyki nie zawsze decyduje o zdolności do samodzielnego prowadzenia przedsiębiorstwa.«

Wniosek postanowiono przekazać Zarządowi do rozważenia i załatwienia.

d) Inż. Bocianowski zakomunikował, że Sekcja Techniczno-Sanitarna postanowiła połączyć się z Sekcją Wodociągowo-Kanalizacyjną, przy czym nowo utworzona połączona sekcja obejmowałaby 3 podsekcje: wodociągów, kanalizacji i oczyszczania miast.

Sprawę tę przekazano Zarządowi Głównemu.

e) Inż. Banaszek poruszył sprawę uposażeń, proponując, aby cały zebrany dotychczas materiał przekazać Zarządowi, celem przeprowadzenia odpowiedniej ankiety i poczynienia kroków u miarodajnych władz, aby ustalone przez Zrzeszenie stawki były rzeczywiście stosowane.

Wniosek przekazano Zarządowi.

f) Inż. Banaszek zaproponował, aby nowy Zarząd zajął się ponownie kwestią łącznego ubezpieczenia członków Zrzeszenia, gdyż dotychczas nadeszły tylko 24 odpowiedzi.

g) W końcu inż. Banaszek zwrócił się do dyrektorów i kierowników zakładów gazowych z apelem, aby udzielili praktyk dla uczniów i absolwentów Oddziału Gazowniczego Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy.

Ponieważ żadnych dalszych wniosków nie stawiano, przewodniczący zamknął Walne Zebranie o godz. 20 min. 30.

Bezpośrednio po Walnym Zebraniu Zrzeszenia G. i W. P. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku Zrzeszeń Gazowników i Wodociągowców Polskich, Czechosłowackich i Jugosłowiańskich, na którym omawiano sprawę słownictwa gazowniczego i wodociągowego, wymiany praktykantów, urządzenia II Zjazdu Gazowników i Wodociągowców Słowiańskich w Pradze, udziału w III Międzynarodowym Kongresie Przemysłu Gazowniczego w Paryżu itd.

Drugi dzień obrad: 26 czerwca.

Oficjalne otwarcie Zjazdu rozpoczęto nabożeństwem, odprawionym w kościele św. Marii Magdaleny o godz. 8 min. 30 rano.

O godz. 9 min. 30, w sali Biblioteki Politechniki Lwowskiej, prezes Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich dyr. inż. Bronisław Klimczak otworzył Zjazd, w obecności przeszło 200 osób, zwracając się do zebranych z następującym przemówieniem:

Dostojne Zebranie!

Pierwszy Marszałek Polski Józef Piłsudski odszedł na zawsze, Wielki Wódz Narodu, Wskrzesiciel Wolnej Państwowej Polski, niech też skromne jednominutowe milczenie, do którego wzywam wszystkich obecnych na sali, złoży się jako cząstka na należny hołd, a podłoże dalszego mocarnego wysiłku Narodu.

Po oddaniu hołdu pamięci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego przez powstanie i jednominutowe milczenie, dyr. Klimczak kontynuował swe przemówienie:

Całe Państwo obchodzi uroczyście 10-lecie urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej prof. Ignacego Mościckiego, między innymi miasto Lwów na posiedzeniu Rady Miejskiej oddało hołd Prezydentowi Rzeczypospolitej, prosząc Go o przyjęcie godności obywatela honorowego miasta Lwowa. Uroczystości te szczególnie bliskie są inżynierom polskim, dla nich bowiem Prezydent Mościcki jest nie tylko głową Państwa, lecz również i wybitnym uczonym. Społeczeństwo mogło ocenić, jak wielką troską otacza On wiedzę techniczną i przemysł polski, widząc w nich gwarancję bytu politycznego Państwa i rękojmię rozwoju gospodarczego. Dlatego też z okazji naszego Zjazdu składamy Prezydentowi Rzeczypospolitej prof. Ignacemu Mościckiemu hołd i serdeczne życzenia długich lat pracy dla dobra Państwa i jego obywateli. Idąc zaś po myśli Jego wskazań, Walne Zebranie Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, odbyte w dniu wczorajszym, jednogłośnie uchwaliło poprzeć jak najusilniej Fundusz Obrony Narodowej. Najjaśniejsza Rzeczpospolita Polska, Prezydent Rzeczypospolitej prof. Ignacy Mościcki niech żyje!

Nie wolno nam w tej chwili zapomnieć o armii polskiej, której wysiłkiem i krwią odzyskaliśmy wolność i która daje nam gwarancję trwałego bytu państwowego. W hołdzie dla niej

wznoszę okrzyk na cześć najwyższego reprezentanta naszej siły zbrojnej: Niech żyje Generalny Inspektor Sił Zbrojnych gen. dyw. Rydz-Śmigły!

Następnie przewodniczący zaprosił do Prezydium Honorowego prezydenta m. Lwowa dra Ostrowskiego — członka Komitetu Honorowego Zjazdu i przewodniczącego Miejscowego Komitetu Organizacyjnego, wiceprzewodniczących Zrzeszenia G. i W. P. dyr. dyr. Dziurzyńskiego, Kotowicza, Rabczewskiego, Rudolfa, Seiferta, Swierczewskiego i Wieleżyńskiego, dyrektorów miejscowych zakładów komunalnych i członków Miejscowego Komitetu Organizacyjnego — pp. Piwońskiego i Benedyktowicza, oraz gości zagranicznych pp. dyr. Jedličkę, nacz. Lédla, dyr. Snižka i przew. Haitmana z Pragi, dyr. Bartla z Lublany, dyr. Vatera z Chemnitz oraz dra Löfflera z Wiednia.

Na sekretarzy Zjazdu powołał przewodniczący inż. Czaplicką, oraz pp. Myszkowskiego i Piotrowskiego.

Po ukonstytuowaniu się prezydium, przewodniczący powitał zebranych następującymi słowami:

Zaproszeni przez Prezydium miasta Lwowa, przybyliśmy licznie ze wszech stron Polski, by w tych murach technicznej Alma Mater obradować nad ważnymi zagadnieniami z gazownictwa, wodociągarstwa, techniki sanitarnej i higieny miast. Technicy polscy, pracujący jako pionierzy w organizowaniu licznych gałęzi gospodarki, są w tych dziedzinach zorganizowani w 3 stowarzyszeniach: w Zrzeszeniu Gazowników i Wodociągowców Polskich, którego celem jest »popieranie rozwoju przemysłu gazowniczego i gospodarstwa wodociągowego«, następnie w Związku Gospodarczym Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim, który ma za zadanie »regulowanie spraw i zadań gospodarczo-ekonomicznych w przemyśle gazowniczym i w gospodarstwie wodociągowym«, oraz w Polskim Komitecie Techniki Sanitarnej i Higieny Miast, mającym na celu »zorganizowanie działalności naukowej i społecznej w dziedzinie techniki i higieny miast«.

Zjazdy Gazowników i Wodociągowców Polskich w odrodzonej wolnej Polsce zapoczątkowane zostały w 1919 r., odbywają się rok rocznie, a było ich dotychczas 17 w rozmaitych miastach Polski. Przy wyborze tych miast przyświecały gazownikom i wodociągowcom dążenia do ciaśniejszego zespolenia ziem polskich, do bliższego zespolenia wszystkich, którzy na tych ziemiach w gazownictwie i wodociągarstwie pracują, oraz do nawiązywania łączności między zjazdami, a poszczególnymi kartami w historii tych dziedzin, jakie te miasta przeżywały.

Ten XVIII Zjazd, który tu obecnie rozpoczynamy, jest drugim zjazdem odbywającym się we Lwowie. Jak długa i szeroka Polska, każde serce Polaka bije mocniej, czuje goręcej, gdy usłyszy słowo: »Lwów«. Ileż wspomnień serdecznych i pięknych łączy się z tym miastem dla tych kolegów, gazowników i wodociągowców, którzy czerpali wiedzę w tutejszej Politechnice, a także i dla tych, którzy na Zjeździe we Lwowie w 1922 r. kładli dalsze podwaliny pod organizację Zrzeszenia Gazowników. Należeli do nich wicepremier inż. Kwiatkowski, dyr. dyr. Alexandrowicz, Dziurzyński, Swierczewski, Seifert, Doliński, Piwoński, Żardecki, Mianowski i inni. Wówczas, na Zjeździe tym uchwalono rozszerzyć zakres działania Zrzeszenia przez przyjęcie na członków także wodociągowców, przy równoczesnej zmianie nazwy na Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców Polskich. Dalsza ważna rezolucja ówczesnego Zjazdu, aby utworzyć katedry gazownictwa (po opuszczeniu katedry na Politechnice Lwowskiej wskutek śmierci niezapomnianego nestora gazownictwa ś. p. dyr. Teodorowicza), została niebawem zrealizowana, gdyż obecny wicepremier inż. Kwiatkowski objął docenturę gazownictwa na Politechnice Warszawskiej, inż. Piwoński rozpoczął wykłady gazownictwa na Politechnice Lwowskiej, a dr Doliński na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Miasto Lwów ma dla nas szczególne znaczenie i z tego powodu, że łączy nas ścisła na tutejszym terenie współpraca z inżynierami gazu ziemnego, przy czym Lwów jest stolicą badań naukowych tego cennego materiału, jakim jest gaz ziemny.

Dziś po 14-tu latach znowu we Lwowie następuje dalsze rozszerzenie ram statutowych Zrzeszenia przez objęcie techników sanitarnych i zmianę nazwy stowarzyszenia na Polskie Zrzeszenie Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych.

Na tegorocznym Zjeździe obchodzimy również 15-lecie istnienia naszego czasopisma »Gaz i Woda«. Pismo to zaczęło wychodzić we Lwowie w roku 1921 jako »Przegląd Gazowniczy«, dzięki wybitnemu poparciu ze strony nieżyjącego już dziś przemysłowca naftowego inż. Władysława Szaynoka, który wówczas był jego redaktorem. Łącznie z rozsze-

rzeniem ram organizacyjnych Zrzeszenia — pismo przekształca się już w następnym roku w »Przegląd Gazowniczy i Wodociągowy«. W styczniu 1923 r. czasopismo przechodzi do Krakowa, a redakcję jego obejmuje dr inż. Doliński przy współudziale inż. Czaplickiej. Przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego zostaje dyrektor Krakowskiej Gazowni Miejskiej inż. Seifert, który przez 13 lat opiekuje się pismem.

Od czerwca 1924 r. »Przegląd Gazowniczy i Wodociągowy« wychodzi jako organ nie tylko Zrzeszenia G. i W. P., ale i Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim. Siódmy rocznik czasopisma (1927) wychodzi już pod zmienioną nazwą »Gaz i Woda« i w zmienionym znormalizowanym formacie. W czerwcu 1932 r. »Gaz i Woda« staje się organem również i Polskiego Komitetu Techniki Sanitarnej i Higieny Miast, jednocząc na swych łamach polską myśl techniczną w dziedzinie gazownictwa, wodociągów i techniki sanitarnej. Obecnie, po dalszym rozszerzeniu ram Zrzeszenia, także i pismo zmieni nazwę na »Gaz, Woda i Technika Sanitarna«.

Na tym miejscu po myśli uchwały wczorajszego Walnego Zgromadzenia, składam serdeczne podziękowanie za pracę około rozwoju czasopisma i życzenia w dalszej pracy inż. Seifertowi, dr inż. Dolińskiemu, inż. Czaplickiej oraz wszystkim współpracującym. Mam to głębokie przekonanie, że dotychczasowy wysoki poziom wydawnictwa zostanie nadal zachowany.

Wczorajsze Walne Zebranie Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich uchwaliło nadać członkostwo honorowe p. inż. Mieczysławowi Seifertowi, byłemu dyrektorowi Gazowni Krakowskiej, za jego zasługi położone około rozwoju gazownictwa w Polsce. Zasługi te uznane zostały przed kilku laty przez Rząd wysokim odznaczeniem, t. j. Krzyżem Oficerskim orderu Polonia Restituta.

Jako upoważniony przez Walne Zebranie wręczam dyplom członka honorowego Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich i składam Mu najserdeczniejsze podziękowania za Jego dotychczasową działalność, a życząc powodzenia na nowej placówce, proszę o dalszą współpracę na terenie Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich.

Aczkolwiek wyniki działalności Zrzeszenia i Związku oraz Komitetu Techniki Sanitarnej i Higieny Miast są szczegółowo ogłaszane co roku w czasopiśmie »Gaz i Woda«, to chciałbym podkreślić w najogólniejszym zarysie, że w roku 1935/36 zauważyć można było wzmożoną ruchliwość w tych działach życia technicznego. Zakłady gazowe, wodociągowe i kanalizacyjne w powyższym okresie gospodarczym stały pod względem finansowym lepiej niż w poprzednim okresie, przeprowadzono w kilkudziesięciu zakładach inwestycje i renowacje, zmniejszają się zaległości u konsumentów, kredyty z Funduszu Pracy dla robót wodociągowo-kanalizacyjnych wyniosły około 16 miljonów zł, co świadczy o ożywieniu ruchu budowlanego, pożądane byłoby, aby podobne kredyty znalazły się na budowę gazociągów dla gazu z gazowni, z koksowni i gazów ziemnych. Spadek zużycia gazu i wody został prawie zupełnie powstrzymany, a nawet w niektórych zakładach jest tendencja do zwiększenia konsumcji, niemal we wszystkich zakładach obniżono ceny gazu i wody. Ujemną stroną polityki gospodarczej niektórych zarządów miast są częste bezwzględne restrykcje w budżetach na nieodzowne inwestycje zakładów komunalnych, ograniczenia te lub zupełne skreślanie funduszów renowacyjnych czy inwestycyjnych prowadzą do znacznego osłabienia tych przedsiębiorstw z krzywdą dla samych miast i obywateli.

Zjazd ten, jednoczący liczne zastępy przedstawicieli rozległych gałęzi gospodarki narodowej, odbywa się w okresie przesilenia gospodarczego, a na sztandarze swym ma hasło zwalczania tego przesilenia.

Zjazd dzisiejszy gości liczny zastęp przedstawicieli z pobratymczych krajów, z Czechosłowacji i Jugosławii, z którymi jesteśmy już związani w wspólnej organizacji technicznej pod nazwą Związek Zrzeszeń Gazowników i Wodociągowców Polskich, Czechosłowackich i Jugosłowiańskich. W czasie Zjazdu obradować będzie Zarząd tego Związku z udziałem delegatów z Czechosłowacji i Jugosławii. Zjazd ten gości również reprezentantów pokrewnych organizacyj technicznych z innych krajów, mianowicie z Austrii i Niemiec.

W czasie Zjazdu wszyscy obecni członkowie Zrzeszenia, Związku Gospodarczego oraz Związku Zrzeszeń Słowiańskich złożą wieńce na cmentarzu Obrońców Lwowa oraz na grobowcu ś. p. Alexandrowicza, dyrektora wodociągów miejskich we Lwowie, i oddadzą cześć pamięci tego wybitnego przedstawiciela wodociągarstwa polskiego.

Otwierając XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich, w imieniu Zrzeszenia Ga-

zowników i Wodociągowców Polskich, Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim, Polskiego Komitetu Techniki Sanitarnej i Higieny Miast oraz Stałego Zjazdowego Komitetu Organizacyjnego, serdecznie witam wszystkich dostojnych uczestników Zjazdu i gorąco życzę im i reprezentowanym przez nich instytucjom i krajom jak największego zadowolenia i pożytku z prac Zjazdu.

W szczególności witam przedstawicieli Rządu w osobie delegata p. Wojewody — naczelnika Wydziału Samorządowego Tejszerskiego i starosty grodzkiego Porembalskiego, przedstawicieli władz centralnych pp. inż. Rudolfa z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, inż. Luboińskiego z Ministerstwa Spraw Wojskowych, inż. Krzyżkiewicza z Ministerstwa Przemysłu i Handlu i inż. Pietraszewicza z Głównego Urzędu Miar, gospodarza Zjazdu — prezydenta miasta Lwowa dra Ostrowskiego, przedstawiciela władz wojskowych generała Litwinowicza, prezesa Izby Skarbowej we Lwowie dra Gregera, przedstawiciela Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego i Stanisławowskiego inż. Tilla, przedstawicieli nauki w osobie prof. Ciechanowskiego, gości zagranicznych pp. prez. Haitmana, dyr. Jedličkę, nacz. Ledla, dyr. Snižka z Czechosłowacji, dyr. Bartla z Jugosławii, dyr. Vatera z Niemiec, dra Löfflera z Austrii, przedstawicieli Związku Samorządu Terytorialnego pp. Mendelowskiego i Marchwińskiego, przedstawicielkę Związku Uzdrowisk Polskich p. dyr. Minkiewiczową, przedstawicielkę Oddziału Lwowskiego Związku Pań Domu p. Neymanową, licznych przedstawicieli samorządu terytorialnego, organizacyj społecznych i technicznych, przedstawicieli prasy oraz wszystkich licznie tu przybyłych uczestników Zjazdu, i wyrażam tę pewność, że w gościnnych murach miasta Lwowa prace będą uwieńczone powodzeniem, przysparzając pożytku dla wiedzy fachowej i gospodarczej.

Z kolei powitał Zjazd prezydent m. Lwowa dr Ostrowski — jako gospodarz Miasta.

Przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wewnętrznych inż. mag. Rudolf przemówił następującymi słowami:

Witam XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich imieniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Witając w tym samym charakterze Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich w roku ubiegłym w Bydgoszczy, zwróciłem uwagę Szanownych Panów i Kolegów na te wielkie zadania, jakie organizujące Zjazd instytucje, a przede wszystkim Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców Polskich i Związek Gospodarczy Gazowni i Zakładów Wodociągowych spełniać w Polsce mogą, ze względu na swoją dotychczasową tradycję pracy i osiągnięty dorobek praktyczno-naukowy, a także rzetelne nastawienie na sprawy dobra publicznego. Dziś, gdy mnie spotkał zaszczyt reprezentowania znów władzy naczelnej na Zjeździe Gazowników i Wodociągowców Polskich i gdy to czynię bodajże po raz dziesiąty z rzędu, pragnę mocno podkreślić przy tej okazji, że nasze życie państwowe idzie tak szybkim krokiem naprzód, iż corocznie musimy zdawać sobie jasno sprawę, jako fachowcy w pewnych dziedzinach, czego od nas Państwo potrzebuje i jak wcielać będziemy w czyn hasło »wyścigu pracy«.

Obecny Zjazd, jak mi wiadomo, spełnia poza stroną czysto fachową, polegającą na referatach i dyskusji, przede wszystkim jedną doniosłą rolę, gdyż ma zasadniczo zmienić statuty Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich oraz Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych. Zmiana statutu Zrzeszenia idzie głównie w kierunku rozszerzenia ram działalności Zrzeszenia i wchłonięcia weń wszystkich fachowców, którzy pracują w technice sanitarnej w najszerszym słowa tego znaczeniu. Będzie to wszakże słowo pisane, które musi oczywiście znaleźć wyraz w czynach, w ożywionej działalności odnowionych organizacyj społecznych.

Jeżeli chodzi o materiał fachowy, to duże zainteresowanie na Zjeździe może budzić sprawa odtruwania gazu, sprawa materiałów stosowanych w wodociągach i kanalizacji, sprawa koncesyj wodociągowych oraz uprawnień do projektowania i budowy wodociągów i kanalizacyj, sprawa taryf, badań zanieczyszczeń rzek oraz zagadnienie organizacji techniki sanitarnej w miastach. Materiał ten jest obszerny i bardzo ważny, a wszechstronne jego rozpatrzenie może dać zarówno członkom tego Zjazdu, jak i władzom państwowym i samorządowym wyświetlenie pewnych zagadnień, które może już dojrzały do załatwienia, a więc i do decydowania. Mówiąc o bogactwie myśli fachowej, reprezentowanej w zgłoszonych referatach, nie chciałbym pominąć okazji, aby nie skierować uwagi Szanownych Panów na jeden fakt, który nas jednak niepokoi. Zjazdy odbywają się i wzbogacają skarbnicę naszej wiedzy, ale ta wiedza musi być należycie wykorzystana, a nie tylko skrzętnie

zbierana »w archiwum«, co nieraz ma miejsce. Każdy, kto pracuje w administracji publicznej, musi spostrzec, iż rzeczy ustalone i przedyskutowane na zjazdach nie są w życiu należycie brane pod uwagę, to też apeluję do Panów i Kolegów, aby zjazdy — tak bogato wyposażone w myśl twórczą — były odpowiednio wykorzystane, tak, aby znać było w praktycznym życiu miast, że zjazdy te istotnie wywierają wpływ na doskonalenie się ludzi oraz podniesienie poziomu technicznego i zdrowotnego kraju.

Wreszcie witając Zjazd w naszym kochanym Lwowie, na widok którego serce już zaczyna bić mocniej i mocniej czuć, co to Państwo i Ojczyzna, odczuwam również, jak i wielu Panów, którzy w latach 1918 i 1919 byli tutaj dla obrony niepodległości, że trzeba powiedzieć coś bardzo serdecznego, aby stało się zadość wewnętrznej potrzebie każdego z nas. Niech cała Polska wierzy w usilną pracę Lwowa, tak, jak brała przykład z Waszej męskiej postawy w dniach najtrudniejszych, niech Technik Lwowski, który dzisiaj na różnych odpowiedzialnych posterunkach wykazuje swoje wartości, nadal będzie świecznikiem wiedzy technicznej, przynosząc zaszczyt swej zasłużonej Alma Mater.

Niech Zjazd dzisiejszy spowoduje głębsze zbliżenie się techników gazowych, wodociągowych i techników sanitarnych z całej Polski, a przede wszystkim zbliżenie się do Technika Lwowskiego. Już w tym leży niewątpliwie znaczenie Zjazdu Polskich Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych.

Kończąc, życzę Zjazdowi jak najpomyślniejszych wyników obrad. Życzenie to składam już nie tylko w imieniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które mnie tą zaszczytną misją obdarzyło, ale także w imieniu Polskiego Komitetu Techniki Sanitarnej i Higieny Miast oraz Polskiego Towarzystwa Higienicznego, które to centralne organizacje społeczne przez moje usta pozdrawiają Lwów i za mojem pośrednictwem będą bacznie obserwować obrady Zjazdu. Wierzę, iż po interesującym Zjeździe Panów zacznie się jeszcze bardziej ożywiona działalność zrzeszonych techników na pożytek naszego Państwa. Jest to zarazem najistotniejsze życzenie, które mogę skierować do Panów w imieniu moich przełożonych.

Zjazd witali jeszcze: inż. Luboiński imieniem departamentu budownictwa Ministerstwa Spraw Wojskowych, dyr. Jedlička, dyr. Bartl, dyr. Vater i dr Löffler imieniem reprezentowanych przez nich pokrewnych organizacyj zagranicznych, prof. Ciechanowski — w zastępstwie nieobecnego rektora Politechniki Lwowskiej prof. Nadolskiego, dyr. Dażwański imieniem Izby Przemysłowej i Handlowej we Lwowie, dyr. Blum imieniem Izby Inżynierskiej we Lwowie.

Następnie odczytano listę dalszych zgłoszonych przemówień powitalnych: inż. Mokry — prezes Wyższego Urzędu Górniczego we Lwowie, dyr. Rabczewski imieniem Zarządu m. Warszawy i Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji m. Warszawy, prezydent Barciszewski imieniem Zarządu m. Bydgoszczy, dyr. Dziurzyński imieniem Zarządu m. Poznania oraz Stowarzyszenia Inżynierów w Poznaniu, p. Zamorski imieniem Zarządu m. Płocka oraz Wodociągów w Płocku, dyr. Swierczewski jako przedstawiciel Polskiego Komitetu Energetycznego i Polskiego Towarzystwa Chemicznego, prof. Sokolnicki imieniem Polskiego Komitetu Oświetleniowego i Stowarzyszenia Elektryków Polskich, dyr. Kozłowski — jako reprezentant Związku Elektrowni Polskich, dr Schätzel imieniem Krajowego Towarzystwa Naftowego, oraz redakcji czasopisma »Przemysł Naftowy«, inż. Wendrowski w imieniu Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie, inż. Sulimirski — delegat Stowarzyszenia Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego, inż. Ziemba imieniem Polskiego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Wojew. Śląskiego, p. Gabański — jako delegat Działu Rybackiego Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy, inż. Płoszajski — imieniem Związku Właścicieli Przedsiębiorstw Urządzeń Zdrowotnych, p. Neymanowa — jako przedstawicielka Lwowskiego Oddziału Związku Pań Domu, p. Piekarski imieniem przemysłu związanego z gazownictwem i wodociągarstwem.

Następnie odczytano depesze i listy z życzeniami dla Zjazdu, które nadesłali pp.: dyrektor departamentu górniczo-hutniczego Ministerstwa Przemysłu i Handlu Peche, J. E. arcybiskup Twardowski, dyrektor G. U. M. inż. Rauszer, wojewoda warszawski Nakoniecznikow-Klukowski, Plynárenské Vodárenské a Zdravotně Technické Sdruženi Československé i jego prezes inż. Beneš, Union Internationale de l'Industrie du Gaz i jej prezesi Baril i Escher, Oesterr. Verein v. Gas- und Wasserfachmännern, Association des Gaziers Belges i jej prezes Welvaert, Dansk Gasteknisk Forening,

Union Syndicale de l'Industrie du Gaz en France i jej prezes Lebon, Vereeniging van Gasfabrikanten in Nederland, Schweiz. Verein v. Gas- und Wasserfachmännern, Svenska Gasverksföreningen, Magyar Gázgyárak Országos Szövetsége, Polskie Stow. Inżynierów i Techników Woj. Śląskiego, prezes Związku Miast Polskich Starzyński, prezes Związku Rewizyjnego Samorządu Terytorialnego Jaroszyński, wiceprezydent miasta Warszawy Kulski, Centralny Związek Przemysłu Polskiego, Związek Przemysłu Chemicznego Rz. P. i jego dyrektor Trepka, Polski Związek Przemysłowców Metalowych, prezes Sądu Apelacyjnego we Lwowie Zbrowski, prezes Wyższego Urzędu Górniczego w Krakowie Dąbkowicz, naczelnik Urzędu Górniczego we Lwowie inż. Markiewicz, prezes Zarządu wodociągów m. Pragi dr Opatrný, radca Ministerstwa Robót Publicznych Rep. Czechosł. dr inż. Krafneter, dyrektor Zakładów dla światła i siły w Wittenberg Bunge, prezes Piotr Drzewiecki, prof. dr inż. Witkiewicz, prof. inż. Buzek, b. prezydent m. Warszawy Słomiński, b. prezydent m. Lwowa Drojanowski, poseł na Sejm dr Duch, dyrektor Państwowego Zakładu Higieny Szulc, inż. Bąkowski, dyrektor Banku Gospodarstwa Krajowego dr Wasserab, dyrektor Wodociągów miejskich w Krakowie dr Orzelski, inspektor Tramwajów miejskich w Warszawie Józef Wróblewski, dyrektor Gazowni w Grudziądzu Barcz, b. dyrektor Gazowni we Lwowie inż. Żardecki, dyrektor Wodociągów w Kielcach inż. Nowodworski, Związek Stowarzyszeń Przyjaciół Wielkiej Warszawy, dyr. Malamoud, dyr. Goebel, dr inż. Szulce, Państwowe Zakłady Inżynierii, Odlewnia w Węgierskiej Górce, Dziennik Bydgoski, Zapadočeske továrny kaolinové šamotové a slovenské závody magnesitové v Praze, Fabryka Maszyn Sirius w Warszawie, Dr C. Otto & Comp. w Bochum, dyrektor tej firmy Schreiber, dyr. firmy Ehrich & Graetz Alberts, dyr. Kromschröder z Osnabrück.

Na zakończenie części oficjalnej uchwalono przez aklamację wysłanie następujących depesz:

Prezydent Rzeczypospolitej Prof. Ignacy Mościcki — Warszawa.

XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich we Lwowie przesyła wyrazy hołdu i zapewnienia, że zainicjowana przez Rząd akcja gospodarczego odrodzenia Państwa znalazła najżywszy oddźwięk wśród uczestników, którzy gotowi są do wszelkich wysiłków dla jej urzeczywistnienia.

Prezes Rady Ministrów Minister Spraw Wewnętrznych Dr Felicjan Sławoj-Składkowski — Warszawa.

XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich obradujący we Lwowie nad kulturalnym, gospodarczym i zdrowotnym podniesieniem kraju, przesyła zapewnienia, że uczestnicy jego gotowi są do wszelkich wysiłków, aby wyniki tych obrad w czyn wcielić.

Wiceprezes Rady Ministrów i Minister Skarbu Inż. Eugeniusz Kwiatkowski — Warszawa.

XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich we Lwowie przesyła zapewnienia, że wszyscy uczestnicy owiani są wspólną ideą wytrwałej pracy nad gospodarczym odrodzeniem kraju, łącząc się w tej idei z kierownictwem nawy państwowej.

Minister Przemysłu i Handlu Antoni Roman — Warszawa.

Uczestnicy XVIII Zjazdu Gazowników i Wodociągowców Polskich we Lwowie zapewniają, że prace Zjazdu toczą się pod hasłem podniesienia życia gospodarczego i przemysłowego Państwa.

Minister Opieki Społecznej Marian Zyndram-Kościałkowski — Warszawa.

Uczestnicy XVIII Zjazdu Gazowników i Wodociągowców Polskich we Lwowie zapewniają, że obradom przyświeca idea podniesienia stanu zdrowotnego Państwa oraz walki z bezrobociem.

Następnie przewodniczący powołał na przewodniczących sekcyj zjazdowych: pp. Seiferta, Piwońskiego i Dziurzyńskiego — dla Sekcji gazowniczej, pp. Wieleżyńskiego i Gigiela — dla Sekcji gazu ziemnego, pp. Rabczewskiego i Benedyktowicza — dla Sekcji wodociągowo-kanalizacyjnej, oraz pp. Rudolfa, Rogowskiego i Piotrowskiego dla Sekcji techniczno-sanitarnej.

W końcu p. Piekarski przypomniał wczorajszą uchwałę Walnego Zrzeszenia G. i W. P. gremialnego udania się na Cmentarz Obrońców Lwowa.

Po 5-minutowej przerwie rozpoczęto plenarne posiedzenie, w czasie którego uczestnicy Zjazdu zapoznali się z historią, dzisiejszym stanem oraz planami dalszej rozbudowy przedsiębiorstw i urządzeń technicznych miasta Lwowa, wysłuchując referatów: dyr. inż. Emila Piwoń-

skiego »O Gazowni Lwowskiej«, dyr. inż. Bogdana Benedyktowicza o »35-leciu istnienia Zakładów Wodociągowych we Lwowie«, oraz inż. Romana Rogowskiego o »Potrzebach techniczno-sanitarnych miasta Lwowa«.

Posiedzenie zakończono o godz. 11 min. 45, po czym odbyło się otwarcie pokazu »Gaz i Woda«, urządzonego w gmachu głównym Politechniki. Udział w Pokazie wzięły 22 firmy, nie licząc Zakładu Gazowego Miejskiego we Lwowie, Zakładów Wodociągowych m. Lwowa oraz Oddziału drogowo-kanałowego Zarządu miejskiego we Lwowie, które wystawiły liczne fotografie, plany, wykresy itp. Pokaz zgromadził — jak zwykle — wyroby szeregu krajowych firm, pracujących dla gazownictwa, wodociągarstwa i techniki sanitarnej, ze szczególnym uwzględnieniem wszelkich nowości w tych dziedzinach.

Po obejrzeniu stoisk wystawowych uczestnicy Zjazdu udali się autobusami na zwiedzenie nowoczesnych urządzeń zdrowotnych m. Lwowa, mianowicie krytej pływalni przy ul. Jabłonowskich i kąpieliska na Żelaznej Wodzie.

Po wycieczce wspólny obiad koleżański zgromadził wszystkich w salach Kasyna i Koła Literacko-Artystycznego.

Po południe poświęcone było na Walne Zgromadzenie Związku G. G. i Z. W.

Protokół

XVIII Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia członków Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim

w dniu 26 czerwca 1936 r. we Lwowie.

XVIII Zwyczajne Walne Zgromadzenie członków Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim odbyło się o godzinie 16 w sali Biblioteki Politechniki Lwowskiej przy ul. Leona Sapiehy.

Przewodniczył Zgromadzeniu prezes Związku inż. Włodzimierz Rabczewski, dyrektor Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy, który otwierając obrady stwierdził, że Walne Zgromadzenie jest prawomocne, gdyż zwołane jest przez Zarząd zgodnie z wymaganiem § 12 statutu Związku przez ogłoszenie w czasopiśmie »Gaz i Woda« i listowne powiadomienie wszystkich członków Związku.

Do prowadzenia protokółu przewodniczący zaprosił inż. Jana Kozłowskiego.

Porządek obrad przyjęto następujący:

1) Sprawdzenie pełnomocnictw delegatów.
2) Przyjęcie protokółu XVII Walnego Zgromadzenia z dnia 26 czerwca 1935 r. w Bydgoszczy.
3) Sprawozdania Zarządu za rok 1935/36: ogólne i rachunkowe, protokół Komisji Rewizyjnej za rok 1935/36, preliminarz budżetowy na rok 1936/37.
4) Nowelizacja statutu Związku.
5) Wybory do Zarządu Związku i Komisji Rewizyjnej.
6) Wolne wnioski.

ad 1) Pełnomocnictwa delegatów zostały sprawdzone zgodnie z § 14, zaś ilość głosów, reprezentowanych przez delegatów, ustalona zgodnie z § 6 statutu Związku. Stwierdzono, że przybyło na Walne Zgromadzenie 38 osób, reprezentujących 78 głosów, a mianowicie 24 delegatów od gazowni z 47 głosami i 16 delegatów od zakładów wodociągowych z 31 głosami (w tym 2 delegaci: Chełmży i Rybnika reprezentowali każdy gazownię i wodociąg).

Ogólna ilość członków Związku na dzień 26 czerwca 1936 r. stanowi 82, posiadających 144 głosy, a mianowicie 52 gazownie z 85 głosami i 30 zakładów wodociągowych z 59 głosami, a więc na Walne Zgromadzenie przybyli delegaci, reprezentujący więcej niż połowę wszystkich głosów Związku.

Reprezentowani byli następujący członkowie:

Gazownie:

1. Bielsko	2	głosy	dyr. inż.	Nechay Alfred
2. Bydgoszcz	4	„	„ „	Klimczak Bronisław
„	—	„	„	Banaszek Ignacy
3. Chełmno	1	„	dyr. „	Szupryczyński Jan
4. Chełmża	1	„	„ „	Bassak Stefan
5. Chorzów	1	„	„ „	Dalbor Bolesław
6. Gniezno	2	„	„ „	Pisula Juliusz
7. Grudziądz	2	„	„ „	Jankowski T.
8. Inowrocław	2	„	„ „	Trompeteur Karol
9. Jarosław	1	„	„ „	Nowak Wiktor
10. Kalisz	2	„	„ „	Kleindienst Julian
11. Kościan	1	„	„ „	Trąbka Franciszek
12. Kraków	5	„	„ „	Mianowski Edward
13. Lwów	5	„	„ „	Piwoński Emil
14. Łódź	5	„	„ „	Gundlach Stanisław
15. Mikołów	1	„	„ „	Babiec Jan
16. Poznań	5	„	„ „	Dziurzyński Antoni
17. Radom	1	„	„ „	Marczewski Jerzy
18. Rybnik	1	„	„ „	Duda Leon

19. Warszawa	5	dyr. inż.	Roga Błażej
„	—	„	Hołuj Stefan
„	—	„	Kłosiński Jan
„	—	„	Sobierański Wacław
„	—	„	Truszkowski Teofil

Zakłady Wodociągowe:

1. Białystok	2 głosy	dyr.	inż.	Ałtuchow Włodzimierz
2. Brześć n. Bugiem	1 „	nacz.	„	Bronikowski Maurycy
3. Chełmża	1 „	dyr.	„	Bassak Stefan
4. Częstochowa	2 „	„	„	Knauer Kazimierz
5. Chorzów	2 „	„	„	Strzała Ferdynand
6. Katowice	5 „	„	„	Zahaczewski Józef
7. Lwów	4 „	„	„	Benedyktowicz Bohd.
8. Poznań	5 „	„	„	Kotowicz Antoni
9. Przemyśl	1 „	„	„	Panczyj Stanisław
10. Rybnik	1 „	„	„	Duda Leon
11. Wilno	2 „	„	„	Jensz Henryk
12. Warszawa	5 „	„	„	Rabczewski Włodzim.
„	—		„	Kozłowski Jan
„	—	nacz.	„	Słowakiewicz Stanisł.
„	—	„	„	Przychodzki Jan
„	—	„	„	Wilczyński Stanisław

Poza tym w Walnym Zgromadzeniu przyjmowali udział bez prawa głosu:

p. Myszkowski Adam, p. Piotrowski Ignacy, reprezentanci Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich,

inż. Łopuszański Michał, dyrektor Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych.

ad 2) Protokół XVII Walnego Zgromadzenia z dnia 26 czerwca 1935 r. w Bydgoszczy na wniosek dyr. Dziurzyńskiego odczytywany nie był, ponieważ znany jest wszystkim członkom Związku z czasopisma »Gaz i Woda«, w którym był *in extenso* ogłoszony. Protokół ten Walne Zgromadzenie przyjęło do zatwierdzającej wiadomości bez dyskusji.

ad 3) Sprawozdanie Zarządu za rok 1935/36 odczytał dyrektor Związku inż. M. Łopuszański:

Produkcja gazu i wody — stan gazowni i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych. Trudne warunki gospodarcze, w jakich znajduje się dziś świat cały, nie pozostają bez wpływu na gazownictwo oraz zakłady wodociągowo-kanalizacyjne. To też widać coraz mniej inwestycyj, coraz mniej rozbudowy sieci, coraz większe restrykcje budżetów, które miasta, jako właściciele zakładów należących do Związku, dokonywują nieraz bezwzględnie, nie oglądając się na to, że niejednokrotnie restrykcje te i zmniejszenie wydatków inwestycyjnych połączone są ze szkodą przedsiębiorstw miejskich.

Szczegółowe dane statystyczne, tak z zakresu gazowni, jak i wodociągów objęte są statystyką, gdyż w tym roku ukończono prace nad statystyką za lata 1928÷1934. Ogólne zaś dane przedstawiają się, jak następuje:

Gazownie. Ponieważ za rok 1935 pomimo upomnień Związku połowa gazowni nie nadesłała danych statystycznych, poniżej podane są dane za rok 1934.

Produkcja gazu:

Gazu węglowego czystego i mieszanego (węglowy + wodny lub inne gazy pomocnicze) .	m^3	138 215 365
Gazu olejowego (ropowego) . .	„	11 700
Gazu powietrzno-eterynowego i powietrzno-gazolowego . .	„	402 603
Dwugazu nawęglanego gazolem	„	163 996
Gazu wodnego nawęglanego eteryną lub gazolem	„	204 210
Gazu drzewnego	„	459 460
Gazu wodnego, w tem Mościce do celów przemysłowych . .	„	46 670 247
	m^3	186 127 581
Gazu ziemnego zużyto dla celów miast i fabryk w ich obrębie	m^3	10 017 225
Gazu ziemnego produkcja ogólna mniej 10 017 225 m^3	„	458 931 775
W koksowniach wyrobiono gazu węglowego około	„	643 300 000
Cała produkcja gazu w Polsce .	m^3	1 298 376 581

Z powyższego widać, że ogólna produkcja gazu sztucznego (miejskiego) spadła w porównaniu z rokiem 1933 (192 749 037 m^3) o 3,4%. Jest to spadek nieznaczny i mniejszy niż w poprzednim roku sprowozdawczym (6,5%). Gazu ziemnego zużyto dla celów miast i fabryk w ich obrębie 10 017 225 m^3, czyli o 3 847 823 m^3 mniej niż w roku 1933. Produkcja gazu w koksowniach górnośląskich wynosi około 643 300 000 m^3, lecz tak, jak dawniej, gaz ten jest tylko częściowo zużywany.

Równorzędnie ze spadkiem produkcji spadło zużycie węgla, które w roku 1934 wynosiło 263 194 ton; spadł również wyrób koksu, który wynosił w roku 1934 170 655 ton; wyrób smoły surowej 14 382,2 ton, benzolu 612 880 kg.

Liczba konsumentów spadła z 273 803 do 268 246, czyli o 2%.

Pracowników zajętych w gazowniach (oprócz gazu ziemnego) razem umysłowych i fizycznych było ogółem 4 161.

Konsumcja gazu sztucznego na jednego mieszkańca miast zgazyfikowanych wynosiła 40,5 m³, a na jednego konsumenta 732 m³ rocznie. Są to cyfry zbliżone do konsumcji niektórych państw zachodnich.

Nowych gazowni w okresie sprawozdawczym nie przybyło. Inwestycyj większych nie przeprowadzono, jedynie przebudowano gdzieniegdzie stare piece, jak w Chełmży, Gostyniu, Żninie, Zbąszynie, i wykorzystano pożyczki z Funduszu Pracy na zamianę i rozbudowę gazociągów. Zaznaczyć należy, że zakłady gazowe korzystały z bardzo nieznacznych pożyczek z Funduszu Pracy.

Ponieważ zakłady gazowe, w większości jako własność komunalna, odczuwają dotkliwie brak gotówki na odnowienia i niezbędne inwestycje, byłoby wskazane, w związku z czteroletnim planem poprawy gospodarki, w myśl projektu pana premiera Kwiatkowskiego, poczynić starania u władz, aby wejrzały w to, że w większości gazowni należy:

1) przebudować stare piece na nowe systemy, aby zwiększyć ich wydajność, przez co zwiększy się produkcja gazu, smoły, koksu i innych produktów ubocznych;
2) odnowić sieć rur podziemnych, które gdzieniegdzie leżą w ziemi już od kilkudziesięciu lat bez zamiany, a wskutek nieszczelności gazociągów w niektórych gazowniach straty dochodzą do 35%;

poza tym:

3) zgazyfikować zagłębie węglowe i przyległe województwa, wyzyskując w 50% niezużyty gaz świetlny w koksowniach górnośląskich;
4) pobudować rurociągi gazu ziemnego, doprowadzając gaz ziemny do centrum kraju dla potrzeb przemysłu wojennego.

Wszystkie te zamierzenia usprawnią gazownictwo i przyczynią się w pewnej mierze do zmniejszenia bezrobocia.

Wodociągi. Na ogólną ilość 636 miast w Polsce z 8 700 000 mieszkańców zaledwie 135 miast z 4 880 000 mieszkańców, czyli 21%, posiada wodociągi. W budowie obecnie są wodociągi w 17 miastach z ilością 935 900 mieszkańców (Bieruń, Chełm, Chrzanów, Góra Kalwaria, Kalisz, Kruszwica, Łomża, Łódź, Łuck, Mława, Otwock, Sandomierz, Sanok, Siedlce, Wadowice, Zgierz, Żyrardów).

Ogólna ilość nieruchomości w miastach, posiadających wodociągi, wynosi 186 000, z których połączonych jest z siecią wodociągową zaledwie 80 500, czyli 43,4%.

Roczna przeciętna zużycia wody na dobę w tych miastach wynosi 44 litrów na 1 mieszkańca, co daleko odbiega od zużycia w miastach Europy zachodniej i Ameryki — 200÷300 litrów na dobę i mieszkańca.

W przeważnej ilości miast (ponad sto) zaopatrzenie oparte jest na wodzie gruntowej (studnie do 50 m głębokości), niektóre miasta mają dla swych wodociągów ujęcie wody źródlanej, niektóre mają wodę mieszaną rzeczną i wgłębną, 11 zaś miast czerpie do wodociągów wodę wyłącznie z rzek (Będzin, Bielsko, Dąbrowa Górnicza, Druskienniki, Grodno, Jasło, Łuck, Płock, Pułtusk, Rzeszów, Warszawa).

Oczyszczanie wody na filtrach różnych systemów stosuje 80 miast, w tem 67 stosuje odżeleźnianie, zaś 44 miasta dostarczają swoim mieszkańcom wodę surową. Dezynfekcję wody (przeważnie chlorowanie) poza innymi sposobami oczyszczania stosuje dodatkowo 8 miast, 2 zaś miasta stosują tylko dezynfekcję bez filtrowania. Cena pobierana za wodę w każdym mieście jest inna i waha się w granicach od 25 do 120 groszy za jeden metr sześcienny, w 62 miastach nie przekracza 50 gr za 1 m³.

Oprócz 135 miast wodociągi posiada jeszcze 56 miejscowości: większe osiedla klimatyczne, uzdrowiska, ośrodki przemysłowe itp.

Główna żywotność, jak widać z przytoczonych danych, przejawiła się w rozbudowie zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych, gdyż zakłady te wobec potrzeb zdrowotnych wymagały większej opieki i mogły się lepiej rozwijać i rozszerzać, niż gazownie. Przyczyniła się między innymi do tego zmiana rozporządzenia Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do Spraw Walki z Epidemiami z dnia 1 grudnia 1934 r. (Dz. U. R. P. z dnia 31/XII 1934 r. Nr 110, poz. 990), które dozwala na zamykanie wody w razie zaległości, a więc usprawnia dopływ naturalnych środków do tych zakładów. W styczniu roku bieżącego okólnikiem zapytano poszczególne zakłady o wyniki, jakie dało to rozporządzenie; z poszczególnych odpowiedzi widać, że rozporządzenie to było niezbędne i w wielu miastach dało bardzo dodatnie rezultaty.

Stosunek zarządów miast do przedsiębiorstw komunalnych zmianom ku lepszemu nie uległ. Są one nadal bardzo skrępowane, co oddziaływa na ich rozwój, a wszelkie wpływy oraz fundusze z nich obracane

są na potrzeby miast, zamiast na istotne i niezbędne renowacje i rozbudowy tych zakładów. Od dawna przygotowane rozporządzenie ministerialne, mające uporządkować i ujednostajnić gospodarkę i stosunek przedsiębiorstw miejskich do zarządów miast, nie ukazało się dotychczas, co stanowi dotkliwą lukę w ustawach samorządowych, umożliwiających usprawnienie tego odcinka gospodarki komunalnej. Należałoby dołożyć wszelkich starań, ażeby sprawa ta jak najprędzej została załatwiona, wpłynie bowiem to bardzo dodatnio na dalszy rozwój gospodarki terytorialnej i ułatwi wewnętrzne wzmacnianie się zakładów, umożliwiając im prowadzenie właściwej gospodarki, w szczególności zaś kupieckiego prowadzenia niektórych działów, przede wszystkim instalacyjnego oraz propagandowego.

Surowce i produkty uboczne. Listopadowa zniżka cen nie objęła niestety węgla gazowniczego i w niewielkiej tylko mierze odnosiła się do węgla, zakupowanego przez zakłady wodociągowo-kanalizacyjne. Wytwórcy węgla gazowniczego stanęli, jak zawsze, na tym stanowisku, że węgiel gazowniczy jest specjalnie przygotowywany i sortowany i wobec tego nie może być tańszy. Poza tym tłumaczeniem widać dokładnie przewodnią myśl kopalń i koncernów, że nie chcą zniżyć ceny węgla, głównie z tego powodu, iż w ten sposób mogą sobie odbić tanie ceny, stosowane w eksporcie. Wynikiem tego stanu rzeczy jest, że przedsiębiorstwa komunalne płacą wyższe ceny za węgiel, niż nawet niekiedy hurtownicy. Interwencje Związku w tej sprawie w Ministerstwie Przemysłu i Handlu oraz reklamacje i skargi poszczególnych zakładów w koncernach i kopalniach nie odniosły żadnego skutku.

Cena węgla odbija się przede wszystkim na kosztach wyrobu produktów ubocznych, które wobec powyższego, jak się to samo przez się rozumie, nie zmniejszają się, gdy ceny sprzedaży muszą stosować się do obniżonych cen rynkowych i konkurencji koksownictwa. Wynikiem tego jest zmniejszony zysk przedsiębiorstwa, a więc i zmniejszony dochód miasta.

W kosztach produkcji koksu, smoły, benzolu, amoniaku i innych produktów gazowni, uwzględnić należy jeszcze transport węgla do zakładów, który zapisuje się zawsze po stronie strat, gdy w cenach tych produktów, wytwarzanych przez konkurencję górnośląską transport węgla nie jest uwzględniany. Byłoby pożądane stworzenie możliwości porozumienia się i ustalenia jednolitych cen produktów ubocznych w całym państwie, na zasadzie wzajemnego wyrównania sobie strat i wyznaczania terytorialnych kontyngentów.

Ceny gazu i wody w okresie sprawozdawczym nie zmieniły się prawie wcale, niektóre tylko zakłady wprowadziły zmiany w taryfikacji. Na ogół biorąc, gaz w Polsce w stosunku do państw ościennych nie jest zbyt drogi, jednakowoż ceny gazu nie są dostosowane do budżetów domowych konsumentów, jako też kosztów produkcji zakładów przemysłowych bądź rzemiosła. Powodem tego jest brak zasad taryfikacji, jako też znikoma ilość konsumentów gazu w stosunku do mieszkańców miast, wreszcie niski poziom gazyfikacji przedsiębiorstw przemysłowych. Ceny wody są w stosunku do cen gazu wyższe, gdyż ukryte są w nich często świadczenia na rzecz miasta oraz inne opłaty, nie mające nic wspólnego z produkcją wody. Nie wiele miast w Polsce stosuje dla wody taryfy różniczkowane względnie ulgowe (np. dla przemysłu i wielkich odbiorców), wobec czego coraz więcej się szerzy uciekanie się do źródeł własnych, bardzo niebezpieczne pod względem zdrowotnym, a podkopujące podstawy planowej gospodarki gminnej; jednym z najbliższych zadań Związku winno być zastanowienie się nad taryfami cen gazu i wody, a uporządkowanie i uschematyzowanie tej sprawy może mieć na równi z polityką instalacyjną i propagandową decydujący wpływ na rozwój gazowni i wodociągów.

Instalacje i propaganda. Wszystkie dotychczasowe poczynania poszczególnych zarządów miast, jako też przedsiębiorstw komunalnych zmierzały i zmierzają głównie do rozszerzenia sieci przewodów w miastach, zapomina się natomiast o tym, że nie wystarczy gaz bądź wodę doprowadzić pod nieruchomość, lecz trzeba je jeszcze rozprowadzić i sprzedać. Na przeszkodzie temu stoi przede wszystkim zły stan finansowy właścicieli nieruchomości, jako też lokatorów, którzy częstokroć nie są w stanie pokryć kosztów połączeń nieruchomości z uliczną siecią przewodów oraz instalacji wewnętrznej.

W roku sprawozdawczym Związek Gospodarczy kontynuował pertraktacje z Bankiem Gospodarstwa Krajowego o stworzenie podstaw kredytu na wykonywanie instalacyj i połączeń domowych. Proponowano, ażeby Bank Gospodarstwa Krajowego udzielał swych funduszów poszczególnym K. K. O., któreby ze swej strony na swoim dobrze znanym terytorium mogły udzielać kredytów krót-

koterminowych właścicielom nieruchomości, fabrykom, a nawet lokatorom, o ile chodzi o gaz; pożyczki te w wysokości do kilku tysięcy złotych mogłyby być spłacane ratami miesięcznymi, a nawet w postaci dodatku do ceny wody lub gazu na podstawie porozumienia z poszczególnymi zakładami.

Przemysł pomocniczy i wytwórnie krajowe. Na tym polu Związek działał przy czynnej pomocy niektórych zakładów gazowych i wodociągowych. Przed laty 10 mniej więcej 80% aparatów, armatur i wszelkich przyborów instalacyjnych, gazomierzy i wodomierzy sprowadzane było z zagranicy, głównie z Niemiec i Austrii. Dziś mamy szereg wytwórni w kraju, które wyrabiają wszystko, co nam potrzeba, i to w gatunku pierwszorzędnym, tak, że import w tej dziedzinie obecnie nie wynosi nawet 10%. Niejednokrotnie Związek był zmuszony działać w kierunku ograniczenia importu, co było połączone z niejedną przykrością i zarzutami, jednakowoż rezultaty są widoczne, a szwankują dotychczas tylko ceny. Przemysł, wyrabiający artykuły dla gazownictwa, wodociągów i kanalizacji, jest jeszcze bardzo drogi. Wysokie cła ochronne i utrudnienia importowe i dewizowe odbijają się na cenach krajowych in plus. Wytwórnie, mające mało obrotu, pobierają od gmin ceny bardzo wygórowane, powodując zmniejszenie tych obrotów coraz bardziej. Ten stan rzeczy winien być usunięty; specjalna komisja winna zbadać koszta produkcji, ułożyć nowe ceny wytyczne, tak przyborów, jak i kosztów instalacji i spowodować obniżkę cen, zakłady zaś winny zrewidować i obniżyć koszty w swoich działach instalacyjnych; wszystko to z pewnością przyczyni się do wzmożenia ruchu instalacyjnego oraz zwiększenia sprzedaży gazu i wody.

Instalacje. Mówiąc o instalacjach nie można pominąć żywej działalności Związku w tej dziedzinie. Nad przepisami technicznymi wykonywania urządzeń do gazu Związek pracował w komisji wyłonionej w tym celu w Zrzeszeniu Gazowników i Wodociągowców Polskich; przepisy te zostały całkowicie ukończone. Należy tu zaznaczyć, że pierwotny projekt tych przepisów opracowany był przez Związek Gospodarczy. Również w pracach nad technicznymi przepisami wykonywania urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych Związek brał udział w komisji, wyłonionej ze Związku, Zrzeszenia i Związku Właścicieli Przedsiębiorstw Urządzeń Zdrowotnych. Projekt tych przepisów opiera się na przepisach niemieckich i szwajcarskich. Ażeby przepisy te, oraz nowe słownictwo w nich przyjęte, wprowadzić w życie, zastanawiano się w Zarządzie Związku nad urządzaniem periodycznych kursów instruktorskich dla instalatorów i monterów gazowni, wodociągów i kanalizacji tak w Warszawie, jak i na prowincji. Do wykonania tego projektu na razie jeszcze nie doszło, chociaż w zasadzie uznano go za korzystny.

Ze sprawą instalacji łączy się również projekt *cechowania przez Związek aparatów* do użytkowania gazu i wody, który kilkakrotnie dyskutowany był na Zarządzie; podobny tryb został już dawno wprowadzony we Francji, Szwajcarii, Anglii oraz częściowo w Niemczech. Zrzeszenia zagraniczne względnie Związki czerpią z cechowania aparatów dochody, przyczyniając się równocześnie do podniesienia jakości i dobroci aparatów.

Oświetlenie ulic. Kilkakrotnie na posiedzeniach Zarządu omawiana była konieczność zwiększenia intensywności oświetlenia ulicznego. Kwestia ta jest niezmiernie aktualna, gdyż coraz to nowe miasta zastępują gazowe oświetlenia ulic elektrycznością, nie zastanawiając się nad tym, że wyrządzają w ten sposób krzywdę nie tylko gazowniom, ale i przede wszystkim własnej gospodarce, gdyż oświetlenie elektryczne kalkuluje się drożej niż gazowe i łatwiej jest kierować świeceniem gazu niż elektryczności, co ze względu na obronę przeciwlotniczą jest niezmiernie ważne. Poza tym światło gazowe na ulicach nigdy nie zawodzi, podczas gdy przy elektryczności przerwy w oświetleniu zdarzają się niejednokrotnie.

Nie od rzeczy będzie wspomnieć w tym miejscu o akcji niektórych Dyrekcyj Kolejowych, które oświetlenie gazowe na dworcach zastępują elektrycznością, a nawet naftą; ostatnio wypadki takie zaszły na dworcach kolejowych w Żywcu i Oświęcimiu, gdzie lampy gazowe zastąpiono naftowymi, na tej podstawie, że nafta ma wypaść rzekomo taniej. Kłóci się to ze wspomnianą wyżej centralizacją światła i możliwością jego przyciemniania w razie ataków lotniczych, a już zupełnie przeczy kulturze oświetlenia i jego postępowi.

Sprawy finansowe i podatki. Jak corocznie, w okresie sprawozdawczym Związek interweniował w Ministerstwie Skarbu w sprawie obniżenia podatku obrotowego dla zakładów prywatnych, które, jak wiadomo, na zasadzie ustawy winny wykupywać świadectwa przemysłowe w kwocie około zł 4 tysięcy (wraz z dodatkami komunalnymi) nie-

zależnie od wielkości zakładów; ulgi przy wykupywaniu tych świadectw uzyskały gazownie w Szczakowej, Żywcu, Tomaszowie Mazowieckim, Oświęcimiu i Wilnie.

W sprawach pożyczkowych Związek interweniował kilkakrotnie, jednakowoż akcja Związku, jeżeli chodzi o gazownictwo, była w zeszłym roku ograniczona do kilku zaledwie zakładów, jak Łódź, Piotrków, Tarnów i inne; natomiast, jeżeli chodzi o wodociągi, interwencje w Funduszu Pracy były na ogół skuteczne. Pożyczki względnie dotacje na roboty wodociągowe i kanalizacyjne uzyskało około 15 miast.

Sprawy handlowe, celne i przewozowe. Coraz to nowe ograniczenia, wprowadzane przez władze, utrudniały, w wielu wypadkach zresztą słusznie, import towarów z zagranicy; powodowało to bardzo częste interwencje Związku w sprawie pozwoleń zakupu, przywozu i ulg celnych. Zaznaczyć należy, że niektóre zakłady omijały Związek w tych kwestiach, co zwykle powodowało przedłużenie biegu spraw, gdyż Min. Przemysłu i Handlu zwykle żądało od Związku udzielania opinii. W sprawach celnych interweniowano w Ministerstwie Skarbu, jako też w Komitecie celnym, z którym Związek był w stałym stosunku.

W sprawach taryfy przewozowej Związek był w stałym kontakcie z Ministerstwem Komunikacji oraz za pośrednictwem Związku Chemicznego z Państwową Radą Kolejową, bowiem w zeszłym roku po ustąpieniu dyr. Żardeckiego nie miał w tej instytucji swego przedstawiciela. Interweniowano w sprawie ulg przewozowych dla węgla, koksu, materiałów do budowy wodociągów i kanalizacji, butli i beczek pustych od gazolu itp. W większości wypadków interwencje były skuteczne.

Sprawy bezrobocia pracowników i świadczeń socjalnych, które zwykle leżały w zakresie współdziałania Związku, w roku bieżącym rzadko przychodziły pod obrady Zarządu. Dyskutowano, lecz tylko ogólnie, nowe projekty ustaw, dotyczących pracowników komunalnych, pozostawiając główną aktywność w tej sprawie Związkowi Miast Polskich. W sprawach pracowniczych zakładów, należących do Związku, nie było znacznych zmian, jako też większych redukcyj, przeciwnie niektóre zakłady nawet powiększyły swój personel.

Prace biura Związku były jak zwykle rozliczne, poza wymienionymi już wyżej interwencjami w sprawach handlowych, celnych, podatkowych itd. Opracowywano w dalszym ciągu projekt rozporządzenia o udowadnianiu umiejętności zawodowej w zakresie instalacyj gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych i odnośny projekt przedłożono Związkowi Izb Przemysłowo-Handlowych w Warszawie. Na skutek zapytań sporządzono listę rzeczoznawców z zakresu wodociągów, kanalizacji, gazownictwa, techniki sanitarnej i ogrzewnictwa i rozesłano ją poszczególnym Izbom Przemysłowo-Handlowym. Dyskutowano i interweniowano w sprawie reprezentacji Związku w Izbach Przemysłowo-Handlowych; akcja ta winna być w bieżącym roku wznowiona, celem przygotowania opinii czynników decydujących w sprawie konieczności stałej reprezentacji Związku w tych Izbach.

W okresie sprawozdawczym Związek poczynił kroki w sprawie zakupu koksu przez ministerstwa i instytucje im podległe, jak również interweniował w sprawie zmiany warunków dostawy koksu i smoły dla P. K. P. i wojska.

Ze spraw technicznych, które leżą w sferze działania Zrzeszenia, Związek zajmował się kwestią usuwania tlenku węgla z gazu świetlnego, badając poszczególne fazy rozwoju różnych systemów, dalej kwestię rozpuszczalników naftalenu w gazociągach, oraz interweniował w kierunku zniesienia obowiązku periodycznego badania dzwonów powietrznych przy pompach w zakładach wodociągowych.

Jak poprzednio, Związek pozostawał w stałym kontakcie z referatem gazownictwa oraz z działami naftowym i węglowym w Min. Przemysłu i Handlu, jak również z referatem Techniki Sanitarnej w Min. Spraw Wewnętrznych.

Współpraca Związku szła również w kierunku stałego porozumiewania się ze Zrzeszeniem Gazowników i Wodociągowców Polskich.

Z instytucyj, z którymi Związek był w stałym kontakcie, należy wymienić: Polski Komitet Energetyczny, Polski Instytut Wodociągowo-Kanalizacyjny, z którym pracowano w sprawach statystyki wodociągowo-kanalizacyjnej, Związek Elektrowni Polskich, Związek Przemysłu Metalowego, Związek Przemysłu Chemicznego, Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Związek Fabryk Materiałów Ogniotrwałych, Szamotowych i Ceramiki Szlachetnej, Związek Właścicieli Przedsiębiorstw Urządzeń Zdrowotnych, Komitet Oświetleniowy, Komitet Techniki Sanitarnej, Związek Uzdrowisk Polskich itp.

W bieżącym roku ze względów ekonomicznych wystąpiono ze Związku Przemysłu Chemicznego, pozostając z nim nadal w najlepszych stosunkach.

Współdziałanie Związku obejmowało również Izby Przemysłowo-Handlowe, Izby Rzemieślnicze, Izbę Inżynierską we Lwowie, oraz Stowarzyszenie Techników w Warszawie.

Poza tym Związek był w styczności z Centralną Komisją Przywozową przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu, z Polskim Towarzystwem dla Handlu Kompensacyjnego i ze Stowarzyszeniem Dozoru Kotłów Parowych.

W zrozumieniu korzyści ścisłej współpracy ze Związkiem Miast Polskich, Zarząd Związku Gospodarczego szczegółowo rozważał na kilku posiedzeniach, jak również na konferencjach Prezydium ze Związkiem Miast, warunki współpracy, które doprowadziły do zawarcia porozumienia i ustalenia w dn. 20 lutego 1936 r. zasad wzajemnego stosunku obu Związków w brzmieniu, jak następuje:

1) Zadanie Sekcji Przedsiębiorstw Miejskich przy Związku Miast Polskich wykonywać będzie w odniesieniu do gazowni i zakładów wodociągowych Zarząd Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych. W związku z tym:

a) Na wszystkie posiedzenia Zarządu Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych zapraszany będzie Związek Miast.

b) Na wniosek Związku Miast Prezydium Związku Gospodarczego zwoływać będzie posiedzenia Zarządu celem rozpatrzenia spraw, wnoszonych przez Związek Miast. W sprawach tych na zewnątrz występować będzie tylko Związek Miast.

c) Występowanie na zewnątrz Związku Gospodarczego we wszystkich innych takich sprawach, które związane są z gospodarką finansową wszystkich miast, może mieć miejsce po uprzednim porozumieniu się ze Związkiem Miast, a gdy chodzić będzie o poszczególne miasta — przynajmniej za wiedzą Związku Miast.

d) Zjazdy gazowni i zakładów wodociągowych organizowane będą przez Związek Gospodarczy w porozumieniu ze Związkiem Miast.

e) Wysokość składek od miast na rzecz Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych uregulowana będzie przez władze tego Związku w porozumieniu ze Związkiem Miast.

2) Biuro Związku Gospodarczego obowiązane będzie wykonywać bezpłatnie na zlecenie Związku Miast to wszystko, co wchodzi w zakres działania Sekcji Przedsiębiorstw Miejskich przy Związku Miast i przy tym w odniesieniu do wszystkich członków Związku Miast. W danym razie głównie chodzi o akcję poradniczą. Odnośne sprawy załatwiane będą w porozumieniu z dyrektorem Związku Miast i w imieniu tego Związku.

3) Z działalności poradniczej w odniesieniu do miast i ich przedsiębiorstw biuro Związku Gospodarczego składać będzie sprawozdania na posiedzeniu Zarządu tego Związku, który może udzielać biuru fachowych wskazówek i dyrektyw.

4) Z chwilą znalezienia przez Związek Miast odpowiedniego lokalu, biuro Związku Miast i biuro Związku Gospodarczego mieścić się będą we wspólnym lokalu, utrzymywanym na wspólny koszt. Rozważona wówczas będzie kwestia utrzymania wspólnej kancelarii i rachuby, a to celem potanienia kosztów administracji.

5) Powyższe nie tyczy spraw, związanych z budową i rozbudową wodociągów i kanalizacji, którymi to sprawami zajmować się będzie nadal wyłącznie Biuro Studiów Budowy Wodociągów i Kanalizacji w zakresie, przewidzianym w regulaminie tego Biura. O działalności Biura Studiów będzie informowany Zarząd Związku Gospodarczego na jego posiedzeniach.

6) Związek Miast zalecać będzie miastom, posiadającym gazownie i zakłady wodociągowe należenie do Związku Gospodarczego w charakterze członków.

7) Stosunek dwu wyżej wymienionych Związków, oparty na powyższych zasadach, traktowany ma być jako wynik porozumienia tych Związków, z tym, że każdemu z nich przysługuje prawo wycofania się za uprzednim 6-miesięcznym zawiadomieniem.

Wskutek ścisłej współpracy ze Związkiem Miast na powyższych warunkach, praca kierownictwa biura Związku Gospodarczego musiała ulec zasadniczej zmianie, na podstawie dokładnych dyrektyw dla tego kierownictwa. W związku z tym ustąpił ze Związku dyrektor inż. J. Konopka, po przeszło 11-letniej pracy, a agendy Związku objął od 1 kwietnia 1936 r. wybrany na zasadzie konkursu nowy dyrektor inż. Michał Łopuszański.

Prace w Komisjach i Sekcjach:

a) W Komisji Technicznej Oddymiania, wyłonionej ze Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, która w bieżącym roku

wykańczała przepisy techniczne dla oddymiania miast.

b) W Zrzeszeniu Gazowników i Wodociągowców Polskich.

c) W Komisji t. zw. międzyzwiązkowej, która opracowała przepisy instalacyjne dla wodociągów i kanalizacji.

d) W Komisji Statystycznej przy Polskim Instytucie Wodociągowo - Kanalizacyjnym, gdzie Związek współpracuje z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych oraz z Głównym Urzędem Statystycznym.

e) W Komisji Gazyfikacyjnej przy Polskim Komitecie Energetycznym.

f) W Komisji Korozji Rur, która zbierała materiały, dotyczące tego zagadnienia.

Normalizacja. Związek poza powyższymi pracami współpracował z Komitetem Normalizacyjnym, a przede wszystkim w zakresie normalizacji rur żeliwnych, stalowych i kanalizacyjnych, łączników, armatury, gazomierzy, materiałów ogniotrwałych itd., brał udział w Komisji gazów technicznych palnych, w Podkomisji dla opracowania przepisów dla zbiorników na gazy, w Komisji wyrobów szamotowych i w kilku podkomisjach chemicznych.

W okresie sprawozdawczym ukończono 6 tablic armatur do gazu, które w najbliższym czasie będą drukowane w »Wiadomościach Technicznych« i w czasopiśmie »Gaz i Woda«.

Statystyka. W okresie sprawozdawczym ukończono zbieranie materiałów statystycznych z zakresu gazowni i wodociągów za czas 1928÷1934; materiały te podzielono na tablice, których druk ma być dokonany w roku bieżącym. Zebranie tych materiałów było wielką pracą, jeszcze zaś większą uzgodnienie ich, sprawdzenie i zestawienie. Statystyka obejmuje wszystkie odłamy dziedziny gazownictwa i wodociągów, z których można będzie wysnuwać odpowiednie wnioski, odnoszące się do gospodarki na przyszłość.

Szkolnictwo. Sprawy te załatwiano wyłącznie w porozumieniu ze Zrzeszeniem. Wymienić należy sprawy praktyk wakacyjnych krajowych i zagranicznych, oraz organizowanie dla pracowników zakładów kursów wodomierzowych: w Poznaniu 20÷25 stycznia r. b. i w Katowicach 30 marca do 4 kwietnia r. b. Kursy te przestudiowało z wynikiem dodatnim 50 osób.

Współpraca z władzami i organizacjami społecznymi, zjazdy. Związek, jak poprzednio, pozostawał w stałej styczności z Departamentem Samorządu w Min. Spraw Wewnętrznych, Ministerstwem Przemysłu i Handlu, Biurem Wojskowym tegoż Ministerstwa, Ministerstwem Skarbu, oraz z Ministerstwem Opieki Społecznej, głównie w sprawach obrony i opieki, tyczących się gazowni, zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych.

W tym miejscu należy również wspomnieć o akcji propagandowej Pożyczki Inwestycyjnej w r. 1935, którą subskrybowali członkowie, jak i personel Związku.

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele Związku wzięli udział w kilku zjazdach krajowych, między innymi w Zjeździe Związku Miast Polskich w czasie 6÷8 kwietnia 1935 roku, Zjeździe Uzdrowisk Polskich 9 i 10 kwietnia 1935 r., Zjeździe Naftowym w Borysławiu w grudniu 1935 r., Zjeździe Wytwórni Materiałów Ogniotrwałych 23 maja 1935 r. itd.

Poza tym przedstawiciel Związku brał udział w jubileuszu 75-lecia gazowni m. Bydgoszczy.

XVII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich odbył się w okresie od 25÷28 czerwca w Bydgoszczy i Inowrocławiu, podczas którego miało miejsce XVII Walne Zgromadzenie Związku w dn. 26 czerwca 1935 r.

Po raz pierwszy w roku sprawozdawczym odbyły się trzy zjazdy regionalne kierowników gazowni i zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych na Górnym Śląsku, pierwszy w Mysłowicach w dn. 8/VII 1935 r., drugi w Rybniku w dn. 21/X 1935 r., trzeci w Tarnowskich Górach w dn. 19/II 1936 r. Zjazdy te przybierają coraz bardziej na aktualności, gdyż zwiększa się konieczność wymiany zdań kierowników poszczególnych zakładów w sprawach lokalnych, tak technicznych, jak i gospodarczych.

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele Związku wzięli udział w następujących zjazdach międzynarodowych i zagranicznych:

a) VIII Kongres Federacji Prasy Technicznej i Zawodowej 15÷22 września 1935 r. w Warszawie;

b) XVI Zjazd Gazowników i Wodociągowców Czechosłowackich 30 kwietnia do 2 maja 1935 r. w Morawskiej Ostrawie, podczas którego odbyło się posiedzenie Związku Zrzeszeń Gazowników i Wodociągowców Polskich, Czechosłowackich i Jugosłowiańskich;

c) Zjazd Zrzeszenia Gazowników i Wodociągow-

ców Jugosłowiańskich w Zagrzebiu 15 do 18 sierpnia 1935 r.;

d) Zjazd Gazowników i Wodociągowców Niemieckich w Królewcu 17 do 19 czerwca 1935 r.;

e) Zjazd Gazowników Belgijskich w Brukseli 4 do 8 lipca 1935 r.;

f) Międzynarodowa Konferencja Rurociągowa ISA w Zurychu 24 lutego do 3 marca 1936 r.;

g) Zjazd Regionalny Gazowników i Wodociągowców Niemieckich w Lipsku z okazji Targów Lipskich 2 do 4 marca 1936 r.

Inne prace i poczynania Związku. W roku 1935 spadło na Polskę jedno z największych nieszczęść, jakie ją spotkać mogły — zgon ś. p. Marszałka Józefa Piłsudskiego. W ogólnej żałobie Związek wziął żywy udział. Zarząd Związku był reprezentowany na pogrzebie przez Prezydium oraz niemal wszystkich członków Zarządu wraz z personelem biurowym. Wzięto następnie udział w akademiach i obchodach ku czci ś. p. Marszałka, poświęcając również jedno posiedzenie Jego pamięci.

Prace biura Związku — mimo ograniczenia ich brakiem personelu — były bardzo intensywne: ogółem wpłynęło do Związku pism 1 856, wysłano pism 1 304, w tym okólników 9, ankiet rozesłano 6.

Jak corocznie Związek współpracował z Redakcją »Gaz i Woda«, która ze swej strony dokładała starań pójścia Związkowi jak najdalej na rękę, za co należy się jej tu słuszne podziękowanie.

Na czoło zagadnień wewnętrznych biura Związku wysunęła się w okresie sprawozdawczym współpraca ze Związkiem Miast Polskich, jak również częściowo ze Związkiem Rewizyjnym Samorządu Terytorialnego.

Uchwała Walnego Zgromadzenia z roku 1935, zmierzająca do wstąpienia Związku Gospodarczego jako członka do Związku Rewizyjnego, nie mogła być wykonana, gdyż statut tego ostatniego nie przewidywał takiej możliwości.

W okresie sprawozdawczym opuścił szeregi Zarządu długoletni wiceprezes Związku dyr. inż. Czesław Swierczewski, dyrektor Warszawskiej Gazowni Miejskiej, honorowy członek Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich i nestor gazownictwa polskiego, przechodząc w zasłużony stan spoczynku. Dyrektor Swierczewski był inicjatorem i jednym z założycieli Związku Gospodarczego w roku 1919, a przez cały czas — jego prezesem lub wiceprezesem; we wszystkich niemal sprawach Związku dyr. Swierczewski przyjmował gorący udział, interweniował i pomagał Związkowi do ostatniego czasu, to też należy mu się gorąca podzięka, której na tym miejscu dajemy wyraz, oraz składamy mu życzenia najdłuższej i najwydatniejszej pracy na polu gazownictwa. Jego rady i wskazówki niejednokrotnie jeszcze będą Związkowi potrzebne, nie wątpimy, że nie poskąpi ich Związkowi.

Członkowie Związku, posiedzenia Zarządu, Prezydium. W roku sprawozdawczym zgłosiło wystąpienie ze Związku 11 gazowni i zakład wodociągowy w Łęczycy, nie podając motywów wystąpienia, lub motywując niemożnością płacenia składek i uregulowania zaległości. Gazownie te są: Chodzież, Drohobycz, Margonin, Nowy Tomyśl, Ostrów, Ostrzeszów, Pniewy, Rawicz, Rakoniewice, Tarnowskie Góry, Żnin. Parę lat przedtem zgłosiły i definitywnie wystąpiły 3 gazownie: Nakło, Solec Kujawski i Tuchola. Sprawy wystąpień członków, wysokość składek i uregulowanie zaległości są obecnie w stadium niewyraźnym, należałoby tę sprawę jednak jak najprędzej uregulować. Przypuszczalnie zakłady te przystąpią z powrotem do Związku, do czego niewątpliwie przyczyni się okólnik Związku Miast Polskich z dnia 6/V 1936 r., zalecający Zarządom Miejskim należenie do Związku ich przedsiębiorstw gazowych i wodociągowo-kanalizacyjnych. Wobec powyższych wystąpień obecnie członkami Związku są 52 gazownie, w tym 46 komunalnych i 6 prywatnych, oraz 30 zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, w tym 2 państwowe, 1 prywatny i 27 komunalnych.

Posiedzeń Zarządu w roku sprawozdawczym odbyło się 5: dn. 29/IV 1935 r. w Warszawie, dn. 25/VI 1935 r. w Bydgoszczy, dn. 7/X 1935 r. w Warszawie, 16/XII 1935 r. w Warszawie, dn. 21/II 1936 r. w Warszawie. Posiedzenie prezydialne 1 w dn. 18/I 1936 r. w Warszawie.

Nad sprawozdaniem Zarządu wywiązała się dyskusja, w której zabierali głos pp. Roga, Klimczak, Dalbor, Piwoński, Trompéteur, Trąbka, Banaszek, Truszkowski, oraz delegat Ministerstwa Przemysłu i Handlu p. Krzyżkiewicz.

Poruszono sprawy: zmniejszenia konsumcji gazu, propagandy gazu, produkcji lamp gazowych w kraju, cechowania aparatów gazowych, gazowego oświetlenia ulicznego w związku z obroną przeciwlotniczą, taryfy przewozowej dla węgla, praktyk studenckich w gazowniach i zakładach wodociągowych, statystyki, zjazdów regionalnych,

wystąpień członków ze Związku Gospodarczego, wreszcie stosunku Związku Gospodarczego do Związku Miast.

Po udzieleniu odpowiednich sprostowań i wyjaśnień przez pp. Rabczewskiego i Łopuszańskiego, sprawozdanie Zarządu Walne Zgromadzenie przyjęło jednogłośnie do zatwierdzającej wiadomości.

Sprawozdanie rachunkowe za rok 1935/36 przedstawia się, jak następuje:

Bilans na dzień 31 marca 1936 r.

Aktywa:

1. Kasa		zł 65,34
2. P. K. O.		„ 8 673,97
3. Ruchomości		„ 2 228,81
4. Dłużnicy: gazownie (zaległe wkładki)		„ 11 978,07
5. „ wodociągi („ „)		„ 1 610,44
6. Subwencja Redakcji »Gaz i Woda« na r. 1936/37		„ 1 239,—
7. Ubezpieczalnia Społeczna (nadpłata świadczeń)		„ 29,93
		zł 25 825,56

Pasywa:

1. Wierzyciele (zapłacone składki na r. 1936/37): „ gazownie		zł 207,90
2. „ wodociągi		„ 225,—
3. Kurs wodomierzowy (należność prelegentowi)		„ 190,—
4. Przewyżka dochodów nad rozchodami:		
a) za r. 1935/36	zł 8 336,53	
b) z lat poprzednich	„ 16 866,13	„ 25 202,66
		zł 25 825,56

Rachunek strat i zysków.

Winien:

1. Koszty ogólne		zł 16 534,83
2. Koszty administracyjne		„ 27 461,—
3. Poczta, stemple i depesze		„ 1 440,42
4. Amortyzacja ruchomości		„ 240,43
5. Koszty opracowywania statystyki gaz. i wod.		„ 1 855,—
6. Przewyżka dochodów nad rozchodami:		
a) za r. 1935/36	zł 8 336,53	
b) z lat poprzednich	„ 16 866,13	„ 25 202,66
		zł 72 734,34

Ma:

1. Składki członkowskie:		
a) wpływ rzeczywisty za r. 1935/36	zł 51 256,32	
b) zaległość za r. 1935/36 (5218 — — 860 odpis)	„ 4 358,64	zł 55 614,96
2. Nadwyżka z kosztów manipulacyjnych i reklam		„ 253,25
3. Przewyżka dochodów nad rozchodami na 1 IV 1935 r. (z lat poprzednich)		„ 16 866,13
		zł 72 734,34

Pozycję dłużników w aktywach dyr. Łopuszański wyjaśnia:

a) z sumy zł 11 978,07 należnych składek od gazowni, uważa około zł 8 600 za niemożliwe do ściągnięcia, z reszty zaś, t. j. około zł 3 378, możliwe, iż pewna część wpłynie;

b) z sumy zł 1 610,44 należnych składek od wodociągów, suma zł 270 jest nieściągalna, z reszty zaś, t. j. zł 1 340, większa część prawdopodobnie wpłynie.

W rezultacie z całej sumy zł 13 588,51 zaległych za poprzednie lata składek, około 8 870 zł należy uważać za nieściągalne, zaś z 4 718 zł znaczna część prawdopodobnie wpłynie.

Przewyżka dochodów w pasywach w sumie zł 25 202,66 składa się:

a) z zaległych składek zł 13 588,51 (w tym za poprzednie lata zł 8 369,87 i za sprawozdawczy rok 1935/36 zł 5 218,64);

b) z rzeczywistej nadwyżki zł 11 614,15 (w tym z poprzednich lat zł 8 496,26 i za sprawozdawczy rok 1935/36 zł 3 117,89).

Po odczytaniu sprawozdania rachunkowego przewodniczący Komisji Rewizyjnej p. Słowakiewicz odczytał protokół tejże Komisji:

Komisja Rewizyjna Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim po otrzymaniu dnia 9 czerwca 1936 r.

1) bilansu z aneksami za rok sprawozdawczy 1935/36, oraz

2) preliminarza budżetowego na rok 1936/37, zatwierdzonych przez Zarząd Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim, zgodnie z § 29 statutu,

przystąpiła w dniu 16 czerwca 1936 r. do tych czynności i stwierdziła co następuje:

1) Bilans otwarcia na dzień 1 kwietnia 1935 r. — zgodny z bilansem zamknięcia na 31 marca 1935 r.

2) Dokumenty kasowe, obejmujące asygnacje od Nr. 5795 do 6 229, zgadzają się z zapisami do ksiąg.

a) Bilans zamknięcia na 31 marca 1936 r. wykazuje w pasywach:

Przewyżkę dochodów nad rozchodami w wysokości		zł 25 202,66
z czego		
z lat poprzednich zaległe składki wynoszą	zł 8 369,87	
oraz nadwyżka rzeczywista z lat poprzednich	„ 8 496,26	zł 16 866,13
nadwyżka za rok sprawozdawczy 1935/36 wynosi	zł 3 117,89	
oraz zaległe składki za r. 1935/36	„ 5 218,64	zł 8 336,53
nadwyżki rzeczywiste wynoszą	„ 11 614,15	
oraz zaległe składki do 1935/36 r. włącznie	„ 13 588,51	zł 25 202,66

Wykonanie budżetu za 1935/36 r.

DOCHODY:

Preliminowano		Otrzymano
1. Składki członkowskie tylko za r. 1935/36	zł 53 600,—	zł 51 256,32
2. Nadwyżka z kosztów manipulac. i reklam	„ 600,—	„ 253,25
	zł 54 200,—	zł 51 509,57

ROZCHODY

Preliminowano			Wydano	
1. Koszty administracyjne		zł 22 800,—		zł 27 461,—
2. Koszty ogólne:				
a) lokal, opał, światło	zł 2 400,—		zł 2 020,91	
b) koszty kancelaryjne	„ 2 000,—		„ 2 121,39	
c) wyjazdy służbowe w kraju i różne drobne wydatki	„ 2 500,—		„ 1 193,03	
d) składka do »Union Internationale de l'Industrie du Gaz«, oraz wyjazdy na zjazdy zagraniczne	„ 2 500,—		„ 1 739,09	
e) prenumeraty i składki	„ 1 000,—		„ 1 049,73	
f) subwencja dla czasopisma »Gaz i Woda«	„ 5 400,—		„ 5 400,—	
g) świadczenia i podatki	„ 2 000,—		„ 730,27	
h) nieprzewidziane	„ 500,—	„ 18 300,—	„ 580,16	
Odpis obciążenia Polskiego Komitetu Normalizacyjnego			„ 1 700,25	zł 16 534,83
3. Poczta, stemple i depesze		„ 1 500,—		„ 1 440,42
4. Amortyzacja ruchomości		„ 300,—		„ 240,43
5. Koszty opracowywania statystyki gazowniczej i wodociągowej		„ 4 400,—		„ 1 855,—
6. Spłata zaległości		„ 6 300,—		„ 3 805,21
7. Fundusz rezerwowy		„ 600,—		--
		zł 54 200,—		zł 51 336,89

Wobec wątpliwej możliwości zrealizowania składek zaległych za dalsze wsteczne okresy sprawozdawcze, wykazana w bilansie nadwyżka dochodów nad rozchodami wydaje się w pewnej mierze nierealna.

b) Wykonanie budżetu w roku sprawozdawczym 1935/36 w porównaniu z preliminarzem budżetowym wykazuje zmniejszenie wydatków o zł 8 336,53 — na kwotę tę składają się:

zwiększenie wpływów za składki	zł 1 668,21	
oraz zmniejszenie wydatków o	„ 6 668,32	zł 8 336,53
ponieważ w sumie tej mieszczą się kwoty nie wydatkowane na opracowanie statystyki gazowni i wodociągów wg. budżetu	zł 2 545,—	
oraz nieprzeniesione na Fundusz rezerwowy wg. budżetu 1935/36 r.	„ 600,—	zł 3 145,—
wobec tego faktyczna nadwyżka wynosi		zł 5 191,53

c) Odnośnie wykonania budżetu w poszczególnych paragrafach w § 1 — koszty administracyjne — wydatkowano o . . . . zł 4 661,— więcej, aniżeli przewidziano budżetem.

d) Razem w wykonaniu budżetu wydatkowano zł 6 668,32 mniej od kwot przewidzianych w preliminarzu.

Komisja Rewizyjna wobec powyższego stawia wniosek na Walne Zgromadzenie o udzielenie Zarządowi Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim absolutorium, z tym, że Zarząd wystąpi na Walnym Zgromadzeniu o zaakceptowanie przekroczenia budżetowego w § 1 — koszty administracyjne.

Po przejrzeniu sporządzonego przez Zarząd Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim preliminarza budżetowego na rok 1936/37, Komisja Rewizyjna stwierdziła, że preliminarz budżetowy został sporządzony zgodnie z przypuszczalnymi wpływami na kwotę

zł 49 000, a wobec tego stawia wniosek, aby Walne Zgromadzenie powyższy preliminarz budżetowy zatwierdziło.

Na tym protokół niniejszy zakończono i podpisano.

Warszawa, dnia 24 czerwca 1936 r.

Załącznik: Sprawozdanie z rewizji ksiąg handlowych, bilansu zamknięcia oraz wykonania budżetu Związku za okres od 1 kwietnia 1935 r. do 31 marca 1936 r., przeprowadzonej przez księgowego Jana Lewandowskiego, zaprzysiężonego biegłego sądowego, zamieszkałego w Warszawie przy ul. Długiej L. 35.

Członkowie Komisji Rewizyjnej:

Inż. Marczewski. *Inż. St. Słowakiewicz.* *Inż. Jan Kłosiński.*

Po odczytaniu protokółu Komisji Rewizyjnej prezes Rabczewski wyjaśnił, że Komisja Rewizyjna do zbadania księgowości zaangażowała rzeczoznawcę w osobie p. Lewandowskiego, zaprzysiężonego biegłego sądowego, który po szczegółowym zbadaniu wszystkich ksiąg, rachunków i wykazów uznał, że księgowość jest prowadzona prawidłowo i że sporządzane przez buchalterię Związku dodatkowe wykazy dają możność orientowania się we wszystkich szczegółach stanu majątkowego Związku. Sprawozdanie rzeczoznawcy dołączone jest do protokółu Komisji Rewizyjnej.

Z zapytaniami o wyjaśnienia poszczególnych pozycyj sprawozdania rachunkowego zwracali się pp. Trompéteur, Kotowicz, Banaszek, Hołuj, Krzyżkiewicz. Odpowiednich wyjaśnień udzielili prez. Rabczewski i dyr. Łopuszański. W dyskusji zgłoszono następujące dezyderaty:

P. Trompéteur proponuje: 1) amortyzację ruchomości w wysokości 10% nie spisywać corocznie z wartości ruchomości, ale odkładać na fundusz amortyzacyjny, lokując go w P. K. O., i 2) prowadzić osobny rachunek zaległości.

Dyr. Łopuszański wyjaśnia, iż amortyzację majątku Związku można prowadzić przez coroczne odpisywanie, jak się prowadziło dotychczas, i przez tworzenie funduszu amortyzacyjnego; ten drugi sposób, proponowany przez wnioskodawcę, uważa za lepszy, gdyż fundusz ten daje możność odnawiania lub zamiany zużytych przedmiotów na nowe. Co do drugiego wniosku informuje, że rachunek zaległych składek biuro Związku prowadzi; rezultaty podał w wyjaśnieniach do bilansu, podobne zestawienia uczyniła i Komisja Rewizyjna w swym protokóle.

P. Kotowicz proponuje, aby w sprawozdaniach słowo »zyski« zastąpić słowem »nadwyżki«, ponieważ Związek nie jest przedsiębiorstwem zarobkowym.

Prezes Rabczewski zaznacza, iż wnioski mówców będą uwzględnione w bieżącym roku, gdyż za ubiegły okres księgi buchalteryjne są zamknięte i zmiany byłyby niemożliwe do przeprowadzenia. W końcu p. Rabczewski poddaje pod głosowanie wniosek Komisji Rewizyjnej o zaakceptowanie przekroczenia budżetowego w kosztach administracyjnych w wysokości 4 661 zł i o udzielenie Zarządowi absolutorium.

Wniosek został uchwalony jednogłośnie.

Następnie dyr. Łopuszański przedstawia preliminarz budżetowy na rok 1936/37, uchwalony na posiedzeniu Zarządu w dniu 6 czerwca r. b.

W dyskusji nad preliminarzem budżetowym zabierali głos pp. Rabczewski, Dziurzyński, Kotowicz, Trompéteur, Banaszek, Krzyżkiewicz. Wysuwano potrzebę zakończenia i wydania statystyki wodociągowej i gazowniczej (p. Krzyżkiewicz), jako też opracowania statystyki kanalizacyjnej, kwotę zaś przewidzianą na ten cel w roku bieżącym, w wysokości 2 300 zł, uznawano za niewystarczającą.

P. Banaszek przedkłada na piśmie wnioski: 1) przekazać 2 000 zł do Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, jako subsydium na pokrycie kosztów podróży dla członków Zarządu Zrzeszenia na posiedzenia Zarządu; 2) pokrywać koszty przejazdów reprezentacyjnych członków Zarządu Zrzeszenia i Związku Gospodarczego w stosunku: 20% Zrzeszenie oraz 80% Związek; 3) wstawić do preliminarza na 1936/37 kwotę zł 1 000 do 2 000 na pokrycie wydatków propagandy gazu.

P. Rabczewski w sprawie wniosków p. Banaszka wyjaśnia:

1) Fundusze Związku nie pozwalają na tego rodzaju subsydia; Związek nie pokrywa kosztów podróży nawet członków Zarządu Związku, zresztą na rzecz Zrzeszenia świadczy już dużo subsydiując czasopismo »Gaz i Woda« sumą zł 5 400 rocznie.
2) W wyjazdach reprezentacyjnych za granicę członków Zrzeszenia Związek stale bierze udział w wysokości 50% do 66% kosztów wyjazdów, w zależności od charakteru delegacji.
3) W sprawie propagandy Zarząd poczyni starania, aby odpowiednie środki się znalazły, lecz *a priori* sumy określić nie da się.

Po tych wyjaśnieniach p. Banaszek wniosek swój cofnął.

P. Trompéteur proponuje wstawić do preliminarza budżetowego po stronie dochodów realną nadwyżkę z lat poprzednich; wtedy budżet dochodów będzie jasny i da obraz posiadanych przez Związek środków finansowych.

P. Kotowicz stawia wniosek, aby utworzyć Fundusz Rezerwowy, przenosząc na ten fundusz realną gotówkową nadwyżkę, jaką wykazuje bilans na dzień 31 marca 1936 r., i coroczne nadwyżki lub niedobory przenieść z rachunku strat i zysków na rachunek funduszu rezerwowego i z tegoż funduszu pokrywać koszty statystyki.

P. Dziurzyński podtrzymuje wniosek p. Kotowicza i wnosi o pokrywanie z funduszu rezerwowego, utworzonego z nadwyżek, wydatków na propagandę i zjazdy regionalne.

P. Rabczewski podtrzymuje wnioski trzech ostatnich wnioskodawców i uzupełnia je wnioskiem, aby wysokości wydatków na cele proponowane przez wnioskodawców nie wstawiać do preliminarza budżetowego, gdyż przewidzieć ich nie podobna, natomiast dysponowanie funduszem rezerwowym pozostawić do decyzji Zarządu.

Wnioski powyższe zostały uchwalone jednogłośnie.

Następnie p. Rabczewski poddaje pod głosowanie wniosek Zarządu, uchwalony na posiedzeniu w dn. 6 czerwca r. b. w myśl życzeń zebrania Zarządu w Katowicach w dn. 3 kwietnia r. b., o wypłacenie poprzedniemu dyrektorowi Związku p. inż. Józefowi Konopce za 11-letnią pracę w Związku jednorazowego wynagrodzenia w wysokości 2 500 zł, pokrywając ten wydatek z nadwyżki budżetu, czyli obciążyć nim utworzony w myśl poprzednich wniosków fundusz rezerwowy.

Wniosek uchwalono jednogłośnie.

Ostatecznie uchwalono następujący

Preliminarz budżetowy na rok 1936/37.

Dochody:

1) Składki członkowskie tylko za r. 1936/37 z wyłączeniem wątpliwych:		
a) od gazowni	zł 29 400,—	
b) od zakładów wodociągowych	„ 19 600,—	zł 49 000,—
2) Nadwyżka gotówkowa na dzień 1/IV 1936 r.		„ 8 116,41
		zł 57 116,41

Wydatki:

1) Koszty administracyjne:		
a) dyrektor	zł 10 000,—	
b) inżynier	„ 6 000,—	
c) pracownik rachunkowy . . .	„ 3 600,—	
d) sekretarka-maszynistka . . .	„ 3 600,—	
e) woźny	„ 2 400,—	
f) porady prawne	„ 1 200,—	
Do przeniesienia	zł 26 800,—	
Z przeniesienia		zł 26 800,—
2) P. inż. Konopce:		
a) za niewykorzystany w 1936 r. urlop	zł 1 500,—	
b) jednorazowe wynagrodzenie	„ 2 500,—	zł 4 000,—
3) Koszty ogólne:		
a) lokal, światło, opał	zł 1 920,—	
b) wydatki kancelaryjne	„ 2 700,—	
c) wyjazdy służbowe w kraju .	„ 2 000,—	
d) wyjazdy zagraniczne	„ 2 000,—	
e) składki do stowarzyszeń . .	„ 300,—	
f) prenumeraty i książki . . .	„ 300,—	
g) poczta, telegraf, opłaty stemplowe	„ 1 500,—	
h) świadczenia	„ 1 000,—	zł 11 720,—
4) Zakup i renowacja ruchomości		„ 600,—
5) Reszta subwencji dla czasopisma »Gaz i Woda« na r. 1936/37 (po potrąceniu wypłaconych awansem zł 1 239,—)		„ 4 161,—
6) Fundusz rezerwowy (na koszty statystyki, propagandy, zjazdy regionalne, nieprzewidziane wydatki, zwrot kosztów podróży i diety członkom Zarządu, jednorazowe wynagrodzenia pracowników itp.)		„ 9 835,41
		zł 57 116,41

Co do nadwyżki gotówkowej w dochodach w sumie zł 8 116,41 dyr. Łopuszański wyjaśnia, iż suma ta jest rozporządzalną realnością gotówkową na dzień 1 kwietnia 1936 r. i składa się z wykazanej w aktywach gotówki w kasie i na koncie czekowym w P. K. O. w wysokości zł 8 739,31 po odjęciu sumy zł 622,90 wykazanej w pasywach u wierzycieli.

Wobec tego, że projekt nowego statutu Związku przewiduje nową skalę składek, która będzie obowiązywać po zatwierdzeniu nowego statutu przez władze, składki na razie na 1936/37 rok uchwalono pozostawić dotychczasowe, a mianowicie:

Klasa	Skala składek			Składka roczna
I	od produkcji	—	do 150 000 m³	zł 70,—
II	„ „ powyżej	150 000 „	300 000 „	„ 176,—
III	„ „	300 000 „	500 000 „	„ 352,—
IV	„ „	500 000 „	700 000 „	„ 528,—
V	„ „	700 000 „	1 500 000 „	„ 715,—
VI	„ „	1 500 000 „	2 500 000 „	„ 825,—
VII	„ „	2 500 000 „	4 000 000 „	„ 1 100,—
VIII	„ „	4 000 000 „	10 000 000 „ po	„ 0,21
	od każdych 1 000 m³ nie mniej jednak niż zł 1 000,—			
IX	od produkcji ponad 10 000 000 m³ od każdych 1 000 m³ po			„ 0,19

Składki oblicza się od każdego 1 000 m³ produkcji gazu lub wody w poprzednim roku budżetowym lub kalendarzo-

wym, zależnie od tego, jaki rok wprowadzony jest w danym zakładzie. Zakłady wodociągowe płacą składki o 10% niższe, o ile są one obliczone od produkcji wody; o ile składki oblicza się od ilości wody sprzedanej, to zniżka ta nie obowiązuje. Składki do Związku należy wpłacać z początkiem każdego kwartału za 3 miesiące z góry. Wstrzymanie wpłacania składek z powodu wystąpienia ze Związku winno być zgłoszone wraz z wystąpieniem do Zarządu co najmniej na 6 miesięcy naprzód, przy czym wpłata składek obowiązuje do końca roku budżetowego.

Jednocześnie Walne Zgromadzenie upoważniło Zarząd względnie Prezydium Związku do indywidualnej zmiany wysokości składek, w razie konieczności dostosowania się do możliwości finansowych poszczególnych członków.

ad 4) Sprawa zmiany dotychczasowego statutu Związku ciągnie się już od marca 1934 r., lecz dotychczas nie została uwieńczona pomyślnym skutkiem z powodu trudności prawnych oparcia statutu Związku o prawo przemysłowe. Wobec tego biuro Związku, przy pomocy swego radcy prawnego p. Peszyńskiego, opracowało w kwietniu 1936 r. projekt nowego statutu Związku na podstawie prawa o stowarzyszeniach (Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. Dz. Ust. Nr. 94 poz. 808). Projekt ten był rozpatrywany i przedyskutowany na posiedzeniach Zarządu w dniu 3 maja r. b. w Poznaniu i w dn. 6 czerwca r. b. w Warszawie, po dokonaniu poprawek Zarząd przedłożył projekt nowego statutu Związku Walnemu Zgromadzeniu do zatwierdzenia.

Na skutek życzenia większości członków Walnego Zgromadzenia, dyr. Łopuszański odczytuje kolejno każdy paragraf statutu, zgłaszane zaś do poszczególnych paragrafów zmiany lub poprawki przewodniczący poddaje pod głosowanie. W ten sposób został przedyskutowany cały statut.

Zmiany wprowadzone przez Walne Zgromadzenie są następujące:

1) Zamiast »Rada« przyjęto »Zarząd«.
2) Na wniosek p. Rogi w § 22 skreślono punkt 1, ustalający 2 rodzaje składek: stałe i zmienne, oraz ustalono dziesięć zamiast jedenastu kategoryj zakładów, według ilości produkcji rocznej gazu lub wody, i ustalono opłaty roczne do Związku dla każdej kategorii, jak następuje:

Kategoria	Produkcja roczna					Składka roczna
I		—	do	150 000	m³	zł 50,— ryczałtowo
II	powyżej	150 000 m³	„	300 000	„	„ 150,— „
III	„	300 000 „	„	600 000	„	„ 300,— „
IV	„	600 000 „	„	900 000	„	„ 500,— „
V	„	900 000 „	„	1 200 000	„	„ 600,— „
VI	„	1 200 000 „	„	1 800 000	„	„ 700,— „
VII	„	1 800 000 „	„	2 400 000	„	„ 800,— „
VIII	„	2 400 000 „	„	5 000 000	„	„ 1 000,— „
IX	„	5 000 000 „	„	25 000 000	„	po 19 groszy za każde 1 000 m³
X	„	25 000 000 „				zł 5 000,— ryczałtowo

3) W § 27 wprowadzono 2-miesięczny okres dla przygotowania przez Zarząd sprawozdań za ubiegły okres budżetowy.
4) W § 30 — ustalono termin Walnego Zgromadzenia na 10 tygodni po zakończeniu roku budżetowego.
5) Nad § 33, określającym ilość głosów, posiadanych przez poszczególnych członków na Walnych Zgromadzeniach, wywiązała się żywa dyskusja. Projekt przyjęty przez Zarząd opiewał, iż członkowie opłacający składkę roczną do wysokości zł 800 mają 1 głos
„ „ „ 1 500 „ 2 głosy
„ „ „ 5 000 „ 3 „
ponad „ 5 000 „ 5 głosów
z tym, że żaden z członków nie może na mocy składki przezeń opłacanej mieć więcej niż 5 głosów.
P. Roga zgłosił zmianę do tego paragrafu jak następuje:
Członkowie, opłacający składkę roczną do wysokości 400 zł, posiadają 1 głos i za każde następne pełne 400 zł — 1 głos, z tym, że żaden z członków nie może na mocy składki przezeń opłacanej mieć więcej niż 10 głosów.
P. Kleindienst proponuje, aby ilość głosów była ustalona według przyjętych w § 22

kategoryj, zależnie od wysokości produkcji, a mianowicie:

od I do VII kategorii włącznie	— 1 głos	
VIII kategoria	— 2 głosy	
IX „	— 3 „	
X „	— 5 głosów.	

W głosowaniu uchwalono wniosek p. Rogi większością 21 głosów »za«, przy 6 głosach »przeciw«.

W tym miejscu p. Kleindienst, dyrektor gazowni w Kaliszu, zgłosił votum separatum z żądaniem wniesienia do protokółu, iż uważa głosowanie nad § 33 i następnymi za nieważne z powodu braku quorum.

Po sprawdzeniu ilości głosów reprezentowanych na sali okazało się, iż na początku Walnego Zgromadzenia obecnych było na sali 38 osób, reprezentujących 78 głosów, czyli więcej niż połowę wszystkich głosów Związku (wszystkich głosów jest 144), co jest zgodne z wymaganiem § 16 obowiązującego statutu, podczas zaś głosowania nad § 33 nowego statutu, t. j. około godziny 22, na sali było obecnych 14 osób, reprezentujących 27 głosów, t. j. $^1/_5$ ilości wszystkich głosów Związku.

Przewodniczący p. Rabczewski zaoponował przeciw takiej interpretacji ważności głosowania. Według jego zdania, ważna jest ilość członków i głosów, którzy przybyli na Walne Zgromadzenie i zapisali się na liście obecności, a podczas obrad członkowie wychodzą z sali i powracają, szczególniej przy obradach przeciągających się do późnego wieczora, wobec tego zawsze może się zdarzyć wypadkowy brak quorum podczas głosowania nad poszczególnymi paragrafami statutu, i w takim razie powzięcie uchwały na Walnym Zgromadzeniu w wielu kwestiach przedstawiałoby trudności nie do przezwyciężenia.

Po tym głosowaniu przewodnictwo objął czasowo na prośbę p. Rabczewskiego p. Dziurzyński.

6) W § 41 p. Roga wniósł o zasadniczą zmianę, aby prezes Związku był wybierany przez Walne Zgromadzenie, a nie przez Zarząd (jak dotychczas), oraz aby prezes Związku, 11 członków Zarządu i 2 zastępców byli wybierani na przeciąg jednego roku, a nie na 3 lata (jak dotychczas).
   Wniosek uchwalono.
7) W § 43 dodano na wniosek p. Rogi, że wydatki Związku na zwrot kosztów podróży i diet członkom Zarządu nie mogą przekroczyć wysokości rocznej składki danego zakładu.

Przed odczytywaniem § 47 przewodnictwo objął z powrotem p. Rabczewski.

8) W § 47 punkt 5 dodano w końcu słowa »z upoważnienia Prezydium«.
9) W § 50 słowo »członków« zamieniono słowem »osób«.

Oprócz powyższych poczyniono drobne stylistyczne poprawki w kilku miejscach i w ten sposób nowy statut został w całości przez Walne Zgromadzenie uchwalony.

ad 5) Dyr. Łopuszański poinformował, że Zarząd na posiedzeniu w dn. 6 czerwca r. b. uchwalił wystąpić na Walne Zgromadzenie z wnioskiem pozostawienia na rok 1936/37 Zarządu w składzie dotychczasowym, a to ze względu na to, iż przewiduje się reorganizację Związku i jego władz na zasadzie nowego statutu, po jego zatwierdzeniu, wobec czego cały dotychczasowy Zarząd będzie musiał ustąpić, a nowy Zarząd będzie wybrany na nowych zasadach.

Wniosek Zarządu uchwalono jednogłośnie.

Wobec powyższego skład Zarządu na rok 1936/37 przedstawia się jak następuje:

1) Gazownia Miejska m. st. Warszawy,
2) Wodociągi i Kanalizacja m. st. Warszawy,
3) Wodociągi Miejskie w Poznaniu,
4) Gazownia Miejska w Poznaniu,
5) Zakład Gazowy Miejski we Lwowie,
6) Wodociągi Miejskie we Lwowie,
7) Krakowska Gazownia Miejska,
8) Wodociąg stoł. król. m. Krakowa,
9) Gazownia Miejska w Łodzi,
10) Wodociągi Miejskie w Łodzi,
11) Gazownia Miejska w Bydgoszczy,
12) Wodociągi Miejskie w Częstochowie,
13) Miejskie Zakłady Siły, Światła i Wody w Lesznie,
14) Królewskohucka Gazownia S. A. w Chorzowie,
15) Wodociągi Powiatowe w Katowicach,
16) Wodociągi Miejskie w Kielcach,
17) Miejskie Zakłady dla Światła i Wody w Gnieźnie,
18) Gazownia Miejska w Grudziądzu,
19) Wodociągi Miejskie w Przemyślu,
20) Gazownia w Wilnie,
21) Wodociągi Miejskie w Wilnie,
22) Gazownia i Wodociągi Miejskie w Inowrocławiu,
23) Gazownia i Wodociągi Miejskie w Chełmnie,
24) Górnośląska Centrala Gazowa w Hajdukach Wielkich,
25) Przedstawiciel gazu ziemnego,
26) Delegat Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich.

Do Komisji Rewizyjnej wybrano pp. Słowakiewicza Stanisława, Kozłowskiego Jana, Kłosińskiego Jana, Morawskiego Jerzego, Dzierżykraj-Morawskiego Jana.

W końcu przewodniczący p. Rabczewski stwierdza, iż do Zarządu nie wpłynęły żadne wolne wnioski, wobec tego ogłasza o godz. 22 min. 30 Walne Zgromadzenie za zamknięte, dziękując zebranym za liczne przybycie, zainteresowanie się i przemyślaną dyskusję nad sprawami Związku i specjalnie szczegółowe rozpatrzenie i przedyskutowanie projektu nowego statutu Związku.

Program dla pań przewidywał na popołudnie tego dnia zwiedzanie miasta, a w szczególności panoramy Racławickiej, Parku Stryjskiego, radiostacji i cmentarza Obrońców Lwowa.

Wieczór spędzili uczestnicy Zjazdu w Teatrze Miejskim.

Trzeci dzień obrad: 27 czerwca.

Dzień ten poświęcony był na prace w Sekcjach, które rozpoczęły się o godzinie 8 rano.

W połączonych Sekcjach Gazowniczych — pod przewodnictwem dyr. Seiferta i w obecności przeszło 40 osób — wysłuchano interesującego refereratu dyr. inż. Antoniego Dziurzyńskiego o »Gospodarce parą w Gazowni Poznańskiej«, wyrażając życzenie, aby referat znalazł się jak najrychlej na łamach »Gazu i Wody«.

Następnie radca Głównego Urzędu Miar inż. Włodzimierz Pietraszewicz przedstawił nowe poglądy, dotyczące obliczania sprawności gazomierzy na podstawie wielkości strat ciśnienia, oraz projekty Głównego Urzędu Miar w tej dziedzinie, prosząc o nadsyłanie uwag do G. U. M. W wyniku ożywionej dyskusji zwrócono się do referenta z prośbą, aby projekt swój zechciał możliwie w niedługim czasie podać do ogólnej wiadomości na łamach »Gazu i Wody«, co umożliwi przeprowadzenie gruntownej dyskusji nad tym ważnym dla gazownictwa i przemysłu gazomierzowego zagadnieniem. Zaproponowano również urządzenie w Warszawie specjalnej konferencji na ten temat, oraz przeprowadzenie przed konferencją przez którąś z gazowni badań nad efektywną wielkością strat ciśnienia w gazomierzach.

W dalszym ciągu obrad — pod przewodnictwem dyr. Swierczewskiego — referaty swe przedstawili następujący panowie:

inż. Kazimierz Muszkat: »Nowe metody oceny mas czyszczących«,

dyr. inż. Edward Mianowski: »Żywot pieca komorowego o ruchu ciągłym«,

dyr. dr inż. Błażej Roga: »Ważniejsze etapy rozwoju Gazowni Warszawskiej«,

dr inż. Walenty Dominik: »Zagadnienie odtruwania gazu świetlnego na tle stosunków polskich«,

dr Arpad Eskreis: »Katalityczne utlenienie CO« (referat opracowany wspólnie z inż. Januszem Wysockim).

Nad dwoma pierwszymi referatami przeprowadzono wyczerpującą dyskusję, omówienie zaś aktualnego zagadnienia odtruwania gazu oraz zgłoszonych w tej sprawie przez pp. Dominika i Eskreisa wniosków odłożono do po południa.

Sekcja Techniczno-Sanitarna obradowała pod przewodnictwem inż. Rudolfa i w komplecie 19 osób. Wysłuchano i przedyskutowano następujące referaty:

inż. Alfred Konopka: »Zaopatrzenie w wodę i odwodnienie osiedli podmiejskich«, oraz »O koncesjach wodociągowych«,

p. Leon Janczak: »Materiały sieci kanalizacyjnej w zależności od agresywności gruntu, ścieków i gazów kanałowych oraz wyniki ich stosowania«,

dr Włodzimierz Kulmatycki: »Wyniki dotychczasowych badań zanieczyszczeń rzek w dorzeczu Warty na terenie województwa poznańskiego«,

inż. mag. Zygmunt Rudolf: »Prawodawstwo jako podstawa działalności inżyniera sanitarnego w Anglii«,

inż. Henryk Przyłęcki: »Badania rzeki Wisły od Sandomierza do Gdańska«.

W związku z referatami pp. inż. Konopki, Janczaka oraz inż. Przyłęckiego przyjęto szereg wniosków, wypowiadających się w kierunku: zapewnienia osiedlom podmiejskim i nowym dzielnicom miast minimum wymogów sanitarnych, udzielania prywatnym spółkom koncesyj na budowę i eksploatację wodociągów i kanalizacji, oddawania robót budowlanych w gminach do wykonywania przedsiębiorstwom prywatnym na podstawie przetargów, opracowania wytycznych dla projektowania kanalizacji w szczególności w dziale stosowania materiałów, konieczności zbadania zanieczyszczeń rzeki Wisły od jej źródeł po miasto Sandomierz.

Obrady Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej zgromadziły 44 uczestników, którzy wysłuchali i przedyskutowali następujące referaty:

p. Ignacy Piotrowski: »Rzut oka na stan obecny zaopatrywania w wodę miast polskich«,

inż. Stanisław Kowalczewski: »Pompy odśrodkowe w technice wodociągowej i kanalizacyjnej«,

inż. Aleksander Janczak: »Garść wytycznych do projektowania stacyj pomp i ich elektryfikacji« (wobec nieobecności prelegenta — referat odczytano w skróceniu),

dr inż. Henryk Unucka: »Fizyczne właściwości ważniejszych tworzyw i materiałów izolacyjnych, stosowanych w produkcji rur wodociągowych«.

O godzinie 12-tej zakończono obrady w Sekcjach, a uczestnicy Zjazdu udali się gremialnie na cmentarz Łyczakowski, gdzie złożono kwiaty na grobowcu ś. p. dyr. Alexandrowicza, oraz na cmentarzu Obrońców Lwowa.

Następnie utworzyły się trzy grupy, które ruszyły autobusami na zwiedzanie gazowni i zakładu dezynfekcyjnego, elektrowni i betoniarni miejskiej, względnie automatycznej stacji pomp wodociągowych przy ul. Łyczakowskiej i wieży wodnej przy ul. Pasiecznej.

O godz. 15 min. 30 podjęto z powrotem prace w Sekcjach.

Połączone Sekcje Gazownicze obradowały pod przewodnictwem dyr. Seiferta nad zagadnieniami dotyczącymi przemysłu gazu ziemnego. Po referatach programowych inż. Juliusza Kaczorowskiego o »Gazolu w małych gazowniach« i inż. Stefana Sulimirskiego na temat »Gazu ziemnego a uprzemysłowienia kraju«, przedstawił dyr. inż. Marian Wieleżyński osiągnięte przez S. A. »Gazolina« wyniki przeróbki krajowej rudy żelaznej o zawartości około 40% Fe na żelazo gąbczaste za pomocą gazu ziemnego. Uzyskany tą drogą produkt nie zawiera siarki ani fosforu i nadaje się do dalszej przeróbki na szlachetne stale w piecach martinowskich względnie elektrycznych. Komunikat swój uzupełnił dyr. Wieleżyński pokazem próbek przerabianej rudy, otrzymanej gąbki żelaznej oraz stali. Wiadomość o udałych próbach przeróbki na stal krajowych niskoprocentowych rud wywołała ogólne zainteresowanie, które objawiło się w postaci licznych zapytań. Dyr. Wieleżyński obiecał przedstawić na przyszły rok dalsze rewelacyjne wyniki prac S. A. »Gazolina«.

Na koniec przyjęto przez aklamację zgłoszoną przez inż. Sulimirskiego rezolucję dotyczącą przemysłu gazu ziemnego i uchwalono zakomunikować ją w drodze telegraficznej p. wicepremierowi Kwiatkowskiemu.

Z kolei przystąpiono do dyskusji nad zagadnieniem odtruwania gazu. Zabierał w niej głos przede wszystkim inż. Vater, dyrektor gazowni w Chemnitz, obeznany dokładnie z urządzeniem dra Bertelsmanna w gazowni w Hameln. W czasie ożywionej dyskusji, w której przemawiali pp. Konopka, Ciepły, Piwoński, Hołuj, Dalbor, Piir, Kleindienst, Swierczewski oraz przewodniczący dyr. Seifert, inż. Konopka zgłosił trzeci wniosek w sprawie odtruwania. Wnioski te zostały uzgodnione przez wnioskodawców pp. Dominika, Eskreisa i Konopkę i ujęte w jedną rezolucję, podkreślającą ważność zagadnienia i przekazującą Sekcji Gazowniczej Zrzeszenia G. W. i P. zajęcie się sprawą odtruwania gazu, w oparciu o ostatnie zdobycze techniki na tym polu i ze szczególnym uwzględnieniem prac polskich.

Rezolucję tę przyjęto, poczem inż. Józef Ciepły przedstawił swe »Uwagi krytyczne nad wykrywaczami i bezpiecznikami gazowymi«. Ostatni zgłoszony w Sekcji Gazowniczej referat prof. dra Wilhelma Staronki o »Przyrządzie alarmującym samoczynnie obecność tlenku węgla w powietrzu« nie odbył się z powodu nieprzybycia referenta.

Równocześnie w połączonych Sekcjach Wodociągowo-Kanalizacyjnej i Techniczno-Sanitarnej — w obecności 47 osób — inż. Stanisław Mańkiewicz przedstawił swój referat p. t. »Udział adiacentów w kosztach budowy wodociągów i kanałów«. W wyczerpującej dyskusji nad tym referatem powzięto dwie uchwały: jedną — wypowiadającą się za koniecznością przyśpieszenia zatwierdzania przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych miejscowych przepisów wodociągowych dla poszczególnych miast, drugą zaś — uznającą, że podział kosztów urządzenia wodociągów i kanalizacji między adiacentów winien być zasadniczo proporcjonalny do długości frontu działki.

Następnie odczytano referat nieobecnego inż. Aleksandra Janczaka p. t. »Uprawnienia do projektowania i budowy wodociągów i kanalizacji«. W związku z tym referatem postanowiono

sprawę powyższych uprawnień przekazać do opracowania połączonym Sekcjom Wodociągowo-Kanalizacyjnej i Techniczno-Sanitarnej. Reszta przewidzianych programem referatów spadła z porządku obrad, wobec nieprzybycia referentów. Zebrani wyrazili z tego powodu swe ubolewanie.

O godz. 18 min. 30 prezes Zrzeszenia dyr. inż. Klimczak zagaił drugie plenarne posiedzenie, prosząc przedstawicieli Sekcyj o zakomunikowanie powziętych rezolucyj.

Dyr. Seifert odczytał dwie rezolucje połączonych Sekcyj Gazowniczych:

1) Wniosek inż. Stefana Sulimirskiego:

»XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich, stwierdzając trwały rozwój prac przemysłu gazu ziemnego, wyraża przekonanie, że na tym nowym wielkim źródle energii oprzeć się winien rozwój uprzemysłowienia południowych dzielnic Polski.«

2) Wspólny wniosek pp. prof. Dominika, dra Eskreisa i inż. Konopki:

»XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich uznaje odtruwanie gazu za sprawę, której należy poświęcić całą energię. W związku z tym przekazuje się Sekcji Gazowniczej Zrzeszenia G. i W. P. zajęcie się sprawą odtruwania gazu w oparciu o ostatnie zdobycze techniki na tym polu i ze szczególnym uwzględnieniem prac polskich.«

Obie rezolucje przyjęto.

Wnioski Sekcji Techniczno-Sanitarnej przedstawił inż. Bocianowski:

1) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich postanawia połączyć Sekcję Techniczno-Sanitarną z Sekcją Wodociągowo-Kanalizacyjną Zrzeszenia pod nazwą Sekcji Techniczno-Sanitarnej, z tym, że Sekcja ta będzie miała 3 podsekcje, a mianowicie: I — wodociągową, II — kanalizacyjną, III — oczyszczania miast.«

2) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich stwierdza brak zrozumienia sprawy oczyszczania ścieków przez zarządy tych miast, które posiadają urządzenia kanalizacyjne; stąd też brak odpowiednich kredytów w budżetach gmin. Zjazd jest przeświadczony, że odpowiedni nacisk ze strony władz nadzorczych uprzytomni zarządom tych miast doniosłość zagadnienia oczyszczania ścieków i jego wpływ na całokształt gospodarstwa narodowego na wodach publicznych. Wniosek przekazać Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.«

3) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich uważa za konieczne wydanie ustawy, któraby ujmowała organizację oczyszczania miast i wprowadziła przymus korzystania z miejskich urządzeń, tak, jak to ma miejsce w wodociągach i kanalizacji. Wniosek przekazać Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.«

4) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich uważa za konieczne przyśpieszenie wydania przepisów o usuwaniu ścieków domowych z poszczególnych nieruchomości w miejscowościach nieskanalizowanych. Wniosek przekazać Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.«

5) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich uważa, że obok normalnej pracy państwa i samorządów w dziedzinie budowy i eksploatacji wodociągów i kanalizacji, prywatne spółki koncesyjne, zorganizowane dla celów budowy i eksploatacji wodociągów i kanalizacji, umożliwią przyśpieszenie powszechnej realizacji powyższych inwestycyj z korzyścią dla mieszkańców.«

6) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich uważa, że oddawanie robót budowlanych w gminach do wykonywania przedsiębiorstwom prywatnym na podstawie przetargów jest zasadniczo wskazane i wpłynie na poważne potanienie wykonywanych urządzeń, bez obniżenia jakości wykonania.«

7) »Sekcja Techniczno-Sanitarna Zrzeszenia G. i W. P. zwraca się za pośrednictwem Zarządu Zrzeszenia do Międzywojewódzkiego Komitetu Ochrony Rzek w Krakowie o zbadanie zanieczyszczenia rzeki Wisły od źródeł po miasto Sandomierz, oraz o ogłoszenie sprawozdania z tego badania na przyszłym Zjeździe w Chorzowie.«

8) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich stwierdza, że przy budowie kanalizacji należy mieć na uwadze w pierwszym rzędzie wymagania techniczne, zapewniające trwałość urządzeń, określoną projektem, przeto konieczne jest opracowanie wytycznych dla projektowania kanalizacji, a w szczególności w dziale stosowania materiałów.

Zjazd wzywa wszystkich członków Zrzeszenia do wzięcia udziału w dyskusji na temat stosowania materiałów w budownictwie kanalizacyjnym, prowadzonej na łamach prasy technicznej, oraz prosi o podawanie szczegółowych danych co do stanu istniejących urządzeń kanalizacyjnych. Zjazd poleca

Sekcji Techniczno-Sanitarnej opracowanie wytycznych na podstawie materiałów znajdujących się w posiadaniu Sekcji i poddanie ich dyskusji na łamach czasopisma »Gaz i Woda«.«

9) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich, dążąc do upowszechnienia minimum sanitarnych warunków bytowania w nowych dzielnicach miejskich, jako też i w osiedlach podmiejskich, uważa za niezbędne zaspokojenie następujących wymogów sanitarnych mieszkańców nowych dzielnic i osiedli podmiejskich:

a) w osiedlach podmiejskich, jako też i w nowo powstałych dzielnicach miejskich z uwagi na koszty i szybszą realizację należy ograniczyć budowę kanalizacji do kanalizacji rozdzielczej;

b) osiedla podmiejskie winny być obsługiwane przez wodociągi rejonowe;

c) w związku z opracowywaniem planów regionalnych wybór terenów pod budowę osiedli oraz zezwolenie na ich parcelację dla celów budowlanych winny być uzależnione od następujących czynników:

α) wysokość poziomu wód gruntowych,

β) obecność obfitych źródeł zdrowej wody, nadającej się do użytku wewnętrznego, jak i celów gospodarczych ludności,

γ) możliwość łatwego skanalizowania osiedli i odprowadzenia ścieków oczyszczonych.

Wniosek przesłać Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.«

Wnioski przekazano połączonym Sekcjom Wodociągowo-Kanalizacyjnej i Techniczno-Sanitarnej.

Wnioski S e k c j i W o d o c i ą g o w o - K a n a l i z a c y j n e j odczytał p. I. Piotrowski:

1) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich, uznając wielkie znaczenie uprawomocnionych przepisów miejscowych dla rentownej eksploatacji wodociągów, poleca Związkowi Gospodarczemu Gazowni i Zakładów Wodociągowych poczynienie starań w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, aby zatwierdzanie wspomnianych przepisów dla poszczególnych miast odbywało się w możliwie przyśpieszonym tempie.«

2) »XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich uważa, że najwłaściwszym sposobem przekładania kosztów budowy pierwszego urządzenia wodociągów i kanalizacji na adiacentów byłby podział kosztów w stosunku proporcjonalnym do długości frontu, przy uwzględnieniu w poszczególnych wypadkach czynnika, zależnego od warunków miejscowych, które określą przepisy miejscowe (głębokość działki, powierzchnia itp.). Ostateczne opracowanie i zrealizowanie uchwały poleca Zjazd połączonym Sekcjom Wodociągowo-Kanalizacyjnej i Techniczno-Sanitarnej.«

3) »Sprawę uprawnień do projektowania i budowy wodociągów i kanalizacji XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich przekazuje do opracowania połączonym Sekcjom Wodociągowo-Kanalizacyjnej i Techniczno-Sanitarnej.«

Wszystkie wnioski przyjęto.

Na zakończenie Zjazdu przemówił prezes Zrzeszenia dyr. inż. K l i m c z a k, stwierdzając z zadowoleniem, że cel Zjazdu został spełniony, prawie wszystkie referaty rozpatrzono i przedyskutowano, wnioski uchwalono, wyniki tej pracy okaże przyszłość.

Następnie przewodniczący złożył imieniem Zjazdu gorące p o d z i ę k o w a n i e wszystkim instytucjom, organizacjom i osobom, które przyczyniły się do jego udania, a zwłaszcza protektorom Zjazdu, Władzom państwowym centralnym, Zarządowi miasta Lwowa na ręce p. prezydenta dra Ostrowskiego, miejscowym władzom państwowym, Prezydium Komitetu Organizacyjnego w osobach pp. wiceprezydentów m. Lwowa dra Weryńskiego i Chajesa, ławników miasta Lwowa Cwynara, Decykiewicza, inż. Dunina, Kozioła, dra Poratyńskiego, dra Schreibera, Sudhoffa i Tellera, radnych miasta Lwowa inż. Hausnera, Irzyka, dra Pierackiego, dra Schmoraka, prof. dra Thuliego, dyr. Izby Skarbowej dra Gregera, dyrektora Kolei Państw. Grossera, naczelnika wydz. przemysłowego Urzędu Wojew. Kasztelewicza, prezesa Tow. Dziennikarzy Polskich Laskownickiego, naczelnika Urzędu Górniczego inż. Markiewicza, dyrektora Biura Związku Uzdrowisk Polskich Minkiewiczowej, prezesa Wyższego Urzędu Górniczego inż. Mokrego, dyrektora Poczt i Telegrafów Moszoro, prezesa Izby Przemysłowej i Handlowej dra Szarskiego, naczelnika wydziału samorządowego Urzędu Wojew. Tejszerskiego, dalej członkom Komitetu Wykonawczego w osobach pp. dyr. inż. Benedyktowicza, dyr. dra Czołowskiego, inż. Czyżowskiego, dyr. inż. Dażwańskiego, inż. Dohnalika, inż. Dziewońskiego, radnego Finkelsteina, inż. Furowicza, Jaworskiego, inż. Koterby, dyr. dra Kozickiego, dra Kupczyńskiego, inż. Łazoryka, mgr Malko, Müllera, radnego Munda, inż. Napadiewicza, inż. Piątkiewicza, prof. dra Pilata, dyr.

inż. Piwońskiego, mgr Płońskiego, inż. Rogowskiego, inż. Schneikarta, nacz. inż. Serafina, inż. Siłki, inż. Skórskiego, inż. Sulimirskiego, komisarza Szałajdewicza, dyr. Szandrowskiego, dyr. inż. Szymańskiego, p. Todta, dyr. inż. Wieleżyńskiego, prof. dra Witkiewicza, radcy Włodzimirskiego, inż. Zielińskiego, Stałemu Zjazdowemu Komitetowi Łącznikowemu, Komitetowi Pań, przewodniczącym obrad sekcyjnych pp. Seifertowi, Swierczewskiemu, Rabczewskiemu, Benedyktowiczowi i Rudolfowi, wszystkim referentom i biorącym udział w dyskusji, gościom zagranicznym, redakcji czasopisma »Gaz i Woda«, sekretarzom Zjazdu pp. inż. Czaplickiej, Myszkowskiemu i Piotrowskiemu, firmom biorącym udział w pokazie i wszystkim innym osobom, które pracą swą przyczyniły się do udania XVIII Zjazdu.

Z kolei przewodniczący dyr. inż. Klimczak podkreślił wagę kończącego się Zjazdu, w czasie którego obie nasze organizacje otrzymały nowe statuty, umożliwiające im rozwinięcie dalszej działalności na szerszej niż dotychczas platformie. Aktualność poruszonych w czasie obrad sekcyjnych tematów podkreślili z uznaniem goście zagraniczni. W ramach Zjazdu odbyło się również posiedzenie Związku Zrzeszeń Słowiańskich, cementującego nasze bratnie narody.

Na tym przewodniczący zamknął Zjazd, zapraszając wszystkich uczestników na przyszły rok do Chorzowa.

Wieczerza, wydana przez Zarząd miasta Lwowa w salach Miejskiego Towarzystwa Kurkowego, zgromadziła na zakończenie Zjazdu wszystkich jego uczestników oraz panie, które spędziły dzień na zwiedzaniu zabytków i muzeów Lwowa oraz wycieczce do Brzuchowic.

W czasie wieczerzy prezes Klimczak wzniósł pierwszy toast na cześć miasta Lwowa, na który odpowiedział prezydent miasta dr Ostrowski. Zdrowie gości zagranicznych pili pp. dyr. dyr. Swierczewski i Rabczewski, imieniem zaś delegacyj zagranicznych przemawiali pp. dyr. Jedlička, dyr. Bartl, dyr. Vater i dr Löffler. Z kolei przemawiali p. Wilczyńska z Warszawy, dyr. Seifert, p. Piekarski i dr Unucka. Na zakończenie dyr. Klimczak wzniósł zdrowie tych, którzy najwięcej pracy i trudu włożyli w organizację Zjazdu, t. j. dyr. Piwońskiego i dyr. Benedyktowicza oraz wszystkich członków Komitetu organizacyjnego.

W niedzielę, 28 czerwca, odbyły się dwie całodzienne wycieczki pozjazdowe: do stacyj pompowych wodociągów lwowskich oraz do zagłębia naftowego.

Pierwsza wycieczka wyruszyła autobusami o godz. 9 rano i po zwiedzeniu stacji pomp w Szkle, udała się do Woli Dobrostańskiej, gdzie również zwiedzono stację pomp. Po obiedzie, wydanym przez zarząd wodociągów lwowskich, nastąpił odjazd do Karaczynowa, celem obejrzenia trzeciej stacji pomp. Około godz. 18 uczestnicy wycieczki wrócili do Lwowa.

Grupa gazownicza wyjechała o godz. 8 rano pociągiem do Stryja, stąd zaś autami do Daszawy, gdzie zwiedzono szyby gazowe »Polminu« i »Gazoliny«. Po śniadaniu, wydanym przez S. A. »Gazolina«, auta zawiozły uczestników wycieczki do Drohobycza, do rafinerii olejów mineralnych »Polmin«. Tu obejrzano rafinerię oraz niedawno wybudowaną przez »Polmin« wzorową szkołę powszechną i ochronkę, po czym Dyrekcja »Polminu« podejmowała gości obiadem. Po południu część uczestników udała się bezpośrednio do Truskawca, część zaś zatrzymała się w Borysławiu, celem obejrzenia szybów naftowych i gazoliniarni. Późnym wieczorem powrócili uczestnicy wycieczki pociągiem do Lwowa.

Z życia organizacyj.

Protokół Ogólnego Zebrania Sekcji Gazowniczej Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, odbytego we Lwowie w dniu 25 czerwca 1936 r.

Zebranie otworzył o godz. 15 min. 15 przewodniczący Sekcji dyr. inż. M. Seifert. Sekretarzowała inż. J. Czaplicka.

Porządek obrad:

1) Sprawozdanie z działalności Sekcji za r. 1935/36.
2) Wybór Zarządu Sekcji na r. 1936/37.
3) Program pracy.
4) Wolne wnioski.

Porządek ten przyjęto.

ad 1) Inż. Czaplicka złożyła następujące sprawozdanie z działalności Sekcji w r. 1935/36:

Na XVII Zjeździe Gazowników i Wodociągów Polskich w Bydgoszczy wybrano *Zarząd Sekcji* w następującym składzie:

Przewodniczący: dyr. inż. Mieczysław Seifert, zastępca przew.: dyr. inż. Czesław Swierczewski, sekretarz: dr inż. Jarosław Doliński, zastępca sekr.: inż. Józefa Czaplicka, członkowie: dyr. inż. Bolesław Dalbor, dyr. inż. Antoni Dziurzyński, dyr. inż. Bronisław Klimczak, inż. Jerzy Malecki, dyr. inż. Edward Mianowski, dyr. inż. Emil Piwoński, dyr. inż. Bruno Szymański, dyr. inż. Marian Wieleżyński.

Odtruwanie gazu. Sekcja zajęła się w okresie sprawozdawczym kwestią odtruwania gazu, która zaczyna nabierać

aktualności. Jako punkt wyjściowy obrano hasło samoistnego rozwiązania tego zagadnienia w kraju. Do współpracy zaproszono z poza Sekcji pp. prof. Dominika i inż. Wysockiego. Obaj ci panowie przygotowali na XVIII Zjazd G. i W. P. referaty z tego zakresu.

Opl. bierna zakładów gazowych. Z inicjatywy Sekcji powstała specjalna komisja dla spraw opl. biernej zakładów gazowych, która przystąpiła już do pracy.

Taryfikacja. Sekcja wyłoniła specjalną Komisję Taryfikacji gazu pod przewodnictwem dyr. Seiferta. Widomym znakiem prac tej Komisji jest artykuł dyr. Seiferta o kosztach własnych gazu, opublikowany w nr 3/36 »*Gazu i Wody*«, oraz odczyt dyr. Dziurzyńskiego o taryfikacji gazu, wygłoszony w Poznaniu w dniu 3 maja r. b.

Sprawy przepisów itp. a) Sekcja zajęła się sprawą przepisów technicznych wykonywania wewnętrznych urządzeń gazowych i zwołała konferencję z udziałem przedstawicieli zainteresowanych organizacyj. Ustalony na tej konferencji tekst przepisów przesłany został do zatwierdzenia Min. Przemysłu i Handlu.

b) Uzgodniono definitywnie tekst wzorowych warunków dostawy gazu i opublikowano go w nr 5/36 »*Gazu i Wody*«.

Sprawy wydawnicze. a) Ułożono warunki konkursu na napisanie broszury o urządzeniach gazowych, przeznaczonej dla architektów i budowniczych. Konkurs ten został ogłoszony przez Zrzeszenie G. i W. P. z terminem składania prac do dnia 1 czerwca r. b. W terminie tym żadna praca nie wpłynęła.

b) Zajęto się sprawą wydania dwóch popularnych broszurek, mianowicie inż. Banaszka »Vademecum pracownika gazowni« i inż. Wyżnikiewicza »Co każdy właściciel i palacz o centralnym ogrzewaniu wiedzieć powinien«.

Normalizacja i cechowanie. a) Zaproponowano Komisji Technologii Chemicznej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego opracowanie szeregu nowych norm dotyczących smoły surowej, produktów amonowych, benzolu motorowego, masy czyszczącej oraz metod badania gazu.

b) Podjęto wspólnie z Sekcją Gazu Ziemnego wstępne prace nad cechowaniem przyborów gazowych.

Propaganda. Wyłoniono specjalną Komisję Propagandy Gazu, grupującą się głównie w Gazowni Warszawskiej. Projektowano różne celowe wydawnictwa propagandowe, i jest nadzieja, że dzięki wybitnemu współdziałaniu Gazowni Warszawskiej zostaną one zrealizowane.

Słownictwo, biografia i bibliografia. a) Delegaci Sekcji pracują nadal nad 6-cio językowym słownikiem gazowniczym, w porozumieniu ze Zrzeszeniem Gazowników i Wodociągowców Czechosłowackich i Jugosłowiańskich.

b) Na życzenie Redakcji Polskiego Słownika Biograficznego, wydawanego przy Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, pp. dyr. Czesław Swierczewski i dr inż. Jarosław Doliński zbierają materiały do życiorysów nieżyjących wybitnych gazowników, i przesyłają je wymienionej Redakcji. Dotychczas umieszczono życiorysy ś. p. Bańkowskiego Feliksa i ś. p. Billewicza Konrada.

c) Corocznie przesyła również p. Doliński bibliografię prac z dziedziny gazownictwa w języku polskim, przeznaczoną do »*Power and Fuel Bulletin*«, periodycznej publikacji, wydawanej przez Polski Komitet Energetyczny.

Sprawy organizacyjne Zrzeszenia. Sekcja brała udział w pracach nad nowym statutem Zrzeszenia G. i W. P., oraz przedłożyła projekt scalenia licznych komisyj Zrzeszenia i ograniczenia ich liczby.

XVIII Zjazd G. i W. P. Sekcja zaproponowała hasła dla referatów gazowniczych i zaprosiła referentów dla programowych tematów.

Współpraca z innymi Sekcjami. Zarząd Sekcji współpracuje ściśle z Sekcją Gazu Ziemnego, zwłaszcza w sprawie przepisów instalacyjnych, cechowania przyborów itd.

Inne sprawy. W okresie sprawozdawczym Sekcja udzielała licznych informacyj, interweniowała w sprawach technicznych i osobistych, załatwiała szereg spraw drobniejszych, zleconych przez Zarząd Zrzeszenia G. i W. P. itp.

Sprawozdanie to przyjęto jednogłośnie.

ad 2) Przed przystąpieniem do wyborów Zarządu Sekcji na rok następny, dyr. Seifert zaznaczył, że nie cofa się bynajmniej od pracy w gazownictwie, jednakże — wobec przejścia do przemysłu prywatnego — musi z przewodniczenia w Sekcji zrezygnować.

Po 5-minutowej przerwie inż. Kłosiński przedstawił następującą listę kandydatów do Zarządu: przewodniczący — dr inż. J. Doliński, zastępca przewodniczącego inż. E. Piwoński, sekretarz inż. J. Czaplicka, zastępca sekretarza inż. B. Kalinowski, członkowie Zarządu: inż. inż. A. Dziurzyński, B. Klimczak, E. Mianowski, B. Roga, zastępcy: inż. inż. J. Ciepły, B. Dalbor, S. Gundlach i S. Hołuj.

Dr Doliński wyboru nie przyjął, wobec czego inż. Kłosiński zaproponował wybór na przewodniczącego inż. E. Piwońskiego, zaś dra J. Dolińskiego na zastępcę przewodniczącego. Dyr. Seifert zaproponował na przewodniczącego inż. E. Mianowskiego, a na zastępcę przewodniczącego dra J. Dolińskiego.

Inż. Roga zaznacza, że skupianie wszystkich członków Prezydium Sekcji w jednej gazowni nie jest celowe, poza tym należy wybierać osoby dysponujące czasem i chcące rzeczywiście na terenie Sekcji pracować. Przez cały czas trwania Sekcji dr Doliński złożył — obok dyr. Seiferta — najwięcej dowodów aktywnego ustosunkowania się do prac Sekcji i słusznie przewodnictwo mu się należy.

Dyskusję zakończył dyr. Mianowski wnioskiem, aby przyjąć proponowaną przez inż. Kłosińskiego listę w pierwotnym brzmieniu. Wniosek ten przeszedł jednogłośnie z aklamacją.

ad 3) Program na najbliższą przyszłość przedstawił dyr. Seifert, zaznaczając, że Sekcja winna przede wszystkim zająć się sprawą taryfikacji, odtruwania gazu, przepisów instalacyjnych oraz propagandą. W pracach tych życzy całej Sekcji, a przede wszystkim jej nowo wybranemu Zarządowi powodzenia.

Dr Doliński zwrócił się do dyr. Mianowskiego, jako gospodarza Gazowni Krakowskiej, z prośbą o opiekę nad Sekcją. Do programu działalności należałoby dodać — zdaniem dra Dolińskiego — obronę Zrzeszenia przed akcją Związku Miast, która doprowadzić może do wystąpienia ze Zrzeszenia zakładów, a tym samym do poderwania finansowych podstaw bytu Zrzeszenia.

Dyr. Roga zaznaczył, że praca w Sekcji w ciągu roku nie może ograniczać się do szczupłego grona członków Zarządu, ale powinna odbywać się w kontakcie z wszystkimi

członkami Sekcji, przez urządzanie odczytów w różnych ośrodkach. Należy również odrzucić z programu prac Sekcji wszelkie sprawy wchodzące w zakres Związku Gospodarczego G. i Z. W., jak taryfikacja i propaganda, o ile kwestie te nie są traktowane wyłącznie z punktu widzenia teoretycznego. W końcu dyr. Roga wypowiedział się przeciw ustalaniu haseł dla referatów zjazdowych, gdyż ograniczają one referentów w wyborze tematu i często wskutek tego ciekawe i aktualne prace nie są na Zjazd zgłaszane.

Dr Doliński przyjął wysunięte postulaty co do programu prac Sekcji, zaznaczając, że samo życie przyniesie zapewne w ciągu roku jeszcze nie jedną sprawę, którą Sekcja będzie się musiała zająć.

ad 4) W wolnych wnioskach inż. Krzyżkiewicz zwrócił się do Zarządu Sekcji, aby zajęła się opracowywaniem przepisów dla gazociągów, przy czym wnioskodawcę poinformowano, że nad przepisami tymi pracuje już inż. Szymański.

Posiedzenie zakończono o godz. 16.

Protokół Ogólnego Zebrania Sekcji Gazu Ziemnego Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, odbytego dnia 25 czerwca 1936 r. w lokalu Instytutu Gazowego we Lwowie.

Obecni: inż. Wieleżyński, inż. Psarski, inż. Sulimirski, dyr. Biluchowski, inż. Szymański, inż. Piątkiewicz, inż. Ziółkowski, inż. Mikuszewski, inż. Rzepecki, inż. Gigiel, I. Wieleżyński, Z. Wieleżyński, inż. Pituła, inż. W. Wiśniowski, inż. Zieliński, inż. Kołodziej, inż. Holzgreber.

Porządek obrad:
1) Odczytanie protokółu z pierwszego Ogólnego Zebrania Sekcji.
2) Sprawozdanie z prac Sekcji.
3) Wybór Zarządu Sekcji.
4) Program prac.
5) Wnioski.

ad 1) Protokół z pierwszego Ogólnego Zebrania Sekcji po odczytaniu przyjęto do wiadomości.

ad 2) Inż. Sulimirski złożył następujące sprawozdanie z prac Sekcji Gazu Ziemnego za rok 1935/36:

W myśl programu, zakreślonego na Zebraniach Ogólnych oraz Zjeździe Regionalnym Sekcji Gazu Ziemnego, kontynuowano w roku ubiegłym prace w trzech głównych kierunkach:

a) Opracowania zagadnień bieżących, wynikających z pracy zawodowej członków Sekcji w przemyśle gazu ziemnego oraz współpracy na terenie Zrzeszenia Gazowników.

b) Opracowania przepisów wykonywania prac technicznych w przemyśle gazu ziemnego.

c) Organizowania i ożywienia współpracy czynników zainteresowanych w rozwoju gazownictwa.

I. *Sprawy ogólne.* W roku ubiegłym podjęte zostały na terenie Zrzeszenia prace organizacyjne, w których Sekcja wzięła żywy udział. Nowy projekt statutu Zrzeszenia oraz reorganizacji komisyj specjalnych uwzględnia postulaty naszej Sekcji, zmierzające do ześrodkowania prac fachowych w Sekcjach Zrzeszenia.

W sprawie przystąpienia przemysłu gazu ziemnego do Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych po jego zreorganizowaniu, brali członkowie Zarządu Sekcji udział w odnośnych konferencjach oraz odnoszono się w tej sprawie do przedsiębiorstw gazu ziemnego, które jednak dotychczas nie uzgodniły swego stanowiska. Zarząd naszej Sekcji wyraził przy tej sposobności opinię, że należałoby dążyć do zorganizowania wspólnej organizacji wszystkich zakładów pracujących w dziedzinie energetycznej.

Poza tym delegaci Sekcji współpracowali w szeregu komisyj, wyłonionych na terenie Zrzeszenia dla spraw specjalnych.

W myśl uchwał zebrania Sekcji w Borysławiu powołana została komisja dla opracowania rezerw gazu ziemnego w Polsce pod przewodnictwem dyr. Tołwińskiego, w którego ręku skupiają się obecnie prace komisji. Dyr. Tołwiński wygłosił referat o występowaniu gazu ziemnego w Polsce na Zjeździe Naftowym we Lwowie, jak również o zasobach gazu ziemnego podczas pobytu Komisji gazyfikacyjnej P. K. En. w Borysławiu, obecnie zaś opracowuje ankietę w sprawie aktualnego stanu eksploatacji terenów naftowych w Polsce.

Ze spraw bieżących należy w końcu wymienić opracowanie przez sekretariat Sekcji memoriału w sprawie taryfy ubezpieczenia od ognia dla zakładów stosujących gaz ziemny, który wniesiony został do Prezydium Zrzeszenia w lutym zeszłego roku.

II. *Przepisy techniczne.* W roku sprawozdawczym ukończone zostały prace komisji dla przepisów wykonywania instalacyj dla płynnych gazów ziemnych, a projekt przepisów przedłożony został Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Współpracowano równ eż stale z komisją dla opracowania przepisów wykonywania wewnętrznych urządzeń gazowych, opracowując dział instalacyj na gaz wysokoprężny. Komisja ukończyła również swe prace po przeszło 5-letnim okresie. Oczekujemy obecnie zatwierdzenia tych przepisów przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Poza tym kontynuowane są prace nad projektem przepisów budowy gazociągów dalekosiężnych, które spoczywają w ręku referenta inż. Szymańskiego. Ostatnio zgłosił współpracę z ramienia Mechanicznej Stacji Doświadczalnej Politechniki Lwowskiej inż. Kołodziej i przedłożył projekt przepisów tymczasowych, który będzie rozpatrywany na najbliższym zebraniu Zarządu Sekcji.

W łonie obu gazowniczych Sekcyj Zrzeszenia zainicjowane zostały ostatnio prace nad normami badania aparatów gazowych.

III. *Szkolnictwo zawodowe.* Z inicjatywy członków naszej Sekcji utworzona została przez Kuratorium Lwowskiego Okręgu Szkolnego w Zawodowej Szkole Dokształcającej w Borysławiu grupa gazownicza. Wykłady, które prowadzili członkowie naszej Sekcji, inż. Pituła i inż. Mikuszewski, obejmowały wiadomości o instalacjach domowych, o budowie rurociągów oraz pomiary gazowe. W czerwcu r. b. odbył się pierwszy egzamin absolwentów przy udziale delegata Urzędu Górniczego i firm. Kurs ukończyło 14 absolwentów. W ten sposób zapoczątkowane zostało w Zagłębiu borysławskim przygotowanie rzemieślników do pracy zawodowej w przemyśle gazu ziemnego.

Sekcja nasza podjęła również prace w kierunku organizacji kształcenia instalatorów dla instalacyj na gaz wysokoprężny na terenie miasta Lwowa i powierzyła referat tej sprawy dyr. Piwońskiemu.

IV. *Współpraca z innymi organizacjami.* W myśl dążeń Sekcji do zainteresowania sprawami gazyfikacyjnymi jak najszerszych kół przemysłowych, brali członkowie Sekcji stale

udział w zjazdach oraz w konferencjach pokrewnych organizacyj przemysłowych i zawodowych.

W roku ubiegłym wzięli członkowie Sekcji udział w Zjeździe Gazowników i Wodociągowców Polskich w Bydgoszczy, na który zgłoszono dwa referaty z zakresu przemysłu gazu ziemnego, zaś wygłoszony został referat inż. Gigiela »O budowie gazociągów dalekosiężnych«.

Członkowie Sekcji wzięli również udział w Zjeździe Inżynierów Mechaników Polskich we Lwowie, na którym inż. Szymański wygłosił referat p. t. »O zastosowaniu gazu ziemnego w przemyśle«. Referat ten, uzupełniony ostatnimi wynikami prac przemysłu gazu ziemnego, wygłosił następnie inż. Szymański w marcu r. b. w Katowicach, na zaproszenie Stowarzyszenia Inżynierów Górniczych, gdzie wywołał on duże zainteresowanie.

Członkowie Sekcji wzięli czynny udział w organizacji IX Zjazdu Naftowego w maju r. b. w Borysławiu. Na Zjeździe tym wygłosił inż Sulimirski referat p. t. »Gazy ziemne a uprzemysłowienie kraju«.

Z prawdziwym zadowoleniem powitać należy utworzenie w ubiegłym roku Komisji Gazyfikacyjnej Polskiego Komitetu Energetycznego, złożonej z przedstawicieli wszystkich gałęzi przemysłu gazowniczego w Polsce, oraz reaktywowanie prac Komisji Gazowo-Naftowej P. K. En. Stworzone zostały w ten sposób warunki współpracy wszystkich kół zainteresowanych w rozwoju tego tak ważnego działu gospodarki energetycznej państwa. W skład Zarządu Sekcji Gazu Ziemnego Komisji Gazyfikacyjnej P. K. En. oraz Komisji Gazowo-Naftowej P. K. En. weszła większość członków naszej Sekcji Gazu Ziemnego Zrzeszenia, co daje gwarancję utrzymania stałego kontaktu i współpracy P. K. En. z kołami przemysłowymi.

V. *W skład Zarządu Sekcji* wchodzili w roku sprawozdawczym panowie: prezes: inż. Wieleżyński, wiceprezes: inż. Dażwański, sekretarz: inż. Sulimirski, członkowie: dr Kozicki, dyr. Biluchowski, inż. Piwoński, inż. Reguła, inż. Szymański, inż. Wowkonowicz, prof. Witkiewicz i delegat Sekcji Gazowniczej dr Doliński.

Na zakończenie musimy podkreślić, że Sekcja Gazu Ziemnego ma odmienny charakter i zakres prac w porównaniu z innymi Sekcjami Zrzeszenia. Przemysł gazu ziemnego korzeniami swoimi tkwi bowiem w naftowym przemyśle kopalnianym i związany jest z nim wieloma węzłami, z drugiej zaś strony — dzięki rozbudowie rurociągów dalekosiężnych i produkcji płynnego gazu ziemnego — wchodzi w obszary miast i ośrodków przemysłowych w Polsce, gdzie spotyka się z innym zakresem zagadnień technicznych, czysto gazyfikacyjnych, oraz gospodarki komunalnej. Sekcja Gazu Ziemnego musi się więc często zajmować z braku specjalnej organizacji przemysłu gazu ziemnego poza sprawami zawodowymi i naukowymi, do których przede wszystkim powołane jest Zrzeszenie Gazowników, również szeregiem innych zagadnień specjalnych, związanych z gospodarczą działalnością przemysłu gazu ziemnego.

Dzięki żywemu oddźwiękowi i zrozumieniu, z jakim spotkały się prace Sekcji wśród kolegów zawodowych w przemyśle naftowym oraz na terenie Zrzeszenia Gazowników i pokrewnych organizacyj zawodowych, można skonstatować stały rozwój prac Sekcji i zarejestrować za rok ubiegły nowy wspólny dorobek.

Sprawozdanie z czynności Sekcji przyjęto do wiadomości.

ad 3) Wybrano jednogłośnie Zarząd Sekcji na rok 1936/37 w następującym składzie:

1) Inż. Wieleżyński Marian, prezes
2) „ Dażwański Stefan — wiceprezes
3) „ Sulimirski Stefan — sekretarz
4) Dyr. Biluchowski Zygmunt — członek Zarządu
5) Inż. Piwoński Emil — „ „
6) „ Psarski Stanisław — „ „
7) „ Szymański Bruno — „ „
8) Prof. dr Witkiewicz Roman — „ „
9) Inż. Gigiel Jerzy — zastępca członka Zarządu
10) „ Hozer Leszek — „ „ „
11) „ Piątkiewicz Ignacy „ „ „
12) „ Ziółkowski Zdzisław „ „ „
13) Delegat Sekcji Gazowniczej Z. G. i W. P.
14) „ Stow. Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego.

ad 4) Inż. Sulimirski przedstawił program prac Sekcji, który przewiduje w pierwszym rzędzie kontynuowanie prac nad przepisami technicznymi dla budowy gazociągów, następnie prace nad normalizacją urządzeń gazowych oraz normami badania aparatów gazowych, poza tym prowadzone będą prace nad statystyką przemysłu gazu ziemnego, a w szczególności zużytkowania gazów ziemnych w Polsce. W dyskusji, w której zabierali głos inż. Psarski, inż. Kołodziej, dyr. Biluchowski, inż. Wieleżyński, inż. Sulimirski, podkreślono konieczność przyśpieszenia prac nad przepisami budowy gazociągów, przy czym omówiono wytyczne w tym kierunku.

Na tym zebranie o godzinie 17 zakończono.

Protokół Ogólnego Zebrania Sekcji Techniczno-Sanitarnej Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, odbytego we Lwowie w dniu 25 czerwca 1936 r.

Obecnych osób 16.

Porządek obrad obejmował:

1) Zagajenie.
2) Sprawozdanie z działalności Sekcji za rok 1935/36.
3) Wybór Zarządu Sekcji na rok 1936/37.
4) Program prac Sekcji na rok 1936/37.
5) Wolne wnioski.

ad 1) Posiedzenie zagaił inż. mgr Z. Rudolf, podkreślając coraz większe zainteresowanie się członków Zrzeszenia zagadnieniami techniczno-sanitarnymi, jak też i wzajemne zazębianie się zagadnień wodociągowych i kanalizacyjnych z zagadnieniami techniczno-sanitarnymi, o czym świadczy choćby rozkład referatów na obecnym Zjeździe Sekcji T. S. i Wodociągowo-Kanalizacyjnej.

ad 2) Inż. C. Bocianowski odczytał sprawozdanie z działalności Sekcji za rok 1935/36:

W okresie sprawozdawczym Sekcja odbyła 2 posiedzenia Zarządu, na których omówiono i załatwiono następujące sprawy:

I. W wykonaniu uchwał XVII Zjazdu Gazowników i Wodociągowców Polskich w Bydgoszczy i Inowrocławiu wystąpiono do Zarządu Zrzeszenia, aby wnioski, uchwalone podczas tego Zjazdu na posiedzeniach Sekcji Techniczno-Sanitarnej, zostały przesłane do wiadomości właściwym Ministerstwom oraz organizacjom społecznym, a mianowicie: *a)* wnioski z referatu dra W. Kulmatyckiego p. t. »O pracy Międzywojewódzkiego Komitetu Ochrony Rzek przed zanieczyszczeniem w Poznaniu z zakresu badania i zwalczania zanieczyszczeń rzek i wód otwartych« przesłano za

pośrednictwem Zrzeszenia do ministerstw: Spraw Wewnętrznych, Opieki Społecznej, Rolnictwa i Reform Rolnych, Przemysłu i Handlu, Komunikacji, Spraw Wojskowych i Zagranicznych; *b*) wnioski z referatu inż. A. Szniolisa p. t. »Dezynfekcja wody w pływalniach« do ministerstw: Spraw Wewnętrznych, Opieki Społecznej; *c*) wnioski z referatu inż. B. Łazoryka p. t. »Metody i wyniki oczyszczania wody w basenach kąpielowych« do ministerstw: Spraw Wewnętrznych i Opieki Społecznej; *d*) wnioski z referatu inż. Z. Rudolfa p. t. »Tezy do projektu ustawy o usuwaniu śmieci z miasta« do opracowania w Sekcji Techniczno-Sanitarnej.

II. Opracowano hasła na XVIII Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich we Lwowie, a mianowicie:

a) zadania techniczno-sanitarne według ich ważności,

b) organizacja administracji publicznej, rządowej, samorządowej w dziale techniki sanitarnej,

c) prace badawcze, wykonane przez Międzywojewódzkie Komitety Ochrony Rzek przed zanieczyszczeniem,

d) znaczenie oczyszczania ścieków dla różnych gałęzi przemysłu,

e) racjonalne metody usuwania śmieci w miastach.

Dwa pierwsze referaty mają na celu większe spopularyzowanie działu techniki sanitarnej oraz rozważenie wytycznych w dziedzinie organizacji tego działu.

III. Sekcja Techniczno-Sanitarna postanowiła opracować bibliografię w dziale techniki sanitarnej — chodzi głównie o zbiór prac, drukowanych przez członków Zrzeszenia.

IV. Sekcja Techniczno-Sanitarna, odpowiadając na wezwanie Zarządu Zrzeszenia z dnia 26 listopada 1935 r., przedyskutowała na swym posiedzeniu w dniu 9 grudnia 1935 r. sprawę zmiany statutu Zrzeszenia. Nie wnikając w szczegóły statutu, wysunięto i uchwalono w związku z tą zmianą dwie zasadnicze sprawy:

a) Zrzeszenie winno mieć filie po całej Polsce, w tym celu winny być utworzone Zarządy Okręgowe, także Zarząd Okręgu Warszawskiego; rozszerzy to organizację i da możność wszystkim członkom lepszej współpracy dla wspólnego dobra.

b) Statut Zrzeszenia winien przewidywać utworzenie niezbędnych sekcyj (jak obecnie cztery działające) oraz różnych działów samodzielnych. Jednym z takich działów powinien się stać Polski Instytut Wodociągowo-Kanalizacyjny, który może się zająć pracą rzeczoznawczą (Komitet Rzeczoznawców) oraz pracą wydawniczo-propagandową. Ścisły podział pracy pomiędzy sekcjami Zrzeszenia i Instytutem da się utrzymać, o ile statut ten podział przeprowadzi.

V. Sekcja Techniczno-Sanitarna uchwaliła prosić Zarząd Zrzeszenia o przyśpieszenie prac Komisji Technicznej Oddymiania, jednocześnie zaznaczając, że byłoby wskazane, aby prace tej Komisji były oddane Zarządowi tej Sekcji, co mogłoby wpłynąć na uproszczenie działania Komisji i prędsze doprowadzenie do konkretnych wyników.

VI. Zgłoszono na XVIII Zjazd G. i W. P. we Lwowie następujące referaty w Sekcji Techniczno-Sanitarnej:

a) inż. Z. Rudolf p. t. »Prawodawstwo jako podstawa działalności inżyniera sanitarnego w Anglii«,

b) dr W. Kulmatycki p. t. »Wyniki dotychczasowych badań zanieczyszczenia rzek w dorzeczu Warty na terenie woj. poznańskiego«,

c) inż. H. Przyłęcki p. t. »Badania rzeki Wisły od Sandomierza do Gdańska«,

d) inż. A. Konopka p. t. »Zaopatrywanie w wodę i odwodnienie osiedli podmiejskich.«

Sprawozdanie przyjęto bez dyskusji.

ad 3) Zebrani uchwalili przedłużyć kadencję dotychczasowego Zarządu Sekcji, wybranego na XVII Zjeździe w Bydgoszczy, na przeciąg dwu lat, oraz dokooptować do Zarządu Sekcji inż. Romana Rogowskiego ze Lwowa i inż. Stanisława Mańkiewicza z Warszawy.

ad 4) Zebrani postanowili połączyć Sekcję T. S. z Sekcją W. K. Zrzeszenia pod nazwą Sekcji T. S., z tym, że Sekcja ta będzie miała 3 podsekcje, a mianowicie: I — wodociągowa, II — kanalizacyjna, III — oczyszczania miast.

ad 5) Uchwalono następujące wolne wnioski ogólnej natury, które polecono przekazać Zarządowi Zrzeszenia do skierowania do zainteresowanych ministerstw, oraz wnioski natury programowej z prośbą o zrealizowanie ich przez Zarząd Zrzeszenia.

Wnioski ogólnej natury:

a) Sekcja stwierdza brak zrozumienia sprawy oczyszczania ścieków przez Zarządy tych miast, które posiadają urządzenia kanalizacyjne, stąd też brak odpowiednich kredytów w budżetach gmin. Sekcja T. S. jest przeświadczona, że odpowiedni nacisk ze strony władz nadzorczych uprzytomni Zarządom tych miast doniosłość zagadnienia oczyszczania ścieków i wpływ jego na całokształt gospodarstwa narodowego na wodach publicznych. Wniosek winien być przekazany za pośrednictwem Zarządu Zrzeszenia do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

b) Sekcja T. S. uważa za konieczne wydanie ustawy, która by ujmowała organizację oczyszczania miast i wprowadziła przymus korzystania z miejskich urządzeń, tak, jak to ma miejsce w wodociągach i kanalizacji. Wniosek winien być przekazany Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

c) Sekcja T. S. uważa za konieczne przyśpieszenie wydania przepisów o usuwaniu ścieków domowych z poszczególnych nieruchomości w miejscowościach nieskanalizowanych. Wniosek ten winien być przekazany Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Wnioski natury programowej:

d) Sekcja T. S. prosi Zarząd Zrzeszenia o zwrócenie się do kierowników miejskich zakładów oczyszczania miast o pozyskanie ich na członków Zrzeszenia w celu utrzymania bliższego kontaktu z tą dziedziną techniki sanitarnej.

e) Sekcja T. S. prosi Zarząd Zrzeszenia o ścisłą współpracę Zrzeszenia z Instytutem Wodociągowo-Kanalizacyjnym i o zharmonizowanie z nim działalności.

f) Sekcja T. S., przypisując duże znaczenie pokazom »Gaz i Woda«, prosi Zarząd Zrzeszenia o poczynienie starań na przyszłość, aby w pokazach, organizowanych podczas Zjazdów Zrzeszenia, uwzględniany był także dział urządzeń do oczyszczania miast, oraz urządzeń kanalizacyjnych, tak ubogo obecnie reprezentowanych. W tym celu należy umożliwić wystawcom udział w pokazach przez wczesne informowanie ich o miejscu i czasie Zjazdu, oraz poczynić jak największe ułatwienia wystawcom artykułów technicznych, biorącym w nich udział.

Na tym posiedzenie zamknięto.

Czcionkami Drukarni Związkowej w Krakowie, ul. Mikołajska 13, pod zarządem J. Dziubanowskiego.

Czcionkami Drukarni Związkowej w Krakowie, ul. Mikołajska L. 13 pod zarządem J. Dziubanowskiego.